

**KLAIPĖDOS UNIVERSITETO
SVEIKATOS MOKSLŲ FAKULTETO
SOCIALINIO DARBO KATEDRA**

**SOCIALINIO DARBUOTOJO VAIDMES KAITA SENŲ IR
PAGYVENUSIŲ ASMENŲ GLOBOS ĮSTAIGOJE PASAULINĖS
PANDEMIJOS SĄLYGOMIS**

Socialinio darbo studijų programos magistro baigiamasis darbas

Autorius

DMSSD20, 2 kurso stud. Darja Guobienė

Vadovas

Prof. dr. Ingrida Baranauskienė

Klaipėda, 2022

MAGISTRO BAIGIAMŲJŲ DARBŲ LYDRAŠTIS

Pildo magistro baigiamojo darbo autorius

Darja Guobienė

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

Socialinio darbuotojo vaidmės kaita senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis

(bakalauro/magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Patvirtinu, kad bakalauro/magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas Klaipėdos universitete ir kitose aukštosiose mokyklose.

.....
(magistro baigiamojo darbo autorius ir parašas)

Sutinku, kad bakalauro/magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 m. Klaipėdos universiteto studijų procese.

.....
(magistro baigiamojo darbo autorius ir parašas)

Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

(magistro baigiamojo darbo vadovo vardas, pavardė ir parašas)

Pildo katedros, kuriojančios studijų programą, administratorius (sekretorius)

Baigiamasis darbas įregistruotas katedroje

.....
(data)

.....
(katedros sekretorės vardas, pavardė ir parašas)

Pildo katedros, kuriojančios studijų programą, vedėjas

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Recenzentu(-ais) skiriu

.....
(įrašyti recenzento(ų) vardą, pavardę)

.....
(data)

(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Santrauka

Darja Guobienė. Socialinio darbuotojo vaidmens kaita senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis. Socialinio darbo magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė: Prof. dr. Ingrida Bakanauskienė. Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2022. – 57 p.

Pasaulinės Covid-19 pandemijos paskelbimas neišvengiamai įtakojo socialinio darbo su senais ir pagyvenusiais asmenimis srytį, skatino kelti klausimus apie tai, kokios paslaugos gali padėti išlaikyti senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos globotinių gyvenimo kokybę, maksimaliai užkirsti kelią virusio plitimui ir galimoms komplikacijoms, kritinėms ligoms bei kiek įmanoma labiau atkurti prarandamus socialinius ryšius. Atsižvelgiant į Covid-19 pandemijos sukeltus pokyčius institucinėje globos sistemoje, ženkliai išaugo socialinio darbuotojo reikšmė ir svarba, o įprasti jo gynejo, konsultanto, informatoriaus, patarėjo, tarpininko ir koordinatoriaus vaidmenys įgijo naujų bruožų. Tai lėmė socialinių darbuotojų juntamą įtampą dėl susiklosčiusios „pareigybių dviprasmiškumo“ situacijos.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti socialinių darbuotojų vaidmens kaitą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis.

Tyrimo metodika: mokslinės literatūros analizė, teisės aktų ir dokumentų analizė, kokybinis tyrimas (interviu), kokybinės turinio analizės strategija.

Tyrimo rezultatai. Pandemijos valdymo sąlygomis senų ir pagyvenusių asmenų riežiūros įstaigose ženkliai pasikeitė socialinių darbuotojų darbo specifika ir pobūdis. Tyrimo duomenys atskleidė, jog tarp socialinių darbuotojų jaučiama įtampa dėl išaugusio darbo krūvio bei motyvacijos stoka. Galima kalbėti apie pandemijos metu išryškėjusias sudėtingas kasdienio darbo sąlygas, kas lėmė socialinio darbuotojo vaidmens kaitą, kuri pasižymėjo pareigybinių nuostatų pokyčiais, neišvengiamu prisitaikymu prie nuolat kintančių aplinkybių, būtinumu atlikti ne tik savo tiesiogines, bet ir kitas su tiesioginiu darbu nesusijusias pareigas. Šalia įprastų socialinių darbuotojų atliekamų vaidmenų senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje išryškėjo nauji vaidmenys kaip kad reikalavimų vykdytojas, prižiūrėtojas-tikrintojas, tarpininkas ryšiams su artimaisiais, izoliatorius, pokyčių indikatorius ir kiti svarbūs bei esmingi vaidmenų pokyčiai. Interviu su senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų vadovais atskleidė, kad pandemijos sąlygomis šiose įstaigose pasireiškė biurokratinių valdymo procedūrų poveikis, nuo pat pirmos karantino dienos staigiai teko inkorporuoti nurodymus „iš viršaus“, kas sutrikdė įprastą įstaigos veiklą. Interviu su globotinių artimaisiais atkreipė dėmesį į problemą, kad globotiniai stipriai išgyveno ryšio ir artumo trūkumą. Tai išryškino

dar vieną socialinio darbuotojo vaidmenį, kurį galima pavadinti socialinių ryšių „katalizatoriaus“ vaidmeniu.

Atliktas tyrimas atskleidė, kad socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai vadovų, socialinių darbuotojų ir globotinių artimųjų vertinami skirtingai: vadovai labiau akcentuoja socialinių darbuotojų įgytus gebėjimus ir kompetencijas, pateikdami pozityvų požiūrį, socialiniai darbuotojai reiškia nusivylimą dėl greitos adaptacijos būtinybės, padidėjusių darbo apimčių, globotinių artimieji pastebi, kad socialinis darbas yra labai reikšmingas socialinės tikrovės dėmuo, padedantis palaikyti šiltus ryšius ir plėtoti žmogiškumo jausmą. Tyrimas išryškina etinio elemento svarbą vertinant socialinio darbuotojo vaidmenį.

Išvada. Akivaizdu, kad socialinių darbuotojų vaidmuo, dirbant senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis, keitėsi. Vaidmens kaita vyko tuo požiūriu, kad socialinio darbuotojo vaidmuo: 1) išsiplėtė, 2) tapo reikšmingesnis, 3) tapo sudėtingesnis ir apimantis daugiau socialiniam darbuotojui keliamų reikalavimų, 4) tapo kūrybiškiau naudojamas ir taikomas, atsiradus naujoms profesinėms funkcijoms, technologijoms ir poreikiui eksperimentuoti. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, jog Covid atnešti pokyčiai socialinius darbuotojus paskatino įgyti naujų profesinių gebėjimų, savybių ir kompetencijų, bei atvėrė kūrybiškų darbo metodų ir priemonių taikymo, disciplinos planavimo galimybes, kuriomis pasinaudoti išmokę socialiniai darbuotojai gali efektyviau atlikti darbo funkcijas.

Reikšminiai žodžiai: socialinių darbuotojų vaidmuo, socialinių darbuotojų vaidmens kaita, senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaiga, Covid-19 pandemija.

Summary

Darja Guobienė. Shift in Social Worker's Role at Nursing Home for Elderly During Global Pandemic. Master's degree in Social Work. Supervisor: prof. dr. Ingrida Baranauskienė, Klaipėda University: Klaipėda, 2022. – 57 pages.

Purpose of the research. The announcement of the global Covid-19 pandemic inevitably affected the field of social work with elderly people and aroused the questions about the possibilities of finding the services which could help to maintain the quality of life of the elderly at nursing homes during Covid-19 pandemic, prevent the spread of virus, avoid possible complications and critical illnesses, restore the lost „social connections“. Taking into account the changes in the institutional care system due to Covid-19 pandemic, the role and importance of a social worker has increased and his main roles of the advocate, consultant, informant, advisor, mediator, and coordinator gained new features. However, the ambiguity of responsibilities caused the increase of a tension between social workers, working at nursing homes for the elderly.

Research methodology. Analysis of scientific literature, analysis of legal acts and documents, qualitative research (interview), strategy of qualitative content analysis.

Conclusions of the research. The research reveals that under the conditions of „pandemic management“, social workers routine have noticeably changed. Despite the fact that most social workers have been rewarded for working at tough circumstances, there still is tension and lack of motivation among them. It is important to note that difficult daily working conditions led to a shift in the role of the social worker at nursing homes for the elderly. In addition to the usual social workers' roles, new ones have emerged, such as executor, caregiver, liaison officer, isolator, change indicator and other important and substantial roles. Interviews with the managers of nursing homes for the elderly revealed that bureaucratic management procedures in these institutions had been affected by the pandemic, and that "top-down" instructions had to be incorporated abruptly from the first day of quarantine announcement. The interviews with clients' relatives highlighted the problem of severe lack of connection and closeness which clients experienced at nursing homes during pandemic. This distinguished the new role of the social worker, which can be called the role of a “catalyst” for social relations.

The research indicated that three groups of interview participants (nursing home managers, social workers and clients' relatives) evaluates the shift in social workers role at nursing home during global pandemic differently. Nursing home managers highlights a positive attitude toward social workers role during Covid-19 pandemic, values the skills and competencies acquired

by social workers. Social workers express frustration due to the need of rapid adaptation to the new circumstances, increased workload, constant stress. The relatives of the clients of nursing homes note that social work is a very important part of social reality, social worker helps in maintaining warm relationships and developing a sense of humanity. The study highlights the importance of the ethical element in assessing the role of the social worker.

It is clear that due to Covid pandemic the role of social workers at nursing home for the elderly has changed. The interviews' with social workers data revealed that the role of the social worker has become more complex, significant, and meaningful, with an even greater moral emphasis. The shift in the role of social workers at nursing homes for the elderly in the conditions of a pandemic has opened up the opportunities for the application of creative work methods and tools and discipline planning, which can be used by trained social workers to perform work functions more efficiently. Moreover, according to the interview with nursing home managers and clients' relatives, in the face of Covid pandemic, workers acquired new professional skills, attributes and competencies.

Keywords: the role of social workers, the shift in the role of social workers, nursing home for the elderly, Covid-19 pandemic.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. Socialinių darbuotojų vaidmens teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje teorinis diskursas	12
1.1 Socialinių darbuotojų profesinio vaidmens apibrėžtis	12
1.2 Socialinių paslaugų teikimas vyresnio amžiaus asmenims senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose	17
1.3 Pandemijos valdymo iššūkiai senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose.....	22
1.4 Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbančių socialinių darbuotojų vaidmens kaita ir vaidmens problemiškas pandemijos sąlygomis.....	26
2. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ metodologija.....	33
2.1 Tyrimo metodologinės nuostatos	33
2.2 Tyrimo metodika ir instrumentas.....	34
2.3 Tyrimo imties charakteristika	35
2.4 Tyrimo organizavimas ir eiga	37
2.5 Tyrimo etika.....	38
2.6 Tyrimo apribojimai	38
3. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija	39
3.1 Interviu rezultatai	39
3.1.1 Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su vadovais.....	39
3.1.2 Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su socialiniais darbuotojais	42
3.1.3. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su globotinių artimaisiais	52
3.2 Interviu rezultatų apibendrinimas	54
IŠVADOS	55
REKOMENDACIJOS	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	58

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Europa patiria taip vadinamąjį „senėjimo fenomeną“ – dar 2010 m. 27-iose Europos valstybėse jų gyventojai siekė 501 mln. žmonių, iš kurių 17,4% buvo vyresni nei 65 metų amžiaus (Dąbrowski ir kt., 2016). Toliau senėjančių Europos gyventojų skaičius nuosekliai augo, o šiandien skaičiuojama, kad vienam Europos pensijinio amžiaus asmeniui tenka 3 darbingo amžiaus gyventojai (Eurostat, 2020). Tai aktualizuoja susirūpinimo vyresnių žmonių gyvenimo kokybe klausimą, kelia poreikį kalbėti geresnę jų integraciją. J. Adomaitienė, R. Balčiūnienė (2017) nurodo, kad socialinės paslaugos turi prevencinę, globos, pagalbos teikimo, kontrolės, žmogaus integracijos, pokyčių skatinimo funkcijas. Senų ir pagyvenusių žmonių globos įstaigose Lietuvoje šios teikiamų socialinių paslaugų funkcijos yra įgyvendinamos, o nuo jų priklauso senų ir pagyvenusių asmenų gerovė ir gyvenimo kokybė.

Covid-19 viruso sukeltas pandemijos laikotarpis lėmė daug politinių, socialinių ir net kultūrinių pokyčių, įskaitant ir institucinę globos įstaigų aplinką. Įvairių valstybių globos įstaigose imtasi higienos ir aplinkos definfekavimo veiksmų, darbuotojų apsaugos nuo viruso prevencinių priemonių taikymo, karantino, protrūkio kontrolės, imti riboti lankytojai, pradėta naudoti robotizacija ir technologijos (L. M. Calcaterra, W. Cesari ir S. Lim, 2022). Kartu su Lietuvoje paskelbtų karantinų įvedimu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais Nr. 152 ir Nr. 1226 prasidėjo įvairūs ribojimai ir Lietuvos globos įstaigoms, kurie kėlė papildomų reikalavimų ir streso tiek globos namų gyventojams, tiek darbuotojams. Rizika užsikrėsti Covid-19 buvo žymiai didesnė vyresnio amžiaus žmonėms, sergantiems įvairiomis ligomis ir gyvenantiems ilgalaikės priežiūros įstaigose, senelių globos namuose, slaugos namuose ir panašiose įstaigose (Chee, 2020). Reaguojant pasaulinės pandemijos situaciją, keitėsi socialinio darbuotojo vaidmuo – kilo poreikis didesniajam socialinio darbuotojo profesiniam reflektyvumui ir lankstumui, greitam prisitaikymui prie pokyčių, praktiniam profesinės etikos taikymui, dažnesniajam profesinių žinių naudojimui ir kompetencijų didinimui, struktūriniam darbui net ir krizės metu (E. Hado, L. F. Feinberg, 2020). Socialiniai darbuotojai labiau ėmė taikyti socialinio darbo vertybes – tarnystę, socialinę teisingumą, asmens orumo ir vertės pripažinimą, žmonių santykių svarbos pripažinimą, sąžiningumą ir kompetenciją, kas buvo reikalinga ekstremaliu krizės laikotarpiu. L. S. Abrams, A. J. Deetlaff socialinių darbuotojų darbo praktiką pandemijos sąlygomis apibūdino kaip „tiltų statymą, kada jie kertami“. Taigi darbas pandemijos sąlygomis, o ypač senų ir vyresnio amžiaus asmenų, kurie buvo labai paveikti pandemijos tiek psichologiniu, tiek sveikatos požiūriais, skatina iš naujo apibrėžti, identifikuoti, ir atskleisti socialinio darbuotojo vaidmenį, atskleisti, kaip pandemija jį praturtino, lemdama naujus jo iššūkius ir perorientavimo kryptis, ir kartu kaip jos sąlygos skatino apmąstyti ir suvokti profesines socialinio darbuotojo vaidmens ribas.

Tyrimo mokslinis aktualumas. Darbo tema mokslininkų daugiausiai tyrinėta dviem aspektais – pandemijos valdymo iššūkių senų ir pagyvenusio asmenų globos namuose bei neigiamų globotiniams sukeltų karantino padarinių ir socialinių darbuotojų pakitusių pareigybių bei funkcijų.

Pirmuoju aspektu nagrinėjant šią temą, pavyzdžiui, ją gvildeno J. Bedford ir kt. (2020), kuris aptarė esminius pandemijos valdymo globos įstaigose ypatumus, įskaitant ir senų bei pagyvenusio asmenų globos organizavimo pokyčius. A. Badawy, M. Solberg, M., A. Obsfelder, A. U. Alnes (2022) analizavo, kaip socialinė izoliacija paveikė pacientų ir globos įtaigų gyventojų būseną ir savijautą. H. T. Huang (2020) atkreipė dėmesį, kad daugelis senyvo amžiaus asmenų turi demencijos ir kitų pažintinių sutrikimų, kas apsunkina pandemijos valdymą tokių asmenų globos įstaigoje. A. Hado, L. F. Feinberg (2020) domino globotiniai ir jų artimieji – jie teigė, kad Covid-19 pandemijos metu būtinas šeimos globėjų ir ilgalaikės priežiūros įstaigų gyventojų bendravimas. F. Cordasco ir kt. (2020) aptarė slaugytojų vaidmens pokytį slaugos namuose pandemijos sąlygomis ir kt.

Antruoju požiūriu darbo temą liečiančiuose moksliniuose straipsniuose ir studijose siekiama apibūdinti, kas pasikeitė socialinio darbuotojo darbe atsiradus pandemijai bei kokias socialinio darbo ateities perspektyvas galima numatyti senų ir pagyvenusio asmenų trumpalaikės ir ilgalaikės globos įstaigose. Apie socialinius darbuotojus, pavyzdžiui, rašė L. S. Abrams, A. J. Dettlaff (2020), kurie gilinosi į išaugusį socialinio darbuotojo vaidmens reikšmingumą. S. Amadasun (2022) gvildeno, kaip pandemija skatino socialinius darbuotojus naudoti technologijas ir eksperimentuoti su jomis, ypatingai siekiant išlaikyti globos namuose gyvenančių senyvo amžiaus asmenų ryšius su artimaisiais, nes karantininė izoliacija jiems sukėlė daug nerimo, depresiškų nuotaikų, o M. Berg-Weger, J. E. Morley, J. E. (2020) klausė, kaip globotinių vienatvė ir socialinė izoliacija paveikė socialinį darbą gerontologijos srityje. H. Usher ir kt. (2021) nagrinėjo socialinio darbuotojo vaidmens pokyčius, gilindamiesi į tai, kaip buvo pasirengta pandemijos valdymui senų ir pagyvenusio asmenų globos įstaigoje. A. Harrikari, T., Romakkaniemi, M., Tiitinen, L., Ovaskainen S. (2021) į socialinį darbą senų ir pagyvenusio asmenų globos įstaigoje per pandemiją pažvelgė iš Suomijos socialinių darbuotojų patirties perspektyvos naudodami SSGG analizę, o A. Hyang (2021) ilgalaikės globos įstaigos darbuotojų patirtį tyrinėjo per fenomenologijos teorijos prizmę. K. W. Iserson (2020) išryškino, kad socialinio darbuotojo vaidmenį sveikatos priežiūros sistemoje keitė didesnė etinių elementų taikymo svarba. E. Swinford, N. Galucia, N. Morrow-Howel (2020) siekia išžvelgti gerontologinio socialinio darbo ateities galimybes. A. Tang, X., X. Li ir kt. (2021) išryškina socialinio darbuotojo „profesinio perdegimo“ problemą, atsiradusią dėl pandemijos valdymo ir susidariusio vaidmens dviprasmiškumo ilgalaikės globos įstaigose.

Matyti, kad darbo tema liesta įvairių autorių skirtingais teoriniais aspektais. Tačiau akivaizdu, kad trūksta vienos atskirus tyrinėjimus susisteminančios studijos apie tai, kokie patirti

socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos laikotarpiu. Siekiu pateikti tokį apibendrinantį teorinį žvilgsnį į tyrimų objektą ir yra aktuali šio darbo tema.

Problema. Sveikintina tai, kad pasaulinės pandemijos sąlygomis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje socialinio darbuotojo vaidmuo keičiasi, jam tampant esminiu ir įgyjant daugiau reikšmės. Atsižvelgiant į tai, socialiniam darbuotojui tenka daugiau užduočių, funkcijų, taip pat reikia adaptuotis prie įvykusių vaidmenų pokyčių, pamirštant įprastą darbo rutiną ir įgyjant naujų kompetencijų bei gebėjimų. Viena vertus, socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai padeda išlaikyti senų ir pagyvenusių asmenų globos namų įstaigos, kurios gyventojai itin jautrūs pandemijos atžvilgiu. Antra vertus, vaidmens pokyčiai lemia papildomą socialinių darbuotojų stresą, vaidmens dvilypumą, kai tenka atlikti daug skirtingų pareigų vienu metu, kas trikdo darbo kokybę ir sukelia „profesinio perdegimo“ sindromą. Tačiau, prieš siekiant atsakyti į klausimą, kaip socialinis darbuotojas galėtų pagerinti kasdienių funkcijų atlikimą ir globos įstaigai padėti įveikti sudėtingą darbo organizavimą pandemijos sąlygomis, reikia apibrėžti, koks šiandien čia yra socialinio darbuotojo vaidmuo. Reikia išsiaiškinti, kokie pagrindiniai socialinių darbuotojų vaidmens pokyčiai įvyko senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje. Darbe keliama tokia problema: kaip keičiasi socialinio darbuotojo vaidmuo senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis?

Tyrimo objektas – socialinio darbuotojo vaidmens kaita senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti socialinio darbuotojo vaidmens kaitą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pasaulinės pandemijos sąlygomis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos specifiką ir sunkumus, kuriuos ji patyrė valdant pandemiją;
2. Atskleisti, kaip keitėsi socialinio darbuotojo vaidmuo, išryškinant naujų pareigų, atsakomybių ir gebėjimų poreikį senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbantiems socialiniams darbuotojams pasaulinės pandemijos sąlygomis;
3. Ištirti, kokie lūkesčiai socialinio darbuotojo vaidmeniui kilo senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje, žvelgiant iš socialinių darbuotojų, vadovybės ir globotinių artimųjų patirties perspektyvos.

Tyrimo metodai:

Mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė, teorinis postpozityvaus požiūrio raikos diskursas ir socialinio darbo praktikoje taikymas, remiantis moksliniais šaltiniais.

Tyrimas grindžiamas kokybinio tyrimo socialiniuose moksluose paradigma.

Duomenų rinkimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Atviro tipo interviu senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos vadovams, socialiniams darbuotojams ir globotinių artimiesiems.
3. Kategorijų ir subkategorijų sistemos sukūrimas bei interpretacija.
4. Sisteminė duomenų analizė.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys dalys. Pirmoje darbo dalyje aptariami teoriniai socialinio darbuotojo vaidmens kaitos senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje aspektai pasaulinės pandemijos sąlygomis. Antrojoje darbo dalyje pateikiama atlikto tyrimo metodologija, gilinamasi į taikomą postpozityvizmo teoriją. Trečioji darbo dalis skiriama duomenų interpretavimui ir pristatymui. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

Darbo apimtis – 57 psl., literatūros sąrašas – 64 šaltiniai, lentelių – 17, paveikslai – 4, priedai – 16.

1. Socialinių darbuotojų vaidmens teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje teorinis diskursas

1.1 Socialinių darbuotojų profesinio vaidmens apibrėžtis

Pirmiausiai reikia apibrėžti, kokie būna socialinių darbuotojų vaidmenys, kaip jie skirstomi. Socialinio darbo profesija plati. Anot V. Kavaliauskienės (2005), ji grindžiama vertybiškumu ir vertybiniu savo pobūdžiu, kas suponuoja, kad ši profesija dinamiška, priklausanti nuo socialinių problemų konteksto, o jos vaidmenys gali keistis, būti pritaikomi pagal laikmečio iššūkius.

Pats „vaidmuo“ suvokiamas kaip socialinio darbuotojo pasirenkamas raiškos būdas bendradarbiaujant su klientu ir teikiant jam pagalbą, o vaidmens pasirinkimas priklauso nuo socialiniame darbe atliekamų funkcijų ir įstaigos siūlomų paslaugų (Johnson, 2001). Anot L. Žalimienės (2003), socialinis vaidmuo profesine prasme susijęs su nuolatiniu tam tikros srities darbu, taip pat jį galima suprasti kaip funkcijas, pareigas, paskirtį, veiklos sritį ir kt. Socialinis darbas yra „empirinė prigimties veikla“, ieškant savo tapatumo. Tai kintanti profesija, kurios laukas susikuria sąveikaujant visuomenei, bendruomenei, asmeniui (J. Eidukevičiūtė; N. P. Veličkienė, 2014, p. 38). J. Adomaitytė-Subačienė (2019) socialinius darbuotojus apibūdina kaip „siųstuvą“, kuriant vertybes organizacijoje ir jas ištransliuojant į išorę, tad socialiniai darbuotojai įgyvendina skirtingus profesinius vaidmenis, tapdami ir socialinio darbo vertybių kūrėjais, ambasadoriais, ir praktikos įgyvendintojais. Pastarosios autorės pastebėjimu, šie vaidmenys dažnai keičiasi, nes juos, atsižvelgiant į organizacijos kultūros kokybę, vadovybę, socialiniai darbuotojai prisiima lyg kokią profesinę „kaukę“, formuojančią ir kuriančią jų identitetą. Taigi apibendrintai galima daryti išvadą, kad socialinio darbuotojo vaidmuo apibrėžtinai kaip tam tikrų profesinių funkcijų realizavimas veikiant tam tikros profesinės krypties lauke ir dirbant tam tikroje įstaigoje.

Galima išskirti daug pagrindinių socialinių darbuotojų atliekamų vaidmenų, kurie atsiskleidžia jam dirbant su klientu. Konkretizuojant socialinio darbuotojo atliekamo vaidmens tipus ir charakteristikas, reikia aptarti mikrolygyje ir makrolygyje esantį profesinio vaidmens pasireiškimą. Mikro- ir makro- lygmenys išskiriami atsižvelgiant į konkretaus vaidmens tipą. Pagal D. Skučienę (2015); L. Sapežinskienę, L. Švedienę, J. Guščinskienę (2003); galima pateikti tokius socialinio darbuotojo atliekamų vaidmenų pavyzdžius abiem lygmenimis:

- *Makrolygmuo.* Atliekamas *socialinio teisingumo iniciatoriaus* vaidmuo. Toks socialinis darbuotojas yra politiškai aktyvus, dažniausiai dirba NVO sektoriuje, siekia pašalinti socialinį neteisingumą per įsitraukimą į politinę veiklą, palaikant įvairius interesus, dažniausiai politinių partijų. Jis aktyviai dalyvauja profesinėse bendruomenėse ir susivienijimuose. Socialinio darbuotojo turima ideologija veikia darbo praktiką.
- *Mikrolygmuo.* Atliekamas vaidmuo *įgaliotojo*. Atlikdamas šį vaidmenį, socialinis darbuotojas naudoja sustiprinimo ir pagalbos strategijas auginant kliento savarankiškumą ir padedant jam pačiam savarankiškai ieškoti sprendimų. Atliekami *gynėjo, tarpininko* vaidmenys. Atlikdamas šiuos vaidmenis, socialinis darbuotojas tarpininkauja tarp kliento ir bendruomenės, kliento ir visuomenės, taip pat tarp individo ir jį supančios socialinės aplinkos.

Socialinio darbuotojo tiesioginio darbo su klientu lygmeniu pasireiškia mikrolygmens vaidmenys. Tokių vaidmenų egzistuoja daug, jie persipina vienas su kitu:

<i>Mikrolygmuo</i>	
Vaidmuo	Funkcijos
„Susisiekiantis darbuotojas“	Identifikuoja ir atskleidžia pagalbos poreikį klientui dirbdamas jo aplinkoje ir bendruomenėje
„Tarpininkas“	Suteikia informaciją ir padeda klientams pasiekti reikiamas paslaugas, sutelkia žinių šaltinius
„Gynėjas“	Dirba lyg kliento advokatas, padeda gauti paslaugas, esant ypatingiems poreikiams ir atstovauja kliento interesams, kai prašymai atmetami
„Vertintojas“	Įvertina kliento, jo aplinkos ir bendruomenės problemą, apžvelgia tų poreikių įgyvendinimo galimybes, problemų sprendimų būdus ir alternatyvas
„Mokytojas“	Perteikia žinias, moko tinkamo socialinio bendravimo, gyvenimo būdo, reikiamų įgūdžių
„Elgesio keitėjas“	Siekia keisti kliento elgesį, į tai sutelkiant savo veiklą
„Mobilizuotojas“	Padeda klientams ir kitiems specialistams suvienyti išteklius siekiant spręsti problemas
„Konsultantas“	Konsultuoja ir pataria, dirbdamas su įvairių sričių profesionalais
„Bendruomenės planuotojas“	Planuoja priemones kartu įtraukdamas bendruomenes, kuriomis siekiama geriau atliepti kliento poreikius
„Paslaugos teikėjas“	Rūpinasi asmenimis ir toliau teikia paramą net tada, kai problemos neišsprendžiamos
„Duomenų tvarkytojas“	Renka ir analizuoja įvairius duomenis, kurie yra naudojami sprendimams priimti ir įgyvendinti
„Administratorius“	Administruoja, prižiūri, koordinuoja įvairius projektus ir programas
„Kordinatorius“	Siekia paslaugų teikimo suderintai, todėl organizuoja socialinių darbuotojų, profesionalų veiklą, planuoja, kad veikloje dalyvautų įvairūs specialistai, kontroliuoja kitų darbą ir žinių įgijimą

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis L. Milkinaite, D. Marcinkevičiene, 2013, p. 83-84

Remiantis pateikta lentele, socialinio darbuotojo vaidmenį galima vertinti kaip daugiadisciplininį, nes gana socialinis darbuotojas atlieka bendradarbiavimo, kuravimo, koordinavimo veiklą, o ją atlikdamas gali įgyti naujų vaidmenų. Kartais jie gali būti ir nebūdingi įprastai kasdienei socialinio darbuotojo veiklai. Kitaip tariant, socialinis darbuotojas daro viską, kad padėtų klientui, ir sutelkia tam reikalingus resursus.

Mikrolygmeniu socialinio darbo praktikoje, anot J. Beder, P. Postiglione (2013), globos įstaigose dažnai atliekami gynėjo arba advokato ir patarėjo, mokytojo, terapeuto, palaikytojo vaidmenys. Atlikdami advokato ir mokytojo vaidmenis, kaip parodė šių autorių atliktas tyrimas, socialiniai darbuotojai jaučia, kad konsultuoja ir palaiko globos įstaigose gyvenančius pacientus, ypač kai jiems atsiranda sveikatos sutrikimų ar tampa reikalinga medicininė priežiūra, jie teigia, kad klientai pas socialinius darbuotojus gali kreiptis pagalbos ir užtarimo, o kai kurie socialiniai

darbuotojai save ir įvardija kaip kliento advokatus. Mokytojo, patarėjo, terapeuto vaidmenyse globos įstaigose dirbantys socialiniai darbuotojai atsiduria tada, kai jaučia, kad jiems pavedama padaryti viskas, kas reikalinga asmens gerovei. Tokie socialiniai darbuotojai yra įsitikinę, kad jie yra „gydymo indas“ (J. Beder, P. Postiglione, 2013, p. 424). J. Beder, P. Postiglione (2013) atliktas tyrimas taip pat atskleidė, kad tirti globos įstaigų socialiniai darbuotojai mato save kaip holistinį vienetą, kuriame labai svarbus darbas su šeima.

Socialinio darbuotojo vaidmens reikšmė socialino darbo kokybei yra esminė, tačiau kartu socialiniams darbuotojams gali būti sunku prisiimti ir įgyvendinti priskiriamus profesinius vaidmenis. Kaip teigia R. Ashcroft ir kt. (2018), socialinio darbo sėkmė skatinant pageidaujamus rezultatus yra susijusi su socialinio darbo vaidmens supratimu ir integravimu. Kai kurie iššūkiai gali iškilti integruojant socialinį darbą į konkrečios įstaigos sistemą, kuri yra ir administracinė, biurokratinė struktūra, taip pat gali atsirasti įtemptų bendradarbiavimo santykių, netinkamai naudojamos socialinio darbo patirties, nebuvimo kartu su kitais komandos nariais, tinkamos fizinės erdvės trūkumo bei kitų problemų integruojant vaidmenis. Taigi, viena vertus, socialinio darbuotojo vaidmuo neabejotinai reikšmingas įvairiais požiūriais, nes profesionaliai atliktas yra lyg socialinio darbo kokybės garantas, jis lemia ir pagalbos klientui teikimo efektyvumą, antra vertus, praktiškai įgyvendinti daugybę socialiniam darbuotojui priskiriamų vaidmenų gali būti sunku dėl to, kad socialinis darbuotojas nėra izoliuotai veikiantis individas, o dirba sistemose, susijusiose su daugybe kitų sistemų bei posistemų, ribojamų savų taisyklių.

Socialinio darbuotojo vaidmeniui esant plačiam, kompleksiskam, įvairialypiui ir kaičiam ta prasme, kad socialinis darbuotojas gali būti priverstas jį keisti nuolat pagal situaciją, atlikdamas profesinius vaidmenis socialinis darbuotojas gali patirti daug įtampų. Atsiranda streso, nuovargio faktorius, gali kilti minčių, kad tarsi reikalaujama per daug, kad klientai nevertina socialinio darbuotojo įdedamo indėlio, o visuomenei ši profesija apskritai atrodo neaiški ir nesvarbi. Tai lemia socialinių darbuotojų nusivylimą, kad nepaisoma jų profesionalumo, nepakankamą profesijos emancipaciją (Švedaitė-Sakalauskė, Gvaldaitė, Bužaitytė-Kašalynienė, 2014). Atsižvelgiant į tokią socialiniame darbe neretai susiklostančią situaciją, kurią galima pavadinti profesinio vaidmens identiteto krize, gali išskirti dar vieną socialinio darbuotojo vaidmenų kategoriją, susijusią su profesine savivoka:

1 pav. Socialinių darbuotojų profesiniai vaidmenys vertinant pagal kuriamą santykį su profesija kaip identiteto dalimi pagal I. Adomaitytė-Subačienė, 2019, p. 61

Anot tokią socialinių darbuotojų profesinių vaidmenų klasifikaciją pateikusios autorės, socialinis darbuotojas-auka į darbą žiūri kaip į sunkumų šaltinį, kuris jam gali asocijuotis net su vergove, dažniausiai jiems nepatinka nei darbo turinys, nei kolegos, nei klientai. Priešingoje „vaidmenų skalės“ pusėje esantis legendos (*legend*) vaidmuo reiškia, kad socialinis darbas suvokiamas kaip daug savo profesijoje pasiekusio asmens darbas, kuris kuria įstaigos praktiką ir naujus darbo metodus. Šalia jo esantis kompozitoriaus (*composer*) vaidmuo reiškia, kad socialinis darbuotojas yra inovatorius, jis niekada nesilaiko tradicinių darbo metodų ir priemonių, o jam būdingas priimtų normų laužymas. Šalia jo esančiam patikėtinio vaidmeniui (*trustee*) būdinga, kad socialinis darbuotojas pasitiki savo komanda ir socialinio darbo sistema, jis tiki, kad visuomenė save valdo ir kontroliuoja teisingai. Tokiam asmeniui būdinga savireguliacija, jis sugeba kelti sau tikslus įkvėpti, motyvuoti ir įgalinti save. Šios vaidmenų skalės viduryje esantis atlikėjo vaidmuo (*performer*) apibūdina tuos socialinius darbuotojus, kurie prisiima atsakomybę, vadovauja nedidelėms komandoms ar projektams. Tačiau tokia socialinio darbo vaidmenų tipizacija negali būti laikoma absoliučia ir nekintančia, nes skirtingais laikotarpiais tam pačiam socialiniam darbuotojui gali būti būdingi įvairūs vaidmenys, be to, jis gali prisiimti kelis profesinius vaidmenis vienu metu. Toks vaidmenų skirstymas byloja apie tai, kaip pats socialinis darbuotojas suvokia savo vaidmenį ir priima jį kaip profesinę duotybę.

Apibendrintai teigtina, kad socialinio darbuotojo vaidmuo apibrėžiamas kaip profesinių funkcijų realizavimo kryptis, kurią įgyvendinant naudojamos socialinio darbo vertybės, instrumentai, metodai ir priemonės veikiant konkrečiame profesinės veiklos lauke. Socialinio darbuotojo vaidmuo

yra kompleksiškas ir iš esmės tarpdisciplininis. Praktinėje plotmėje įgyvendinant šiuos vaidmenis gali kilti įvairių įtampų, todėl kartais socialinio darbuotojo užimami vaidmenys nusakomi pagal jo santykį su profesine savivoka ir prisiimtų vadimėnų supratimą. Atsižvelgiant į tai, gali būti skiriamas sėkmingas ir nesėkmingas profesinių vaidmenų įgyvendinimas. Globos namuose dirbantys socialiniai darbuotojai daugiausiai įgyvendina mikrolygmeniui priskiriamų vadimėnų – kliento advokato, gynėjo, konsultanto, tarpininko, palaikytojo, informatoriaus, mokytojo.

1.2 Socialinių paslaugų teikimas vyresnio amžiaus asmenims senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose

Vyresnio ir senyvo amžiaus asmenys nori būti sveiki ir neribojami savo fizinės būklės, gebėti savarankiškai valdyti kasdienį savo gyvenimą ir rutiną, turiningai leisti laisvalaikį, būti oriais ir gerbtiniais. Šiuos įvardijamus senų žmonių poreikius atliepti padeda socialinių paslaugų sistema, per kurią teikiant bendrąją ir socialinę pagalbą siekiama padėti senyvo amžiaus sulaukusiems asmenims integruotis socialiniame gyvenime, pasirūpinti savimi ir nesijausti lyg našta kitiems.

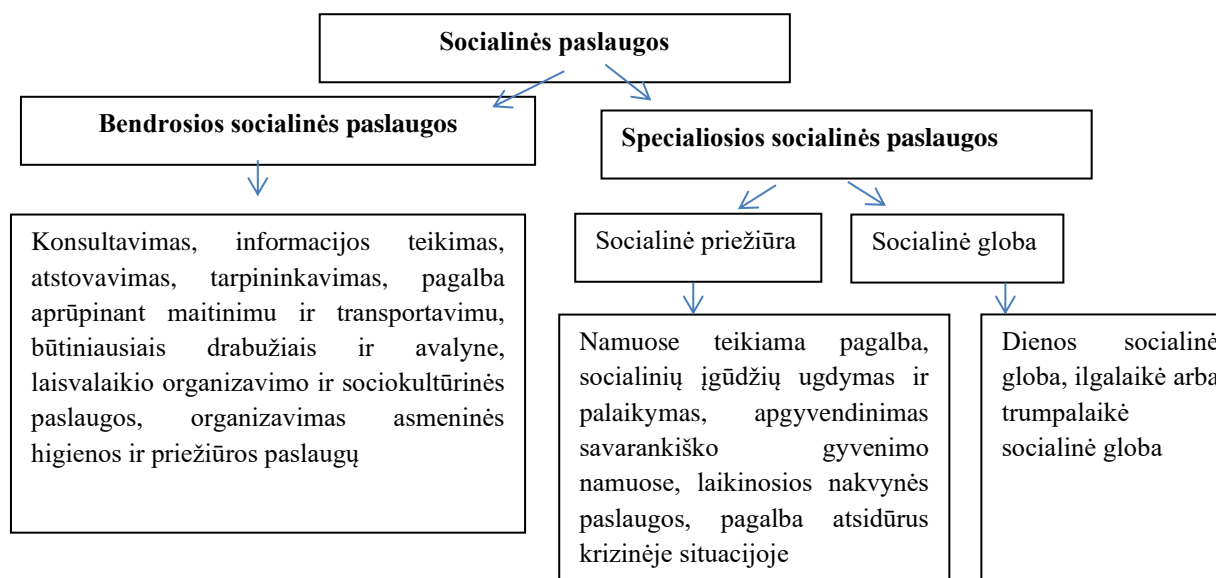
Kalbant apie paslaugas seniems ir pagyvenusiems asmenims gali būti taikoma skėtinė „gyvenimo kokybės“ sąvoka. „Gyvenimo kokybė“ sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų aspektu naudojama kaip terminas, reiškiantis fizinį komponentą, kartais papildomą psichologiniu komponentu, kuris apibūdina didesnę pasitenkinimą gyvenimu kuriančių sąlygų elementus, apimančius objektyvius ir subjektyvius faktorius (Vanleerberghe ir kt., 2017). Kitaip tariant, stengiamasi senėjantiems vyresnio amžiaus asmenims sukurti tinkamas senėjimo sąlygas, kuriomis maksimaliai būtų padidintas jų gyvenimo kokybės pojūtis. Į šių sąlygų suteikimą įeina ir institucinės senų ir pagyvenusių asmenų globos paslaugos. Kaip pastebi P. Vanleerberghe ir kt. (2017), seniau senėjimas reiškė asmenis, senstančius savo namuose, tačiau vėliau išplito idėja, kalbanti apie senėjimą bendruomenėje ir senėjimą pasirinktoje gyvenamoje vietoje. Senėjimas pasirinktoje gyvenimo vietoje apibrėžtas kaip „žmonių noro ir galimybių tenkinimas, teikiant atitinkamas paslaugas ir pagalbą išlikti santykinai savarankiškam“ (Pasaulio sveikatos organizacijos sveikatos plėtros centras, 2004, p. 15). Šis apibrėžimas atkreipia dėmesį į kai kuriuos svarbius aspektus, pavyzdžiui, pripažinimą, kad vyresnio amžiaus žmonės nori, kad jiems būtų teikiamos atitinkamos paslaugos ir pagalba, siekiant užtikrinti tam tikrą nepriklausomybės lygį (Vanleerberghe ir kt., 2017).

I. Adomaitytės-Subačienės (2015) teigimu, socialines paslaugas reikia teikti siekiant užtikrinti socialiai pažeidžiamų grupių teisių įgyvendinimą ir stebėseną bei jas nuolat tobulinti, kam įpareigoja Lietuvoje ratifikuotos tarptautinės konvencijos. Akcentuojant senyvo amžiaus žmonių gyvenimo kokybės svarbą, anot R. Vilimaitės (2021), socialinės paslaugos senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose turi būti grindžiamos orumo užtikrinimo, pagarbos, privatumo, galimybės

sudarymo pačiam tvarkytis pagal sugebėjimus, autonomijos, asmens pernelyg didelio nepriklausomumo nuo institucijos principais.

Senyvo amžiaus asmenims skiriamos socialinės paslaugos – tai paslaugos, kuriomis siekiama padėti seniems ir pagyvenusio pensijinio amžiaus asmenims atstatyti pilnavertę gyvenimo kokybę. Jas teikia socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai ir kiti specialistai. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo (2006) 3 str. pažymima, kad socialinės paslaugos orientuotos į įvairialypės pagalbos suteikimą asmeniui ar šeimai dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų, lemiančių savarankiško pasirūpinimo savimi ir dalyvavimo socialiniame gyvenime galimybių ribotumus be socialinę atskirtį. „Senyvo amžiaus asmuo“ aiškinamas kaip senatvės pensijinio amžiaus sulaukęs asmuo, kuris dėl amžiaus yra pilnai ar iš dalies netekęs galimybių pasirūpinti savimi (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 2 str.).

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, Lietuvoje seniems ir pagyvenusiems žmonėms taikomos dviejų rūšių socialinės paslaugos:

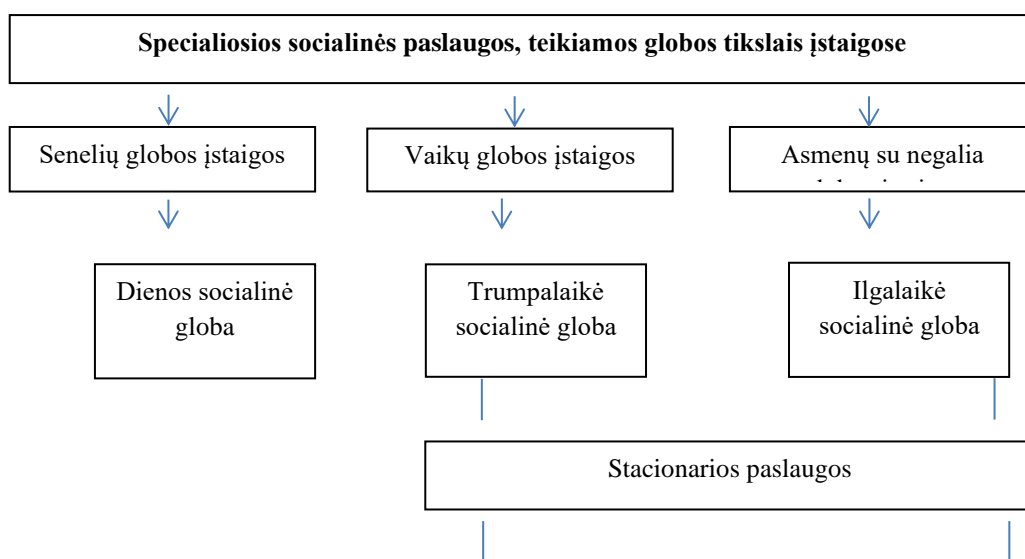
2 pav. Socialinių paslaugų skirstymas. Sudaryta autorės remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, 2006, Nr. X-493, 6-8 str.

Teigtina, kad seniems ir pagyvenusiems žmonėms gali būti teikiamos stacionarios arba nestacionarios socialinės paslaugos. Stacionarios paslaugos priskiriamos prie specialiųjų socialinės globos paslaugų. Specialiosios socialinės paslaugos – tai paslaugos, orientuotos į du socialinių paslaugų tipus – socialinę globą ir socialinę priežiūrą. Kaip aiškinama Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo (2006) 8 str., socialinė globa apima visumą paslaugų, kuriomis teikiama pagalba žmogui yra kompleksinė. Nuo socialinės priežiūros paslaugų socialinės globos paslaugos skiriasi tuo, kad teikiant reikalinga nuolatinė specialistų pagalba ir priežiūra.

„Socialinės globos įstaiga“ suprantama kaip įstaiga, kuri įstatymų numatyta tvarka turi teisę teikti socialinės globos paslaugas (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 2 str.)

Šiuo metu Lietuvoje egzistuoja 101 senų žmonių globos įstaiga (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2022). Pagal Lietuvos Respublikos statistikos departamento pateikiamus duomenis (2018), globos įstaigų gyventojų skaičius Lietuvoje, įskaitant ir senų bei pagyvenusių asmenų globos įstaigas, yra didėjantis. Pavyzdžiui, 2013 m. globos įstaigose gyveno 4,6 tūkst. asmenų, 2015 m. tokių asmenų skaičius viršijo 5 tūkst., 2016 m. senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose gyveno 5,1 tūkst. globotinių.

Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos priskiriamos tiek prie nestacionarių, tiek prie stacionarių paslaugų:

3 pav. Globos globos paslaugų rūšys Sudaryta autorės remiantis 2006 m. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų katalogu, Nr. Nr. A1-93

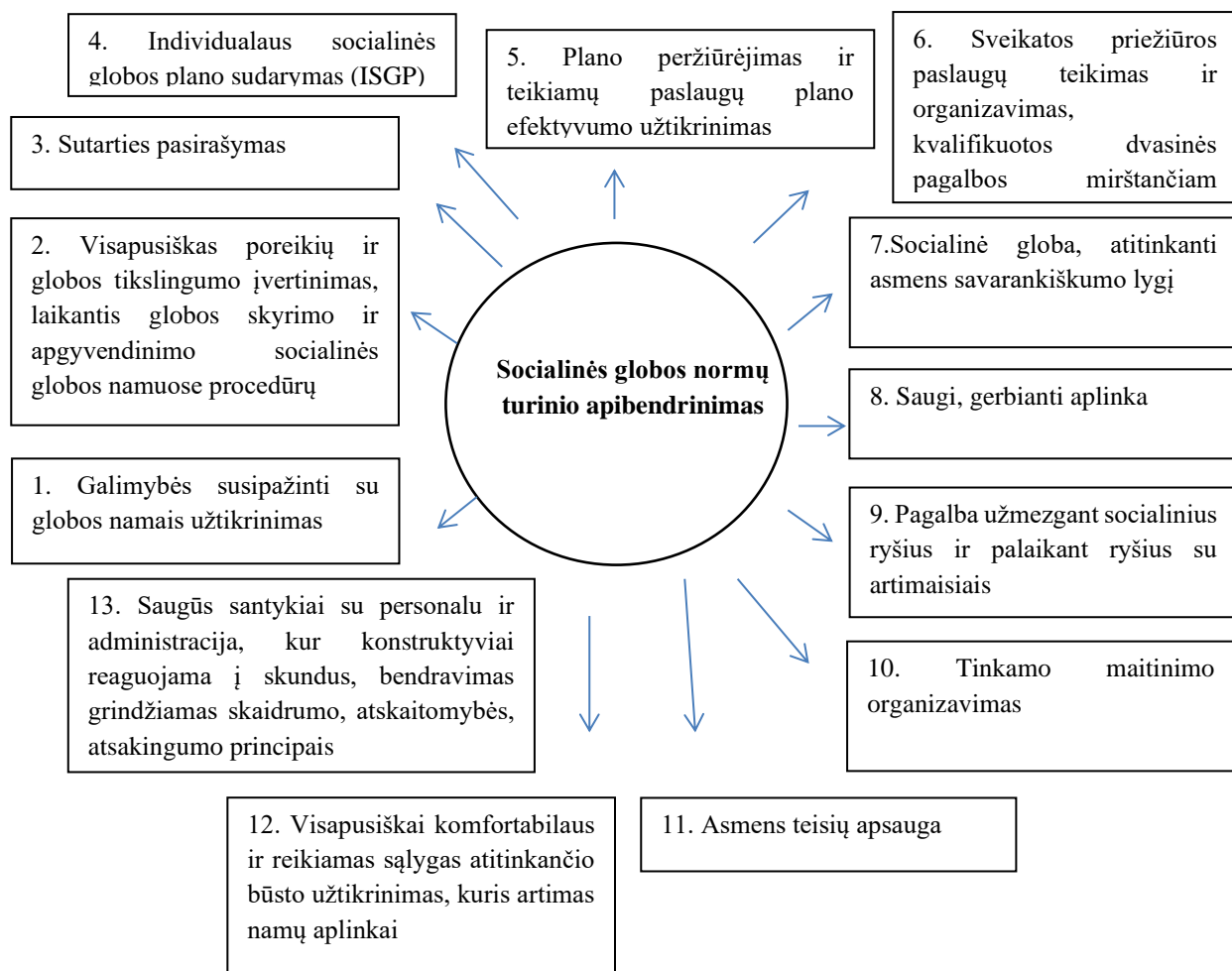
Pagal 2006 m. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų katalogo IV dalį, apibūdinančią specialiąsias socialines paslaugas, galima įvardyti tokias senų ir pagyvenusių asmenų globos paslaugas:

- informavimas ir konsultavimas;
- tarpininkavimas ir atstovavimas;
- bendravimas ir laisvalaikio organizavimas;
- maitinimo organizavimas;
- asmeninės higienos paslaugų organizavimas;
- psichologo-psichoterapeuto pagalba;
- kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymas ir palaikymas;
- darbinių įgūdžių ugdymas;
- sveikatos priežiūros paslaugos;

- visuma kompleksinių ar nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujančių paslaugų teikiama krizių atvejais, dėl ligos ar artimiesiems dėl laikinų ar ilgalaikių priežasčių negalint prižiūrėti savarankiškai savimi negalinčio pasirūpinti asmens;
- kitos paslaugos (įskaitant ir papildomas).

Akivaizdu, kad globos paslaugų pagalba gali būti teikiama dienos centruose, laikinos ar ilgalaikės globos įstaigose gyvenantiems seniems ir pagyvenusiems asmenims, kuriems reikalinga papildoma ar nuolatinė priežiūra bei kompleksinė pagalba.

Kalbant apie senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų veikimo dėsnius ir principus, administravimo sistemą bei struktūrą, reikia pabrėžti, kad socialinės globos paslaugas teikti gali tik tos globos įstaigos, kurių veiklos sritis yra socialinių paslaugų teikimas ir kurios turi tam skirtą licenciją (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 19 str.). Socialinės globos įstaigos valdyme dalyvauja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Apskritis viršininkai, savivaldybė, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas pagal kompetencijos sritis (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 10-14 str.). Socialinės globos paslaugos teikiamos pagal 2007 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas Socialinės globos normas, kurių 4 priedas numato senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia normas, taikomas trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos namams. Remiantis šiomis normomis galima pateikti tokį bendrąjį socialinių globos paslaugų organizavimo ir teikimo modelį:

4 pav. Senyvo amžiaus asmenų ilgalaikės ir trumpalaikės socialinės globos normos, taikomos socialinės globos įstaigoms. Sudaryta autorės remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro Įsakymu „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“ 4 priedu

Įstatyminiu požiūriu numatoma praktika, kad asmens mokėjimo dydį už gaunamas socialines paslaugas nustato savivaldybė, o mokėjimo šaltiniai yra asmens turtas, jo vaikų ar kitų suinteresuotų artimųjų lėšos, skirtos apmokėti teikiamoms socialinėms paslaugoms, tačiau tam tikrais atvejais nuo apmokėjimo asmuo gali būti atleidžiamas (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 26 str.). Tos specialiosios socialinės globos paslaugos, kurios organizuojamos savivaldybės teritorijoje ir yra teikiamos savivaldybės, finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 33 str.).

Apibendrintai galima teigti, kad seno ir vyresnio amžiaus asmenų globos namuose teikiamomis paslaugomis siekiama derinti vyresnio amžiaus asmenų pagalbos ir savarankiškumo poreikius, išlaikant tam tikrą jų nepriklausomybės lygį, suteikiant reikiamas bendrąsias, specialiąsias, medicininės ir kitas paslaugas, įgyvendinant ir įtvirtinant oraus senėjimo koncepciją, taip pat siekiant išlaikyti santykius su draugais ir artimaisiais. Šios paslaugos, priskiriamos specialiųjų paslaugų globos tikslais įstaigoje sričiai, teikiamos ir finansuojamos pagal Lietuvos Respublikos socialinių

paslaugų įstatymo (2006), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų katalogo (2006), Lietuvos Respublikos socialinės globos normų (2007) nustatyta ir tvarka.

1.3 Pandemijos valdymo iššūkiai senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose

Covid-19 viruso sukelta pandemija atsirado 2019 m. gruodžio pabaigoje Uhane, Kinijoje. 2020 m. Pasaulio sveikatos organizacija išreiškė susirūpinimą ekstremalia situacija dėl visuomenės sveikatos, o 2020 m. kovo 11 d. ji patvirtino greitą sunkaus ūminio respiracinio sindromo koronaviruso 2 (SARS-CoV-2) plitimą, kas reiškė, kad virusas yra labai užkrečiamas (Yen ir kt., 2020). 2019 m. pabaigoje prasidėjusį Covid-19 virusą Pasaulio sveikatos organizacija paskelbė visuotine pandemija ir pateikė jos valdymo pasiūlymus (World Health Organisation, 2021). Nuo tada prasidėjo kitoks įstaigų veiklos etapas. Įvairiose pasaulio valstybėse (JAV, Skandinavijos šalyse, Rusijoje, Kanadoje, Ispanijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, D. Britanijoje, Japonijoje ir kt.) įvestas karantinas ir ribojimai, kuriuos turėjo atliepti ir Lietuva: tai griežtas fizinis atsiribojimas, kad būtų užkirstas kelias SARS-Cov-2 viruso plitimui (Minder ir kt., 2020), uždrausti didesnių grupių susibūrimai, įvestos didesnio technologijų naudojimo strategijos ir įgyvendinta ypatingo atsargumo priemonių ir saugumo reikalavimų laikymosi politika (N. C. Jecker, 2020).

Pandemijos valdymą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pirmiausiai aktualu nagrinėti tuo požiūriu, kad pandemijos valdymo efektyvumas turi tiesioginį ryšį su senyvo amžiaus asmenų sveikata ir gerove. Anot S. Y. Chee (2020) atlikto tyrimo rezultatų, po pandemijos atsiradimo kai kurie seno ir vyresnio amžiaus asmenų globos įstaigų gyventojai pradėjo jausti mirtis baimę ir apskritai mažai tikėjo, kad gali įveikti pandemiją. Tokie tyrimo rezultatai nestebina: senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų gyventojai turi didesnę susirgimo Covid-19, ligos komplikacijų ir mirtingumo nuo šos ligos riziką. Senyvo amžiaus asmenų patiriama didelio sergamumo Covid-19 problemas galima aiškinti atsižvelgiant į tai, kad, kaip parodė atlikti ankstesnių epidemijų laikotarpių tyrimai, globos įstaigose didelis gyventojų skaičius naudojosi tais pačiais vandens, maisto, oro šaltiniais, tomis pačiomis patalpomis, o priežiūros teikimo paslaugos yra ribotų resursų (D. Smilkov, C. A. Hidalgo ir L. Kocarev, 2015). Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigas galima vadinti jautriai reaguojančiomis į pandeminę situaciją, nes nustatyta, kad sunkūs Covid-19 viruso atvejai dažniausiai pasitaiko vyresniems nei 60 metų asmenims, o didžiausias mirtingumas būdingas gretutinėmis ligomis sergantiems vyresnio amžiaus asmenims (M. Y. Yen ir kt., 2020). E. Swinford, N. Galucia, N. Morrow-Howell (2020) tyrimais pagrįdžia, kad vyresnis amžius teigiamai susijęs su infekcija, ligos sunkumu ir mirtingumu pandemijos situacijoje.

Vyresnio amžiaus žmonės kenčia nuo susilpnėjusio imuniteto ir pagrindinių ligų, kas lemia jų didesnę pažeidžiamumą virusinių ligų atžvilgiu. G. Onder, I. Carpenter ir H. Finne-Sovieti (2012)

nustatė, kad vyresni nei 60–65 metų amžiaus žmonės turi daug būdingesnę sunkių ir kritinių apraiškų ligų formų riziką, didesnę ligos progresavimo riziką. Vyresnio amžiaus asmenims būdingas diabetas, širdies ir kraujagyslių ligos, lėtinės kvėpavimo takų ligos, smegenų kraujagyslių ligos, piktybiniai navikai ir demencija, kas padidina Covid-19 progresavimo tikimybę ir turi ryšį su sunkia ligos baigtimi ir mirtimi (G. Onder, I. Carpenter ir H. Finne-Sovieti, 2012). Viename tyrime, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama neįgalumo lygiui nustatyti tarp diabetu sergančių senyvo amžiaus slaugos namų gyventojų, nustatyta, kad vidutinis pagrindinių gretutinių ligų skaičius buvo 4, iš kurių dažniausios buvo demencija, insultas, hipertenzija ir išeminė širdies liga (D. C. Thompson, 2020).

Dar vienas užsikrėtimo Covid-19 pavojų globos įstaigoje didinantis aspektas yra tai, kad pagyvenę globotiniai, kurie gyvena kartu uždaroje ar pusiau uždaroje patalpose, yra viena iš labiausiai pažeidžiamų infekcijų ir greito ligų plitimo grupių, tarp kurių virusas perduodamas plačiu mastu dėl jiems būdingų negalių (M. Y. Yen ir kt., 2020). 12 mėnesių trunkančiame slaugos namų gyventojų tyrime, kuris apėmė 8 Europos valstybes ir kuriame dalyvavo 4156 slaugos namų gyventojai, buvo nustatyta, kad 81,3 proc. tokių asmenų turėjo kasdienės gyvenimo veiklos sutrikimų, jie buvo nepajėgūs pilnavertiškai pasirūpinti savimi atliekant rutininius ir higienos darbus, 68,0 proc. čia gyvenančių asmenų turėjo pažintinės veiklos sutrikimų, kas dar labiau apsunkino Covid-19 infekcijos saugumo reikalavimų įgyvendinimą (D. C. Thompson, 2020). Tai, kad ilgalaikės globos įstaigų gyventojai dažnai kenčia nuo įvairaus laipsnio negalios, kas gali lemti jų nesugebėjimą tinkamai taikyti prevencines sveikatos priežiūros priemones, pavyzdžiui, plautis rankas, apsunkina pandemijos valdymą. Apskritai yra sudėtinga senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigose pritaikyti socialiniu atsiribojimu, rekreacinės veiklos mažinimu, tinkamu asmeninių apsaugos priemonių naudojimu, paviršių dezinfekcija grįstas apsaugos nuo koronaviruso strategijas, nes globos įstaigoje gyvenantys senyvo amžiaus žmonės dažniausiai nėra savarankiškai kasdienėje veikloje, jie nesupranta ligos sunkumo, socialinio atsiribojimo svarbios bei palaiko glaudžius ryšius vieni su kitais (F. Cordasco ir kt., 2020). Mokslininkai E. Hado, L. F. Feinber (2020) išsiaiškino, kad beveik pusė (48 proc.) JAV gyvenančių senų ir pagyvenusių asmenų slaugos namų gyventojų serga Alzheimerio liga ar įvairiomis demensijos formomis. Tai reiškia, kad daugelis tokių asmenų negali maitintis patys, turi kalbos sutrikimų, o vaikščioti gali tik su kito asmens pagalba. Tokiais atvejais jie neišvengia sąveikos su personalu ar artimaisiais, kas riboja jų saugaus atstumo laikymosi rekomendacijų taikymą.

Galiausiai reikia aptarti ir senyvo amžiaus asmenų vienišumo problemą, kuri atsiranda dėl socialinių kontaktų ribojimo globos įstaigose valdant pandemiją. Socialinio atsiribojimo, pakitusių gyvenimo sąlygų ir naujų taisyklių atsiradimo poveikį senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų globotiniams tyrė A. Bianchetti ir kt. (2020) atskleidė, kad socialinė izoliacija ir vienatvė turėjo ilgalaikių neigiamų pasekmių pagyvenusių žmonių sveikatai. Dabartinė pandemija ir dėl to kylančios

socialinio atsiribojimo taisyklės paaštrino vyresnio amžiaus žmonių kasdienybės iššūkius, kurie ir iki tol jau buvo juntami dėl įvairių negalių, nes pablogėjo jų socialinis gyvenimas, atsirado didesnis vienišmo ir silpnumo pojūtis. Pastarieji mokslininkai pastebi, kad net ir tie globos namų gyventojai, kurie iki pandemijos buvo geros nuotaikos ir gyveno aktyvų gyvenimo būdą bei palaikė daug socialinių ryšių, patyrė depresiją pandemijos metu. Taigi vienišumas yra dar didesnė „rykštė“ senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems globos namuose, kurių socialiniai kontaktai ir taip jau būna riboti dėl namų aplinkos, artimųjų trūkumo ir kitų priežasčių. Anot N. C. Jecker (2020), už pandemijos ribų socialinė izoliacija ir vienatvė ne tik kelia grėsmę asmens gerovei gerovei bei gyvenimo kokybei, bet ir yra pagrindinis socialinis sveikatos sutrikimų veiksnys. 2020 m. JAV Nacionalinėje mokslo, inžinerijos ir medicinos akademijų ataskaitoje, apibendrinančioje keturis dešimtmečius trukusius tyrimus, pateikiami įrodymai, siejantys tiek socialinę izoliaciją, tiek vienatvę su padidėjusia priešlaikinės mirties rizika (N. C. Jecker, 2020). Taigi tiek socialinė izoliacija, tiek vienatvė yra stipriai susijusios su didesniu psichologinių, pažintinių ir fizinių sutrikimu paplitimu. Socialinę izoliaciją išgyvenantis žmogus turi blogesnę atmintį, prastesnę fizinę savijautą ir psichinę sveikatą, palyginus su socialinės izoliacijos nepatiriančiais asmenimis.

Tokios problemos kaip personalo stoka ir padidėjusi senyvo amžiaus asmenų vienatvė išryškina technologijų poreikį senų ir vyresnio amžiaus asmenų globos namuose. Prognozuojama, kad dėl Covid-19 sukeltos pandemijos valdymo atsiras „socialinė vienatvė“, būdinga pagyvenusio amžiaus asmenims, o siekiant spręsti šią problemą kils didesnis technologijų naudojimo poreikis globos namuose, kad automatizacija padėtų įgyvendinti „mechanines“ funkcijas, o socialiniai darbuotojai globos namuose galėtų daugiau skirti dėmesio kontaktų su globotiniais palaikymui, šilumai, žmogiškumui (Conroy, Krishnan, Mittelstaedt, Patel, 2020). K. Usher ir kt. (2021) įsitikinimu, senyvo amžiaus asmenys, gyvenantys globos namuose, yra grupė, kuri ir taip patiria vienatvę ir socialinę izoliaciją, todėl bet kokios priemonės, ribojančios jų bendravimą su kitais ilgalaikeje perspektyvoje turi būti integruojamos su priemonėmis, skirtomis sušvelninti galimas vienatvės ir psichinės sveikatos pasekmes, kylančias dėl ilgalaičių pandemijos valdymo padarinių.

Dar viena iššūkių sritis – personalo stoka ir darbuotojų sergamumas. F. Crotty, R. Watson ir W. K. Lim (2020) ištyrė, kad pusė senyvo amžiaus globos įstaigų darbuotojų ir globotinių serga besimptome Covid-19 forma. K. J. Hyang, H. K. Jung (2021) ištyrė, kad Covid-19 susirgę slaugos ir stacionarios globos įstaigų socialiniai darbuotojai išgyveno krizę dėl sveikatos būklės ir baimės, kad serga užkrečiama infekcine liga. Tokie tyrimo rezultatai parodo, kad griežtos infekcijų prevencijos priemonės reikalingos dar prieš kliniškai nustatant Covid-19 atvejį, tačiau problema ta, kad praktikoje tai įgyvendinti būna sudėtinga.

Sunkumų valdant Covid-19 pandemiją kilo ir dėl specifinių įstaigos darbo organizavimo ypatumų, žmogiškųjų resursų trūkumo, greitos darbuotojų adaptacijos poreikio. Remiantis Pasaulio

sveikatos organizacijos (PSO) rekomendacijomis, slaugytojai ir socialiniai darbuotojai, teikiantys tiesioginę ir netiesioginę vyresnio amžiaus žmonių priežiūrą, turėtų dėvėti kaukes, pirštines, akinius, atlikti rankų higieną ir, jei reikia, apsirengti chalatais, jei jie rūpinasi žmonėmis, kuriems yra įtartinų Covid-19 simptomų (Chee, 2020). Atskleidžiama problema, kad senų ir pagyvenusių asmenų globos namuose gyventojus prižiūri netinkamai apmokyti ir nepakankamai aprūpinti slaugytojų padėjėjai ir pagalbinis personalas, kas sukuria situaciją, jog daugelį higienos ir sanitarinių darbų tenka atlikti kitas pareigas einantiems specialistams, kas lemia jų profesinių vaidmenų persipynimą ir kokybiško darbo sunkumus (Yen ir kt., 2020). Visa tai sukuria senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų funkcionavimo iššūkius. Natūralu, kad dirbdami tokiomis sąlygomis globos namų darbuotojai patiria daug streso, jaučiasi atsakingi už daugelio senyvo amžiaus globojamų asmenų sveikatą ir bendrą įstaigos tvarką. Reikia papildomų darbuotojų ir papildomų išteklių norint gerai valdyti pandemiją, o tas ne visada pavyksta. Antai Izraelyje po Covid-19 viruso protrūkio seno ir vyresnio amžiaus asmenų globos įstaigų vadovybė turėjo pasiaiškinti prieš valstybę dėl nepakankamo patalpų dezinfekavimo ir asmens higienos priemonių globos namuose stokos, taip pat dėl medicinos personalo trūkumo, dėl ko buvo aptikta 270 Covid-19 atvejų įstaigoje ir 35 gyventojų mirčių atvejų (S. Tsadok-Rosenbluth, B. Hovav, G. Horowitz, S. Brammi-Greenberg, 2021). Pasak K. W. Iseron (2020), įstaiga negali automatiškai numatyti, kad sveikatos priežiūros ir socialiniai darbuotojai bus atsakingi už stacionariomis paslaugomis besinaudojančių asmenų sveikatos ir kitokią būklę. Įstaigose, siekiant to, reikia daugiau pažangių praktikų taikymo, slaugytojų, technikų, techninės priežiūros ir administracinio personalo, kompiuterių, švrios patalynės ir patalpų, dezinfekavimo lempų, saugumo ir aliarmo sistemų esant pavojui. Tačiau, kaip teigia K. W. Iseron (2020), tokie sprendimai yra sudėtingi, pagrįsti etinėmis, asmeninėmis ir administracinėmis vertybėmis ir pareigomis, finansiniu stabilumu ir rizikos vertinimu.

Negalima teigti, kad pandemijos sukelti iššūkiai socialinių darbuotojų darbui buvo tik neigiami. Tam tikri iššūkiai ir nemalonios situacijos socialinius darbuotojus išmokė geriau prisitaikyti ir įgyti naujų kompetencijų. Atliktas socialinių darbuotojų darbo pandemijos sąlygomis Suomijoje tyrimas atskleidė, kad socialiniame darbe patirtus iššūkius galima suskirstyti į dvi grupes – atsiradusius pozityvius ir negatyvius faktorius:

Aplinka/veikla	Pozityvu	Negatyvu
Internalu	Profesionalumas ir lankstumas, refleksija	Neadekvatus krizių valdymas ir komunikacija
	Prisitaikymas prie pokyčių	Nelankstus vadovybės požiūris ir ribota infrastruktūra
	Moralinis samprotavimas ir profesinė etika	Padidėjusi įtampa darbo kolektyve
	Profesinių žinių ir kompetencijų panaudojimas	Profesinės disrekcijos susiaurėjimas
	Struktūrinio socialinio darbo skatinimas	Naujos su pandemija susijusios užduotys, kurias paskyrė administracija
Eksternalu	Nauju žvilgsniu pažvelgti į klientų gyvenimo situacijas	Globojamų asmenų gyvenimškų situacijų ekskalavimas ir stigmatizavimas
	Inovatyvios idėjos, kai pertvarkyti klientų darbo praktiką	Konkretūs, matomi grėsmės vaizdai
	Didelė darbuotojų ištvermė	Profesinės etikos ir disrekcijos apribojimai naujame netikrume
	Naujas socialinių darbuotojų darbo organizavimas per hibridinį modelį	Nematomas socialinio darbo statusas paslaugų sistemoje
	Naujos bendradarbiavimo ir administracinės praktikos galimybės	Didelis darbo krūvis ir reikalavimai iš išorės

Šaltinis: pagal T. Harrikari, M. Romakkaniemi, L. Tiinen, S. Ovaskainen, 2021, p. 1644-1662

Seno ir pagyvenusio amžiaus asmenų globos įstaigoje pandemijos valdymas buvo sudėtingesnis dėl didelio gyventojų skaičiaus, socialinių kontaktų, naudojimosi tomis pačiomis patalpomis ir įranga bei subjektyvių faktorių, lemiamų senyvo amžiaus asmenų ligų, didesnės sergamumo ir sunkesnių komplikacijų rizikos, negalių ir nerimo dėl socialinės izoliacijos. Probleminius pandemijos valdymo aspektus lėmė ir ribotas specialistų skaičius bei jų sergamumas.

1.4 Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbančių socialinių darbuotojų vaidmens kaita ir vaidmens problemiškas pandemijos sąlygomis

R. Vilimaitė (2021) rašo, kad socialinio darbo požiūriu pagrindinė pareiga yra socialinių paslaugų organizavimas ir jų suteikimas tenkinant senyvo amžiaus asmenų poreikius, sudarant sąlygas sėkmingam jų senėjimui. Senyvo amžiaus asmens integracijos į visuomenę procese socialinis darbuotojas turi: 1) organizuoti ir teikti senyvo amžiaus globos namų gyventojų savarankiškumą, fizinį ir socialinį aktyvumą stiprinančias paslaugas, 2) padėti įgyvendinti globos ir slaugos poreikį.

Kaip tvirtina T. Harrikari, M. Romakkaniemi, L. Tiitinen, S. Ovaskainen (2021), pandemijos laikotarpiu socialinis darbas susidūrė su dideliais iššūkiais ir buvo priverstas priimti „naujo tipo prisitaikantį valdymą“. Taigi covid-19 pandemijos valdymo sąlygomis socialinio darbuotojo vaidmuo tapo esminiu.

Apibendrintai galima įvardyti tokias socialinio darbuotojo vaidmens funkcijas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje:

Funkcija	Tikslas
Individualaus socialinio darbo plano sudarymas	Kokybiško senėjimo užtikrinimas
Socialinių paslaugų teikimas	Socialinio ir psichologinio funkcionavimo sąlygų užtikrinimas, siekiant užkirsti kelią Covid-19 įtakotų socialinių problemų augimui, tokių kaip vienišumas, izoliacija, socialinių ryšių praradimas dėl gyvenimo socialinės globos įstaigoje
Gyventojų teisių ir orumo gynimas	Gyventojai turi jaustis gerbiami, suprantami, o jų poreikiams turi būti rodoma empatija
Gyventojų integravimas į įstaigos bendruomenę	Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą pandemijos sąlygomis
Ryšių su artimaisiais palaikymas ir pagalba juos atkuriant	Socialinės izoliacijos sąlygomis, kai vyresnio amžiaus asmenys ima jausti vienatvę, sumažinti jos padarinius
Veiklos koordinavimas ir bendradarbiavimas su kitais globos įstaigos darbuotojais	Socialinių paslaugų prieinamumo principo realizavimas

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis R. Vilimaite, 2021, p. 588-589

Galima teigti, kad pandemijos laikotarpiu socialinio darbuotojo vaidmens reikšmė išauga. Jis tampa pagrindinių socialinių ryšių koordinatoriumi, socialinių paslaugų teikėju, tuo asmeniu, kuris rūpinasi tiek techniniais, tiek bendraisiais socialiniais ar emociniais socialinių paslaugų teikimo elementais.

Socialiniai darbuotojai pandemijos laikotarpiu turėjo atlikti taip pat ir kitas funkcijas, kurios nebūtinai buvo susijusios su tiesioginėmis jų darbo pareigomis: teikti ataskaitas, komunikuoti, lyderiauti, koordinuoti įstaigos žmogiškųjų išteklių darbą, rūpintis globotinių draudimu, išteklių prieinamumu (Usher ir kt., 2021). Pandemijos sąlygomis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų socialiniams darbuotojams buvo pavesti tokie uždaviniai kaip socialinių darbuotojų komandos vaidmens išplėtimas, globos įstaigose įkurtų Covid-19 pacientų priežiūros skyrių veikla, priežiūra, kad globotiniai laikytųsi socialinių kontaktų su artimaisiais apribojimo taisyklių, rūpinimasis Covid-19 apsaugos priemonių taikymu ir atnaujinimu, darbuotojų ir globotinių testavimo apimties didinimu (S. Tsadok-Rosenbluth, B. Hovav, G. Horowitz, S. Brammli-Greenberg, 2021). Taigi socialinio darbuotojo vaidmuo tapo platesnis ir padidėjo socialinio darbuotojo atsakomybės ribos.

Pandemijos sąlygomis socialiniai darbuotojai turėjo pasirūpinti globotinių kasdieniu sveikatos būklės tikrinimu ir priežiūra, kad būtų laikomasi visų higienos saugumo reikalavimų. Tai kūno temperatūros matavimas, rankų higienos ir chirurginių kaukių dėvėjimo priežiūra, kvėpavimo takų ir virškinimo trakto simptomų prevencijos taikymas, gyventojų atskyrimas daugiau nei 1 m. atstumu, stebėjimas, kad mažiau nei 10 asmenų būtų vienoje patalpoje valgydami ir užsiimdami bendra veikla ir kt., taip pat kasdien atliekami griežti aplinkos patikrinimai (Huang, 2020).

Taikant padidintas saugumo prieš Covid-19 priemones senyvo amžiaus asmenims, kenčiantiems nuo lėtinių ligų, socialiniai darbuotojai turėjo užtikrinti, kad būtų laikomasi farmakologinio gydymo, socialinės ir psichinės sveikatos paramos bei teikti informaciją apie tai, kaip išlaikyti emociją savo gerovę (A. Bianchetti ir kt., 2020). Taigi iš esmės socialiniai darbuotojai turėjo atidžiau rūpintis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos gyventojų medicinine, fizine ir emocine būkle bei to pasėkoje taikyti papildomas priežiūros priemones.

Dar viena sritis, pandemijos sąlygomis aktualizavusi naujus socialinio darbuotojo vaidmenis, buvo didesnis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbančių socialinių darbuotojų bendravimas su globotinių artimaisiais. Kadangi kritiniais Covid-19 pandemijos atvejais globos namų gyventojų bendravimas su artimaisiais galėjo būti ribojamas, socialiniams darbuotojams teko daugiau ir glaudžiau bendrauti su jais, informuoti apie globotinių sveikatos būklę. Kaip akcentuoja D. Wahidie, K. Altinok, Y. Yilmaz-Aslan, P. Broszka (2022), įveikinėjant Covid-19 pandemiją, didžiausias dėmesys buvo skiriamas globos namų įstaigų gyventojų, personalo ir artimųjų bendradarbiavimui, siekiant teikti rekomendacijas dėl visų suinteresuotų pusių švietimo ir mokymo, struktūrinės ir psichosocialinės paramos priemonės. Santykių su artimaisiais palaikymo procese socialinis darbuotojas taip pat turėjo atlikti „rizikos komunikatoriaus“ vaidmenį (Iserson, 2020). Tai reiškia, kad krizės metu jis pateikia profesionalią informaciją iš žiniasklaidos, vyriausybės ir kitų šaltinių, kad padėtų nustatyti tikrąją Covid-19 rizikos lygį asmeniui ir jo artimiesiems. Pateikdamas geriausią dabartinę informaciją apie riziką ir pagalbos galimybes krizės metu, socialinis darbuotojas kartu su globos namuose gyvenančių asmenų artimaisiais gali geriau priimti pagrįstus sprendimus ištikus krizei.

A. Amadasun (2020) nurodo, kad socialiniai darbuotojai pandemijos laikotarpiu yra labiau suinteresuoti savo profesinių vertybių (žmogaus teisių ir socialinio teisingumo, žmonių orumo ir vertės, privatumo ir konfidencialumo, žmonių santykių svarbos) perteikimu ir vientisumu, nes atlieka auklėtojo, patarėjo ir nukreipiančiojo vaidmenis, kurie susisieja su slaugytojų vaidmenimis. T. Harrikari, M. Romakkaniemi, L. Tiiten, S. Ovaskainen (2021), pažymi, kad pandemija socialinius darbuotojus privertė „moraliskai samprotauti“ socialiniame darbe, nors tai nėra nieko naujo, nes socialinių darbuotojų kasdienis gyvenimas visada susideda iš profesinių sprendimų, grindžiamų endogene etika. Socialinių darbuotojų veiklos intervencija per Covid-19 grindžiama atsparumo ir

santykių kūrimo strategijomis, socialinio darbo stiprybėmis pagrįsta praktika bei yra derinama su dvasingumo praktikomis.

L. Dominelli (2020) teigia, kad pandemijos sąlygomis socialiniai darbuotojai peržengė įprastą darbo su vyresnio amžiaus žmonėmis praktiką. Pandemija, pasak jų, išryškino, kad daugelis tradicinių vyresnio amžiaus žmonių įtraukimo į veiklą ir socialinį gyvenimą strategijų paseno naujoje įprastoje aplinkoje, kai buvo sustabdytos įsitraukimo galimybės valgymo vietose, mankštinantis ir socialinėje veiklose, atliekant savanorišką veiklą ir įsipareigojimus. Socialiniai darbuotojai, aptarnaujantys gyventojus, kurie yra labiausiai pažeidžiami Covid-19, tapo kūrybiškesni ir išradingi, palaikydami ryšius su vyresniais suaugusiais klientais, pacientais, draugais ir jų šeimomis bei remdami globotinių pastangas palaikyti ryšį, sumažintų vienatvę, socialinę izoliaciją ir nerimą. Tam buvo naudoti vaizdo įrenginiai, vaizdo konferencijos, virtualios realybės renginiai (L. Dominelli, 2020).

Taigi socialinis darbuotojas įgijo technologijų inovatoriaus vaidmenį. Telefoniniai sveikatos priežiūros vizitai, prevencinis švietimas ir naujienos tapo socialinio darbo praktikos dalimi. Naujų įgūdžių įgijimas ir technologijų pritaikymas, M. Berg-Weger, J. E (2020) pastebėjimu, tapo socialinio darbo praktikos dalimi, kai pasidarė įprasta naudoti technologijas, kurios anksčiau nebuvo žinomos tiek profesionaliems globos namų darbuotojams, tiek čia gyvenantiems vyresnio amžiaus žmonėms.

Senų ir pagyvenusių asmenų įstaigoje pandemijos sąlygomis profesines pareigas atliekantis socialinis darbuotojas įgijo dar ryškesnį tarpininko vaidmenį, negu buvo įprasta iki tol. Stiprinti senyvo amžiaus asmenų globos įstaigų gyventojų socialinius ryšius su artimaisiais yra labai svarbu ir tam tikra prasme socialinis darbuotojas, kurio profesija, anot V. Kavaliauskienės (2015), yra orientuota į humaniškumą, santykių ir socialinių ryšių kūrimą, tapo už tai atsakingu. E. Hado, L. F. Feinberg (2020) rekomenduoja slaugos ir globos namų gyventojų artimuosius pandemijos sąlygomis informuoti apie jų priežiūrą, nenustoti plėtoti ir stiprinti ryšių su jais kūrimo. Yra labai svarbu užtikrinti globos namų gyventojų ryšį su globėjais, ypač atsižvelgiant į naujausias PSO rekomendacijas dėl gyventojų perkėlimo ar išleidimo iš vienos įstaigos į kitą, dėl kurio sprendimai priimami Covid-19 situacijos įtakoje (Centers for Medicare and Medicaid Services, 2020). Ypač ilgalaikės priežiūros įstaigos, E. Hado, L. F. Feinberg (2020) požiūriu, turėtų kuo plačiau informuoti senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos globotinių šeimą apie visus reikalavimus ir procedūras. Vienas iš būdų, kaip tai pasiekti, yra paskiriant personalo narius kaip pagrindinius šeimų kontaktuojus, kad būtų palengvintas reguliarus globos įstaigos gyventojų artimųjų bendravimas su darbuotojais telefonu, elektroniniu paštu ar vaizdo skambučiais.

Pandemijos laiku atsiradęs socialinio atsiribojimo poreikis išmokė socialinius darbuotojus tapti improvizuotojais ir atlikti „idėjų novatoriaus“ vaidmenį, nes, pasak T. Harikari, M. Romakkaniemi, L. Tiiten, S. Ovaskainen (2021), jie pradėjo dirbti situacijoje, kai nebuvo parengtų

„žaidimo taisyklių“. Socialiniams darbuotojams reikėjo išsiaiškinti esamą situaciją ir sukurti naują veiklos kultūrą. Pastarųjų mokslininkų atliktas tyrimas leido išryškinti socialinių darbuotojų gebėjimą „apmąstyti ir lankstyti“ savo darbo būdus. Pandemijos sąlygomis socialiniai darbuotojai siekė išlaikyti įprastą darbą su klientais ir teikti paslaugas kuo stabiliau, o tai skatino „eksperimentuoti“ neįprastomis sąlygomis.

N. Kusmaul, A. Gibson, S. N. Leedahl (2018) nurodo, kokias veiklas dar galėtų atlikti socialiniai darbuotojai siekdami padėti globos įstaigose gyvenantiems vyresnio ir senyvo amžiaus asmenims, esant krizinei situacijai ar krizės grėsmei. Jų įsitikinimu, čia dirbdamas socialinis darbuotojas gali:

- Vertinti vyresnio amžiaus žmonių unikalumą, gebėjimus ir stipriąsias puses, padėti jems dalyvauti kasdienio gyvenimo instrumentinėje veikloje (higiena, fiziniai pratimai, pasivaikščiojimas gryname ore ir kt.), gerinančioje gyvenimo kokybę, nes vyresnio ir senyvo amžiaus žmonės ištikus nelaimei gali būti labiau pažeidžiami dėl su amžiumi susijusių pokyčių. Taip bus atliekamas vertintojo vaidmuo. Padėti vyresnio amžiaus žmonėms pasiruošti nelaimėms naudojant išsamius nelaimių planus, kurios gali sušvelninti fizinės, socialinės ir emocinės žalos atsiradimą dėl įvairių traumų, ligų.
- Suteikti paramą įvykus nelaimei. Socialiniai darbuotojai gali padėti vyresnio amžiaus žmonėms ir jų šeimoms sukurti pritaikytus skubios pagalbos planus, kurie atspindėtų asmens poreikius, esamus išteklius ir tinklus bei neformalią paramą, pavyzdžiui, šeimoms ir kaimynams. Kaimynų mobilizavimas taip pat gali būti būdas socialiniams darbuotojams užtikrinti, kad vyresnio amžiaus žmonės turėtų paramą nelaimės ar sunkios ligos atveju. Taip bus atliekami palaikytojo, tarpininko, pagalbos planuotojo vaidmenys.
- Informuoti ir padėti užsiregistruojant pagalbos centruose, atliekant konsultanto, tarpininko vaidmenis. Pavyzdžiui, kai kuriose bendruomenėse vyresni suaugusieji ir asmenys su negalia gali užsiregistruoti registre, kad avarinių operacijų vadovai žinotų, kur jie yra ir ko jiems gali prireikti kritiniu atveju. Socialiniai darbuotojai, dirbantys su bendruomenėje gyvenančiais vyresnio amžiaus žmonėmis, gali paskatinti rizikos grupei priklausančius, socialiai izoliuotus asmenis registruotis tokio tipo registruose ir suprasti tokių registru konfidencialumą ir privatumą.
- Po nelaimės suteikti švietimą, atlikdami mokytojo ir švietėjo vaidmenis, kad būtų priimami sprendimai izoliuotis, galimi izoliacijos pasirinkimai, sudaromas jos planas.
- Pašalinti kliūtis priimant sprendimus, atliekant gynėjo vaidmenį. Socialiniai darbuotojai turėtų priminti asmenims ir šeimoms, kad jie turi išlaikyti kuo daugiau įprasto gyvenimo ritmo ir rutinos siekiant pasveikti. Socialiniai darbuotojai turi toliau ginti vyresnio amžiaus žmonių poreikius, galimybę juos toliau įgyvendinti net ir įvykus krizei, nelaimei, susirgus sunkia liga;

- Pripažinti ir įsigilinti į potrauminį sindromą ir stresinės aplinkos atsiradimą, atliekant terapeuto vaidmenį. Socialiniai darbuotojai turi būti susipažinę su psichikos sveikatos tendencijomis ir krizių psichologija, suprasti, kaip nelaimė, netikėtas įvykis, sunki liga padidina potrauminio streso sutrikimo riziką ir komplikuoja psichologinę vyresnio amžiaus asmenų būseną. Socialiniai darbuotojai turi būti pasirengę nukreipti vyresnio amžiaus globos namų gyventojus pas specialistus arba pasirūpinti naujausio ir įrodymais pagrįsto gydymo jiems suteikimu.
- Numatyti išteklius, atliekant mobilizatoriaus vaidmenį, padedant vyresnio amžiaus žmonėms nustatyti išteklius, kad būtų pašalintos finansinės spragos, ir pasisakyti už įvairių programų, skirtų vyresnio amžiaus asmenims atsigaivinti po krizės inicijavimą ir taikymą.

Pasak M. Skillmark, V. Denvall (2017), pakankamai biurokratizuotoje administracijos sistemoje dirbantys socialiniai darbuotojai kartais yra linkę keisti procedūras, jie nepaiso tam tikros informacijos, kuri, manoma, nebūtina, dokumentavimo, ir taip sukuria fragmentišką, sunkiai suprantamą dokumentaciją bei chaotišką darbų atlikimą. Šių autorių žodžiais, neabejotina problema yra ir socialinio darbo praktikoje gajus valdymas, kai nutolęs „elitas“ formuoja politiką ir ją įgyvendina pagal diktatą, specialistus traktuodamas kaip reikalavimus atitinkančius „veikėjus“. Tai sukuria ne tik papildomų įtampų, „profesinio perdegimo“ sindromą, bet ir apsunkina kokybišką tiesioginių pareigų atlikimą. Kaip pažymi T. T. Leung (2012), įtampa tarp administracijos spaudimo ir profesionalumo reikalavimų gali priversti susidurti su esminiu klausimu apie tai, kaip apibrėžti profesinį vaidmenį ir atlikti socialinį darbą bei apskritai, koks yra profesinis socialinio darbuotojo vaidmuo. Pastaruoju metu darbuotojai, dirbantys žmonių aptarnavimo profesijose, įskaitant ir socialinius darbuotojus, turi ypač didelę riziką patirti perdegimą nepalankioje darbu aplinkoje. Anot X. Tang, X. Li (2021), viena iš rimtų tam sukuriamų prielaidų – vaidmenų dviprasmiškumas (neapibrėžtumas dėl darbo aspektų, įskaitant tikslus, prioritetus ir lūkesčius) ir vaidmenų konfliktas (laipsnis, kuriuo darbu ar užduočiai būdingi prieštaraujantys reikalavimai ar konkuruojančios vertybės). Didelis vaidmens stresas išsekina asmeninius psichinius ir fizinius išteklius, todėl išsenka energija, sumažėja užuojauta ir darbo našumas. Pastebima ir tai, kad socialiniai darbuotojai dirba esant dideliame spaudime ir labai reikliai darbo aplinkai (X. Tang, X. Li, 2021). J. Beford (2020) tyrimas su 250 respondentų parodė, kad globos namų darbuotojų asmeninis darbo krūvis labai pasikeitė reaguojant į Covid-19, o 72,8 proc. tyrimo dalyvių sutiko, kad jų asmeninė atsakomybė padidėjo.

Klausiant, kas galėtų padėti globos įstaigose dirbantiems socialiniams darbuotojams geriau įveikti pandemijos sąlygomis susiformavusį profesinio vaidmens dviprasmiškumą ir galimą vaidmenų konfliktą, galima pasiremti Y. Freney, M. R. Fellenz (2013) išvargomis. Jie rašo, kad, kai dėmesys sutelkiamas į socialinio darbo konteksto svarbą (tai yra tarpasmeninę sąveiką ir santykius,

kurie yra įterpti į darbus, vaidmenis, užduotis, kurias socialiniai darbuotojai atlieka) ir darbuotojams iš vadovybės teikiama socialinė parama, galima užkirsti kelią dėl perkrovos atsiradusiai įtampai ir profesiniam išsekimui. Šie pasiūlymai laikosi požiūrio, kad socialinė sąveika yra svarbi socialinių darbuotojų motyvacijai.

Dar vienas galimas pasiūlymas apie tai, kaip būtų galima palengvinti atsiradusią įprastų socialinių darbuotojų vaidmenų kaitą ir naujų vaidmenų priėmimą, yra susijęs su didesniu technologijų panaudojimu. A. Badawy, M. Solberg, A. U. Obsfelder, R. Eingang Alnes (2022) mano, kad įdiegus interaktyvias technologijas gali būti sukurtos naujos bendradarbiavimo formos tarp gyventojų, artimųjų, sveikatos priežiūros specialistų ir technologijų pagalbinkų. Be to, technologijos galėtų būti papildoma bendradarbiavimo priemonė sumažėjusių socialinių kontaktų laikotarpiu.

Akivaizdu, kad socialinių darbuotojų vaidmuo, dirbant senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis, keitėsi. Socialinio darbuotojo vaidmuo tapo platesnis (socialiniai darbuotojai turėjo atlikti daugiau pareigybų, funkcijų ir reikalavimų) ir įgijo daugiau reikšmės. Jis taip pat tapo sudėtingesniu ir labiau orientuotu į individualias savybes bei kūrybiškumą. Apibrėžiant socialinio darbuotojo vaidmens pokyčius, atsiskleidusius senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos laikotarpiu, pastebima, kad socialinio darbuotojo vaidmuo tapo labiau orientuotu į vertybinę socialinio darbo profesijos prigimtį bei „praktinį“ jos taikymą kasdieniame darbe.

2. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ metodologija

2.1 Tyrimo metodologinės nuostatos

Šiame darbe tyrimo objektas analizuojamas remiantis postpozityvistine ontologija. Interviu tyrimo analizei bei kokybinių duomenų analizės strategijai nagrinėti taikyta postpozityvizmo epistemologija. Ši teorinė perspektyva socialinių tyrimų diskursui analizuoti naudinga tuo požiūriu, kad išryškina kalbos reikšmę, dialogiškumą, metodologinį neapibrėžtumą tyrinėjant socialinį lauką.

Postpozityvizmą sunku apibrėžti, nes ši teorija yra daugialypė ir daugiamatė. Ji neturi kokių nors išankstinių aiškiai apibrėžtų kontūrų, „rėmų“ ar aliuzijų į vienakrypę tyrimo objekto interpretaciją. Galbūt dėl šios priežasties pravartu šią teoriją naudoti gilinantis į tiriamųjų patirtis, kurios, galima teigti, persidengia, persilieja tarpusavyje, papildo viena kitą. Žmogus, veikdamas visuomenėje kaip „socialinės galios“ sistemoje formuoja savo įsitikinimus, mąstymo prielaidas ir veiksmų intencijas kaip savo veikimo būdą, kurį išanalizavus kartu su kitais tiriamaisiais galima išryškinti socialines tendencijas.

Kadangi jis yra susijęs su socialinio darbuotojo vaidmeniu, šiame darbe siekiama išanalizuoti, kokie socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai buvo patirti senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje, remiantis trijų požiūrių perspektyvomis – įstaigų vadovybės, socialinių darbuotojų, globotinių artimųjų.

Vienas žymiausių autorių, kuriuo galima remtis plėtojant postpozityvizmo diskursą, - M. Bachtinas. Jis teigė, kad socialinę tikrovę galima pažinti per kalbą, nes kalboje, kurią vartojame, glūdi „užkoduotos prasmės“. Anot I. Baranauskienės (2019), toks supratimas atveria metodologinę priegią socialinių mokslų tyrimams kaip socialinės tikrovės reikšmių pažinimui, nes kalbos analizę galima sieti su veiksmu, kontekstu, aplinkybėmis, intonacijomis. Kad pastaruosius pažinti, tyrėjas gali naudoti ir intuciją. Kitais žodžiais tariant, M. Bachtinas siūlo formoje ieškoti vertybinės orientacijos ir sutelkia dėmesį į tiriamus tikslus, atsirandančius žodžiuose (Baranauskienė, 2019). Taigi siūloma dialogu paremtą tyrimo pobūdį pagrįsti duomenyse išryškėjančiomis potėmėmis, išvadų valorizacija, pokalbio kontrastavimu kaip technika ir kt. Interviuojamųjų pažįstama aplinka, mintys, patirtis suvokiami kaip juos supančios socialinės tikrovės išraiška.

Antrasis aspektas, dėl ko gali būti naudingas postpozityvizmo teorijos taikymas nagrinėjant šį tyrimo objektą yra jos tinkamumas nagrinėti neapibrėžtumui. Pasak I. Baranauskienės (2020), tyrimo metodologiją galima sieti ne vien tik su „išgryninta metodika“, bet ir su tyrimo modeliu, žyminčiu metodologinę kryptį. Socialinis darbas nėra pasirinkimas tarp kokių nors dviejų skirtingų

diskursų – tai alternatyvaus požiūrio paieška, inkluzinis mąstymas ir mąstymo būdai, kuriuos kiekviena grupė pasirenka skirtingai (Baranauskienė, 2020). Be to, socialiniam darbui būdingas net trijų tipų neapibrėžtumas, kuris suponuoja, kad siekiant tinkamai, kokybiškai ištirti socialinius reiškinius, reikalingas gebėjimas matyti tą reiškinį plačiau, kitų žmonių patirties kontūruose, atsiribojant nuo savo „aš“ įsitikinimų. Socialiniam darbui būdingas nepibrėžtumas yra ontologinis neapibrėžtumas, epistemologinis neapibrėžtumas, procedūrinis neapibrėžtumas. Kaip rašo V. Rimkus (2015), ontologinis neapibrėžtumas iš esmės reiškia abejones dėl savo vertybų ir įsitikinimų, epistemologinis neapibrėžtumas – abejones dėl turimų žinių pakankamumo, procedūrinis neapibrėžtumas – abejones dėl taikomų darbo organizavimo, paslaugų teikimo būdų.

Covid-19 pandemija, kuri traktuojama kaip neapibrėžtumą visais lygmenimis kelianti situacija, galima teigti, socialinį darbą „apnuogino“ ta prasme, kad įprasti darbo būdai, bendravimo taisyklės, asmeniniai požiūrai ir įsitikinimai nebeteko reikšmės. Galima manyti, kad socialinis darbuotojas, dirbdamas pandemijos sąlygomis, neteko iki tol turėtos profesinės „galios“ ir atsidūrė vienas prieš operatyviai turimą priimti neatidėliotinų sprendimų lauką, kuris pradėjo kontruoti naujus darbo metodus. Nestebina, kad pandemijos situacijoje labai svarbios tapo vertybės, kurios ir yra, anot V. Kavaliauskienės (2015), socialinio darbo esmė. I. Bakanauskienė (2020) nurodo, kad pastangos suprasti dabartinę realybę ir šiuolaikinį klientą reiškia darnos paieškas. Tai sudėtingas santykių, sąlyčių ieškojimo procesas, kurį galima apibūdinti kaip kelionę – iki kliento ir su juo.

2.2 Tyrimo metodika ir instrumentas

Siekiant atskleisti socialinio darbuotojo vaidmens pokyčius senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje, atliktas kokybinis tyrimas. Kokybinis tyrimas pasižymi interpretatyvistine paradigma, konteksto svarba, atviru požiūriu į tyrimo objektą. I. Liubikienė (2011) nurodo, kad kokybinis tyrimas remiasi suvokimu, jog socialinius reiškinius galima ištirti naudojant individualias metodologines socialinių tyrimų problemų tradicijas. Pasirinktas interviu tyrimo metodas tyrimo duomenų rinkimą leidžia konstruoti kaip dialogą. Anot. V. Kardelio (2017), interviu – tai tarp tyrėjo ir tiriamojo konstruojamas pokalbis, grindžiamas iš anksto paruoštų klausimų logika. Pasirinktas pusiau struktūruoto interviu tipas tyrėjui suteikia daugiau laisvių pokalbio procese – pokalbį galima pakreipti tinkama linkme, patikslinti, užduoti papildomus klausimus, jei pastebima, kad tiriamasis galėtų pateikti daugiau įdomios informacijos tam tikru aspektu, o tai yra svarbu gilinantis į tyrimo dalyvių patirtis, jų turimą pasaulio vaizdą. R. Tidikio (2003) pastebėjimu, siekis pažinti tiriamojo unikalumą yra svarbus socialinių tyrimų dėmuo.

Tyrimo instrumentas. Visoms trims tyrimo dalyvių grupėms – senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų vadovams, socialiniams darbuotojams ir globotinių artimiesiems užduoti klausimai pagal tam tikras temines grupes.

Vadovams skirti klausimai orientuoti į siekį išsiaiškinti, kaip pandemijos sąlygomis pavyko valdyti globos įstaigą kaip sistemą, taikyti nurodymus ir procedūras. Jie sudaryti iš šių teminių grupių: bendra pandemijos situacijos patirtis (1-2 kl.), iššūkiai ir jų įveikimas, telkiantis į globotinius (3-4 kl.), iššūkiai ir jų įveikimas, telkiantis į politinių sprendimų vykdymą (4-5 kl.), santykiai (6-11 kl.), socialinio darbuotojo vaidmens kaita ir naujovės (12-15 kl.).

Socialiniams darbuotojams skirti klausimai, kuriais siekiama išnagrinėti, kaip socialiniai darbuotojai vertina savo vaidmens kaitą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis, susidaro iš šių teminių grupių: įprastos rutinos kaita (1-3 kl.), iššūkiai ir taikyti asmeniniai profesinio streso ir iššūkių įveikos mechanizmai (4-9 kl.), taikyti instituciniai iššūkių įveikos mechanizmai (10-11 kl.), klientų ir jų artimųjų pokyčių charakteristika (12-13 kl.), politinės darbo aplinkos analizė (14 kl.), socialinio darbuotojo vaidmens pokyčių apžvalga (14-15 kl.).

Globotinių artimiesiems užduoti klausimai skirti aptarti jų patirtį pandemijos akivaizdoje. Atsižvelgiant į tai, klausimai sudaryti iš šių teminių grupių: bendravimo su globotiniais pokyčiai (1-2 kl.), socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai (3-10 kl.).

Visi klausimai respondentams užduoti laisvai, nesilaikant griežtos jų eiliškumo grupės ir atsižvelgiant į situaciją bei aplinkybes, kuriomis vyksta pokalbis, tačiau išlaikant klausimų teminius motyvus.

2.3 Tyrimo imties charakteristika

Tyrimo dalyvavo 5 globos įstaigų vadovai. Jų charakteristikų pasiskirstymas matomas lentelėje:

Įstaigų vadovai			
Informantai	Lytis	Amžius	Išsilavinimas, pareigos
Informantas 1	Moteris	54	Aukštasis, socialinės įstaigos vadovė
Informantas 2	Moteris	52	Aukštasis, socialinės įstaigos vadovė
Informantas 3	Moteris	46	Aukštasis, įstaigos socialinio darbo padalinio vadovė
Informantas 4	Moteris	35	Aukštasis, įstaigos vadovė
Informantas 5	Moteris	38	Aukštasis, įstaigos vadovė

Šaltinis: sudaryta autorės

Interviu su vadovais duomenys surinkti 2022 01 02 – 2022 02 22.

Tyrimė dalyvavo 5 socialiniai darbuotojai, kurių demografinių duomenų pasiskirstymas matomas lentelėje:

Socialiniai darbuotojai			
Informantai	Lytis	Amžius	Išsilavinimas, pareigos
Informantas 1	Moteris	36	Aukštesnysis koleginiš, socialinė darbuotoja
Informantas 2	Moteris	45	Aukštasis, socialinė darbuotoja
Informantas 3	Moteris	52	Aukštasis, socialinė darbuotoja
Informantas 4	Moteris	48	Aukštesnysis koleginiš, socialinė darbuotoja
Informantas 5	Moteris	54	Aukštesnysis koleginiš, vyr.socialinė darbuotoja

Šaltinis: sudaryta autorės

Interviu su socialiniais darbuotojais duomenys gauti 2022 01 25 – 2022 02 27.

Tyrimė dalyvavo 5 senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų gyventojų artimieji. Šių tyrimo dalyvių charakteristikos matomos lentelėje:

Artimieji			
Informantai	Lytis	Amžius	Situacija
Informantas 1	Moteris	27	Močiūtė gyvena globos įstaigoje
Informantas 2	Moteris	46	Mama gyvena globos įstaigoje
Informantas 3	Moteris	48	Tėtis gyveno globos įstaigoje
Informantas 4	Moteris	50	Mama gyvena globos įstaigoje
Informantas 5	Moteris	35	Mama gyvena globos įstaigoje

Šaltinis: sudaryta autorės

Interviu su globotinių artimaisiais duomenys surinkti 2022 02 10 – 2022 03 15.

2.4 Tyrimo organizavimas ir eiga

Tyrimas atliktas šiais etapais:

- 1 **etapas.** Pasiruošimas tyrimui (literatūros studijavimas, interesų lauko apibrėžtis);
- 2 **etapas.** Tyrimo organizavimas (pasirenkama tyrimo metodika, instrumentai ir kt.);
- 3 **etapas.** Empirinių duomenų rinkimas (pusiau struktūruoto interviu vykdymas);
- 4 **etapas.** Gautų duomenų aprodėjimas (kategorijų ir subkategorijų lentelės, duomenų analizė, tyrimo išvados).

Iš pradžių, apibrėžus tyrimo objektą ir probleminį lauką, sudarytas galimų respondentų sąrašas. Atsižvelgiant į jį, nutarta išskirti tris tyrimo dalyvių grupes, iš kurių kiekvienai paruoštas klausimynas. Paruošus klausimyną, kreiptasi į pasirinktų senų ir pagyvenusių asmenų įstaigų vadovus su prašymu atlikti tyrimą jų įstaigoje. Jiems paaiškintas tyrimo tikslas, uždaviniai. Penkios įstaigos, į kurias kreiptasi, dalyvauti tyrime sutiko, 1 įstaiga atsisakė. Tuomet vadovams buvo nusiųsti klausimai elektroniniu paštu ir susitarta dėl pokalbio laiko. Kiekvienas interviu su vadovais vyko atskirai, jų darbo kabinete. Pokalbiai įrašyti į diktofoną, jie truko nuo 30 iki 60 min. Atlikus interviu su vadovais, vadovų paprašyta rekomenduoti tyrime galinčius dalyvauti socialinius darbuotojus. Gavus rekomendacijas, toliau į socialinius darbuotojus kreiptasi asmeniškai telefonu arba elektroniniu paštu, pateikiant iš anksto paruoštą klausimyną. Dalyvauti tyrime visi socialiniai darbuotojai sutiko. Pokalbis vyko jų darbo aplinkoje (kabinetuose) ir truko nuo 30 min. iki 60 min. Pokalbis buvo įrašinėjamas į diktofoną. Atlikus interviu, socialinių darbuotojų paprašyta nurodyti artimųjų, kurie galėtų dalyvauti tyrime, kontaktus. Iš viso gauta 15 artimųjų kontaktų, iš kurių dalyvauti tyrime sutiko 5. Interviu su artimaisiais vyko socialinių darbuotojų kabinetuose arba lauke, įstaigų kiemeliuose. Pokalbio metu patalpoje buvo tik tyrėjas ir tiriamasis. Pokalbiai taip pat įrašinėti į diktofoną ir truko 30-60 min. Surinkus visą reikiamą informaciją, tyrimo duomenys transkribuoti, išskyrus prasminius teksto elementus (pasikartojančius reikšminius žodžius) sudarytos kategorijų ir subkategorijų lentelės, tyrimo duomenys išanalizuoti ir apibendrinti.

Interpretuojant ir aiškinant tyrimo duomenis, nesiekta aptarti kiekvieno atsakymo paaišinti. Kadangi dėl klausimų kiekio (ypač socialiniams darbuotojams) gauti gausūs atsakymo duomenys, pasirinktas duomenų interpretavimo būdas, kuris leistų išskirti pagrindinius, dažniausiai pasikartojančius teminius motyvus tiriamųjų atsakymuose. Pagal juos ir sudarytos kategorijų ir subkategorijų lentelės. Nagrinėjant tyrimo duomenis, tyrėjo tikslas buvo atkreipti dėmesį į dominuojančius teksto elementus, iš kurių būtų galima išryškinti tam tikras tendencijas.

2.5 Tyrimo etika

Atliekant tyrimą, laikytasi visų tyrimo etikos ir konfidencialumo reikalavimų. Įstaigų administracijos prašymu neatskleisti jokie duomenys apie įstaigas, įskaitant bet kokius duomenis, kurie padėtų kaip nors jas identifikuoti. Taip pat asmeniniai duomenys apie informantus neminimi, o informantai įvardijami pirmomis tyrimo dalyvių grupės pavadinimo raidėmis ir eilės numeriu (V1, R1, Art1 ir kt.). Prieš atliekant tyrimą, jo dalyviams paaiškinta, kad visi tyrimo metu gauti duomenys bus naudojami tik šio darbo tikslais. Tyrimo dalyviai supažindinti su darbo tema, tikslu ir uždaviniais.

Atliekant tyrimą, nei vienam respondentui nedarytas spaudimas dėl dalyvavimo tyrime – pasisakyti visi sutiko savo noru. Tyrėjas taip pat nedarė jokio spaudimo dėl vienos ar kitos atsakymų linkmės, o tyrimo dalyvius skatino kalbėti laisvai, būti nuoširdiems ir atviriems viso tyrimo proceso metu.

2.6 Tyrimo apribojimai

Tyrimo planavimo etape interviu turėjo sudaryti keturios dalys: interviu su socialiniais darbuotojais, dirbančiais senų ir pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigose, interviu su senų ir pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigų vadovais bei pastarųjų įstaigų klientais ir jų artimaisiais. Tačiau dėl Covid-19 pandemijos reikalavimų nepavyko apklausti pačius senų ir pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigų klientus.

3. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija

3.1 Interviu rezultatai

3.1.1 Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su vadovais

Iš pradžių atliekant tyrimą, kalbintų vadovų paprašyta pasidalinti patirtimi apie tai, kaip sekėsi valdyti įstaigą pandemijos laikotarpiu, įgyvendinti daugybę nuolat teikiamų reikalavimų, taisyklių, ar sąlygų. Tyrimo dalyvių paprašyta papasakoti, kaip jie, kaip vadovai, jautėsi pandemijos metu, kokios įtampos, jų vertinimu, kilo įstaigos viduje.

Prie pirmosios respondentų atsakymų grupės priskirti atsakymai, susiję su vadybinio darbo pobūdžio analize. 1 lentelėje išskirtos dvi kategorijos – „Padidėję vadybos reikalavimai“ ir „Pareigybinių nuostatų pervertinimas“. Įvardijus šias kategorijas, sudarytos subkategorijos su pavyzdžiais, apskaičiuotas pasikartotas kiekvienai subkategorijai priskiriamų atsakymų kiekis:

1 lentelė. Covid-19 pandemijos įtaką pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigų veiklai

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Padidėję vadybos reikalavimai	Reikalingos priemonės valdyti darbuotojų stresui	<i>šeip pradžioje pasimetę žmonės (V1); <...> buvo tokia ir baimė, buvo nežinomybė, kas per ta liga yra (V2); nuolatinis nerimas, ir tas va buvo didžiulis iššūkis... (V4).</i>	3
	Poreikis įgyvendinti nesistemingus teisės aktus	<i>Netgi nebuvo teisės aktų patvirtintų, kuriais vadovautis kad galėtum dirbti (V1); tie visi sprendimai apsunkino labai, kartais jie prasilenkdavo trupučiu su žmogiškumu (V2); dar tie įstatymai keitėsi vos ne kas savaitę, tai mes nespėdavome prisitaikyti (V2); Rekomendacijų nebuvo, <...> tai kapanokites kaip norit, kaip aš sakau (V3)</i>	5
	Padidėjęs atsakomybės už kolektyvą jausmas	<i>jau daugiau atsakomybės dar priimti ir „ekstra“ sprendimus (V3); atsakomybė visa buvo uždėta ant vieno vadovo, ir tas labai slėgė nes ji jau buvo nebepekeliama (V4).</i>	2
Pareigybinių nuostatų pervertinimas	Žemesnių pareigybių darbų atlikimas	<i>ir socialiniai darbuotojai, ir aš pati ėjom ir grindis plauti, ar sauskelnes keisti, ir valgyti gaminti, ir maitinti (V2); tai per koroną nežiūrėjome nei į pareigybes, ėjom, valėm, tvarkėm (V2); socialinės darbuotojos <...> – taip, ėjo, padėjo, nu tai pamaitina, pakelia, prausimo metu, per rengimo metu padeda... (V3).</i>	3
	Padidėjusi darbo apkrova	<i>nes reikėdavo ir maistą atvežti į kambrius, ir dalinimas, ir maitinimas, ir gyventojų kambariuose aptarnavimas, ir pasikalbėjimas... (V3); Nes ir dokumentacijos padidėjo, ir su apsaugos priemonėmis buvo daug reikalų (V2); padidėjo darbo krūvis – tarkim dėl darbo paskirstymo... (V4).</i>	3
	Išaugęs socialinio darbuotojo pareigybės reikšmingumas	<i>Tai tas socialinis darbuotojas <...> tiesiog buvo ir artimas, ir darbuotojas, ir kartais netgi klebonas, nes atliko visas funkcijas (V1); Kad įtakojo tai kad toks darbuotojas yra labai reikalingas – aš neabejoju... (V3).</i>	2

Kalbant apie pirmąjį tyrimo metu išryškėjusią kategoriją, matyti, kad daugiausiai atsakymų randama subkategorijoje *poreikis įgyvendinti nesistemingus teisės aktus*. Kalbėdami apie tai tyrimo dalyviai išreiškė nusivylimą dėl to, kad teisės aktų tvirtinimui, jų nuomone, pritrūko sistemiškumo, nuoseklumo. Jie nurodė, kad kartais teisės aktai net prieštaravo vienas kitam, todėl vadovauti buvo sunku. Tai sukūrė paradoksalią situaciją, kuri reiškė, kad iš esmės gali būti „nubaustas“ už tai, kad stengiesi įgyvendinti paskirtus reikalavimus. : „*Vienas teisės aktas prieštarauja kitam, o mes juos turime vykdyti ir, jeigu vieną įvykdei, tu nusižengei kitam (V4)*. Tyrimo dalyviai taip pat kalbėjo apie tai, kad kolektyvo viduje kilo daug įtampų, padidėjo atsakomybės už kolektyvą jausmas, ką rodo kitos šios kategorijos subkategorijos (1 lentelė). Atsiradusi įtampa kolektyvo viduje kalbintus vadovus paskatino ieškoti naujų įrankių tam, kad išspręsti problemas. Vadovai teigė, kad turėjo priimti „extra“ sprendimus (V3).

Antroji tyrimo metu išryškėjusi kategorija „Pareigybinių nuostatų pervertinimas“ skatina atkreipti dėmesį į susidariusią situaciją, kurioje labai daug reikšmės teko biurokratinėms valdymo procedūroms, kas apsunkino tirtų įstaigų vadovų darbą. Tai sukūrė prielaidas padidėjusiam darbo krūviui ir sudėtingesnėms pareigoms tiek iš vadovų, tiek iš socialinių darbuotojų pusės (1 lentelė).

Toliau, atliekant tyrimą, informantų pasiteirauta, kaip jie vertina savo įstaigos socialinių darbuotojų darbą. Vadovo požiūris į tai labai svarbus – vadovas pirmiausia pastebi įstaigoje įvykstančius struktūrinius pokyčius bei pasikeitusius darbuotojų vaidmenis. Jeigu, kaip parodė atliktas tyrimas, daugeliui senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos socialinių darbuotojų teko atlikti pareigybės, kurios jiems pagal pareigybių aprašymus ir sudarytas darbo sutartis nepriklausė (bet ko pareikalauja vertybinis socialinio darbo aspektas) bei pareigybės, kurias vykdydamas socialinis darbuotojas negalėjo pilna atsiskleisti kaip specialistas (žemesnio lygmens pareigybės), tada kyla klausimas, kaip tai vertino, matė ir įstaigų traktavo vadovai.

2 lentelė. Socialinių darbuotojų darbo Covid-19 pandemijos metu įvertinimas

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Vertinimas teigiamas	Kolektyvo susivienijimas	<i>Mes susivieniję toje nelaimėje, <...> tikrai tai mus sustiprino. (V3); kartu su manim yra atstovėję tą ugnį, ir vandenį, kurie tikrai įveikia ir iššūkius kartu (V4); Mes pastoviai tarėmės, viską darėme kartu, jų paklausymas ir dalyvavimas buvo labai svarbus (V3).</i>	3
	Darbuotojų ryžtingumas	<i>dirbo darbuotojai ir su sergančiais, nebijodami ėjo ir darė savo darbą, daugelis darbo metu apsikrėtė (V2); socialinis darbuotojas neleido palikt vienišų, senų žmonių; socialiniai darbuotojai <...> jie ėjo ir vistiek jie dirbo (V1).</i>	2
	Padidėjęs socialinių darbuotojų atsakomybės jausmas	<i>bet socialinis darbuotojas tai įstaigos vyduje ir už jos ribų, ir su gyventojais, ir su artimaisiais – jis už viską lieka atsakingas (V3); jautėsi atsakomybė už tuos senelius (V2).</i>	2

Žvelgiant į tyrimo metu gautus duomenis, pastebima, kad vadovai išvelgia pozityviąją pakitusių socialinių darbuotojų pareigų pusę. Nors kalbinti informantai ir neneigia, kad socialinio darbuotojo darbas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis tapo sudėtingesnis. Kategorijoje „Vertinimas teigiamas“ išryškėjančios subkategorijos (*kolektyvo susivienijimas darbuotojų ryžtingumas, padidėjęs socialinių darbuotojų atsakomybės jausmas*) atskleidžia, kad socialiniai darbuotojai tarpusavyje labiau susivienijo, ėmė daugiau bendradarbiauti, be to, padidėjo jų socialinė atsakomybė. Taigi, kad ir kaip buvo sunku dirbti socialiniam darbuotojui pandemijos laikotarpiu globojant senus ir pagyvenusio amžiaus asmenis, tampa akivaizdu, kad tai praturtino jų profesinę kasdienybę. „Kaip sakau, buvome lyg vienas kumštis“ (V2), - vaizdžiai įvardija informantas V2, nurodydamas, kad socialiniai darbuotojai susivienijo ne tik tarpusavyje, bet ir su vadovais. Pandemijos metus į socialinių paslaugų teikimo procesą įnešė daugiau teigiamų asmeninių socialinių darbuotojų profesinių savybių – užsispyrimo ir ryžto, ką parodo tyrimo dalyvių atsakymų pasiskirstymas subkategorijoje *darbuotojų ryžtingumas*. Interviu su vadovais parodė, kad negalima apeiti ir vertybinio momento, nes, kalbintų vadovų tvirtinimu, socialiniai darbuotojai

globotiniams pajuto daugiau žmogiškos šilumos ir norėjo užmegzti nuoširdų tarpusavio ryšį. Kaip šiltai įvardija vadovas V2: „Jautėsi atsakomybė už tuos senelius“.

Galiausiai kalbintų vadovų paklausta, kokie komandiniai gebėjimai senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje įgyti dirbant pandemijos sąlygomis.

3 lentelė. Covid-19 pandemijos metu įgyti gebėjimai

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Gebėjimai	Bendradarbiavimas	<i>To susitelkimo išmokė (V4); dar kad svarbus abipusis bendradarbiavimas, bendravimas (V3).</i>	3
	Didesnė orientacija į klientą (globotinį)	<i>Mums didžiausia vertybė yra žmogus, ir tą žmogų išlaikyti sveiką (V2); Kad tikrai žmogui būtų gerai (V1).</i>	2
	Operatyvumas	<i>Čia ir dabar viską padaryti greitai (V1); (red. išmokome) reakcijos į tas nenumatytas situacijas (V3).</i>	2
	Bendrystė ir komandiškumas	<i>Visi pergyvenome vienas už kitą, palaikėmė... (V2); kolektyviai, bendru sutarimu, padėdavom vieni kitiems (V3); na tiesiog ir man jie padėjo, ir aš jiems padėjau, bet tikrai kartu su jais mes ir įveikėme visą šitą (V4).</i>	3

Atliktas tyrimas kategorijoje „Gebėjimai“ leido identifikuoti ir išskirti keturių grupių subkategorijas, žyminčias atsiradusį didesnę komandiškumą, bendradarbiavimą, atidesnę dėmesį klientui. Pavyzdžiui, informantas V2, teigia, kad kolektyve atsirado daugiau darnos, draugiškumo vienas kitam ir pakantumo „Svarbiausia yra išlaikyti tą stiprybę, tą draugiškumą vienas kitam, kuo mažiau pykčių“ (V2). Išspręsta ir operatyvumo stokos problema, apie ką kalba net 2 vadovai, atsirado bendradarbiavimas tarp kolegų ir „institucijos viršuje“ (3 lentelė).

Sunkus pandemijos išbandymų metas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigas praturtino naujo kokybiniu socialinio darbo turiniu. Kaip rodo atlikto tyrimo duomenys, atsirado daugiau bendradarbiavimo įstaigos viduje, visi socialiniai darbuotojai ir vadovai dirbo kartu labiau susitelkę, pradėjo daugiau bendradarbiauti. Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis atsirado didesnis vertybinis elementas, globotiniams parodyta daugiau žmogiško ryšio ir šilumos. Socialinio darbuotojo vaidmens pokyčių požiūriu socialiniai darbuotojai turėjo atlikti nemažai žemesnėms pareigybėms priklausančių užduočių, tačiau tai jiems buvo naudinga – socialiniai darbuotojai išlavino ryžto ir užsispyrimo reikalaujančias profesines savybes.

3.1.2 Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su socialiniais darbuotojais

Socialinių darbuotojų profesinė patirtis leidžia įsigilinti į tai, ar buvo patirta socialinio darbuotojo vaidmens kaita dirbant senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje bei išanalizuoti, kokia kryptimi ji vyko.

Iš pradžių informantų pasiteirauta apie tai, kokius pokyčius socialinio darbo kasdienybėje jie pajuto nuo pat pandemijos pradžios. Tyrimo duomenų pasiskirstymas gvildenant informantų atsakymus į šį klausimą, padeda geriau suprasti įvairių Covid-19 įtakotų situacijų iššūkus ir socialinių darbuotojų jausmus, kuriuos jiems teko įveikti susidūrus su šios pandemijos sukelta neapibrėžtumo situacija (1 lentelė).

4 lentelė. Covid-19 pandemijos poveikis socialinių darbuotojų kasdienybei

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Poveikis kaip pokytis	Prisitaikymo nuo pat pirmos darbo dienos poreikis	<i>tą pirmą dieną nebuvo dar taip... stipriai apsaugoti (R1).</i>	1
	Įprastos darbo rutinos pradingimas	<i>visa informacija telefonu, tai vargdavom, telefonas neiškrisdavo iš rankų (R4).</i>	1
	Padidėjęs darbo krūvis	<i>Tiesiog labai labai didelis tas krūvis buvo, reikėjo greitai suktis ten... (R1); mano nuomone padidėjo krūvis dėl popierizmo ir skaičių pateikimo (R5); visa rutina buvo nukreipta į dezinfekciją (R2); išmokom be proto plauti ir dezinfekuoti rankas (R3); jai nors va koks kontaktas su žmogum, tai iš karto dezinfekcija, pirštintytės, patalpų dezinfekcija (R3); viskas buvo dezinfekuojama, žmonės eina miegoti – tai patalpas išpurkšdavom (R4).</i>	6
	Darbo turinio pakeitimas žemesnės kvalifikacijos pareigų darbais	<i>tada aš jau nebelabai buvau socialine darbuotoja... o padėjėja padėjėjai - paduoti valgyt, surinkti visus dalykus, išdezinfekuoti patalpas, koridorius (R2); ypač kai daug padėjėjų iškrito, tai socialiniai darbuotojai ėjo ir dirbo už padėjėjus (R3); <...> toks truputį kitoks tas darbas buvo (R5).</i>	4
	Bendradarbiavimo organizacijos viduje praradimas	<i>Labai trūko bendravimo, labai buvome suskaldyti (R1); na toks.. nesusikalbėjimas (R3); kažkaip tai nebebuvo to tokio susibendravimo <...> suskaldė kolektyvą, jo.. (R4); tokiu laikotarpiu visi turi dirbti kaip komanda ir tu negali žiūrėti kaip čia tau geriau (R1); sunkiausia buvo suvaldyti tą visą kolektyvą <...> (R5).</i>	6
	Sudėtingos kasdienės darbo sąlygos	<i>Baisiausia buvo gal su visom tom plastmasinėm aprangom dirbti (R3); fiziškai sudėtinga su ta apranga, nes buvo labai karšta <...> kai dirbome su tais visais skafandrais, būdavo dvi-tris valandos ir viskas, tu šlapias visas (R2).</i>	2

Kaip atsiskleidė tyrimo metu gauti duomenys, daugiausiai prie kategorijos „Poveikis kaip pokytis“ galima priskirti tyrimo dalyvių atsakymų, susijusių su darbo krūvio ir darbo pobūdžio pokyčiais, komplikuotais santykiais kolektyvo viduje ir bendradarbiavimo praradimu. Tyrimo metu pagal pasikartojančius teksto prasminius elementus išskirtos šios subkategorijos: *padidėjęs darbo krūvis, darbo turinio pakeitimas žemesnės kvalifikacijos pareigų darbais, bendradarbiavimo organizacijos viduje praradimas.*

Kaip rodo respondentų atsakymų pasiskirstymas, daugiausiai nerimo socialiniams darbuotojams sukėlė ženkliai išaugęs darbo krūvis – apie jį kalbėjo net 6 informantai. Antai informantas R3 teigė, kad jį sudarė padidėjęs socialinių darbuotojų sergamumas. Jis pabrėžė, kad to darbuotojo krūvį turėjo pasiskirstyti likusieji: „<...> *jeigu kažkoks kolega iškrenta – automatiškai turi daugiau darbo. Jeigu, sakykim, dienos metu mes dirbame tryse, tai jeigu kažkas iškrenta – jau mes liekam dviese*“. Daugelis informantų nurodė, kad padidėjusio darbo krūvio pokyčius lėmė ir dezinfekcijos poreikis, akylesnis higienos bei saugumo taisyklių laikymasis – pavyzdžiui, informantas R2 akcentuoja, kad darbo rutinos dėmesio centru tapo nebe tiesioginės darbo pareigos, bet dezinfekcija.

Panaši problema iškilo ir socialiniams darbuotojams „pakeičiant“ tiesiogines su darbo turiniu susijusias pareigas, mat daugelis kalbintų tyrimo dalyvių išreiškė nusivylimą dėl to, kad teko atlikti tarsi pagalbinių darbuotojų pareigas. Informantas R2 tvirtino: „*Aš buvau kaip išorinis toks dezinfektorius, padėjėjas, padavėjas...*“ (R2). Informantas R5 nurodė daug su darbo vaidmenų pokyčių: „*Buvai žmogui, kaip sakau, viskas – ir padėjėjas, ir socialinis darbuotojas, ir sesutė, ir virtuvėje teko paderbėti, nes viena virėja buvo pasilikusi*“. Tyrimo dalyviai atvirai kalbėjo apie tai, kad teko atlikti padėjėjų pareigas – ta, pavyzdžiui, parodo ir informanto R3 atsakymas.

Dar vienu iššūkiu tapo su darbo santykių pokyčiais susijusios problemos. Pavyzdžiui, informantas R3 išreiškė nepasitenkinimą dėl to, kad kolektyvas susiskaldė: „*Žinote kaip, kai grupelėmis pradeda darbuotojai būti, na toks.. nesusikalbėjimas* (R3)“. Buvo paminėta ir tai, kad nuo pandemijos pradžios dėl pakitusių kolektyvo santykių patirta daug neigiamų emocijų, įtakančių prastą darbuotojų savijautą: „*Sunkiausia buvo suvaldyti tą visą kolektyvą, kad nesusipriešintų, nesipyktų ir kad dirbtų kaip komanda*“ (R5). Informantai teigė, kad tokia darbui nepalanki situacija susidarė todėl, kad socialiniai darbuotojai kiek įmanoma labiau turėjo apriboti tiesioginį kontaktavimą vienas su kitu: „*Mes turėjome apsiriboti minimaliais kontaktais <...> Na, ir to bendravimo va buvo labai mažai* (R2)“.

Sudėtingas kasdienės darbo sąlygas, kaip galima spręsti iš informantų atsakymų, lėmė išaugęs dėmesys apsaugos priemonėms nuo Covid-19 infekcijos plitimo. Abiejų prie šios subkategorijos priskirtų informantų atsakymai išryškina karščio problemą, kuri atsirado dėvint specialios paskirties drabužius, tą vaizdžiai įkūniją šių drabužių pavadinimas „skafandrais“ (R3). Iššūkis prisitaikyti prie pokyčių informantams kilo nuo pat pirmos darbo dienos, o tai tirtiems socialiniams darbuotojams nesuteikė nė kiek laiko adaptacijai: „*Staigiai teko išmokti laikytis tų (red. saugumo) reikalavimų*“ (R4). Tokia situacija sukūrė prielaidas darbuotojų stresui, nežinomybės jausmui, baimei ir sunkumams prisitaikant prie kylančio diskomforto. Kaip galima pastebėti iš tyrimo dalyvių atsakymų, darbuotojai jautė nuolatinę įtampą dėl pastovių pokyčių pandemijos valdymą reglamentuojančiuose dokumentuose – apie tai kalbėjo 4 informantai.

Nagrinėjant Covid-19 pandemijos iššūkių įtaką socialinių darbuotojų kasdienybei, tyrimo dalyvių buvo pasiteirauta kaip jiems pavyko susidoroti su naujais sunkumais darbe.

5 lentelė. Covid-19 pandemijos sukeltų iššūkių įveikimas

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Įveikimo būdai	Bendravimas su kolegomis	<i>mes rasdavome laiko ir pabendravimui, ir pasėdėti truputėlį (R2); mes, sakykim, kalbant apie stresą, bendraudavome tarpusavyje (R5).</i>	2
	Tarpusavio palaikymas	<i>leisdavom sau paskambinti (red. direktorei) ir pasakyti kas kaip yra, tai ji mus nuramindavo, patardavo (R5); viena kitą palaikėm, užjautėm (R3); buvau labai dėkinga būdinčiai sesutei, kuri mus palaikė visaip (R1).</i>	3
	Laiko leidimas gryname ore	<i>kai orai atšilo būvimas gamtoj, per atostogas stengiausi kažkur išvažiuoti, atitrūkti nuo visko (R3).</i>	1
	Dvasinė praktika	<i>malda, kadangi tai buvo labiau tokie dvasiniai išgyvenimai – mirties, tarkim (R1).</i>	1
	Specialistų pagalba	<i>buvo ...psichologas atvažiavęs, skaitė paskaitą apie streso nuėmimą, ... turėjome nuotolinius seminarus (R4); mums buvo duoti visokių ten pagalbos linijų, psichologų telefonai ir kontaktai (R5).</i>	2

Tyrimas atskleidė, kad informantai skirtingai susidorodavo su Covid-19 pandemijos sukeltais iššūkiais. Kategorijoje „Naujų iššūkių įveikimo būdai“ buvo aptikta prasminių teksto elementų įvairovė, kuriais remiantis buvo išskirtos keturios subkategorijos: *bendravimas su kolegomis ir tarpusavio palaikymas, laiko leidimas gryname ore, dvasinio palaikymo būtinumas, specialistų pagalba*. Net 5 informantai teigė, jog būtent bendravimas su kolegomis, galimybė išsipasakoti bei pasidalinti išgyvenimais padėjo jiems susidoroti su Covid-19 pandemijos sukeltais iššūkiais (5 lentelė). Informantas R2 dalijosi, kad darbo įkarštyje kartu su kolega surasdavo laisvą minutę pabendravimui, konfliktinių situacijų darbe aptarimui: „*Mes susitvarkydavom ir sėsdavom aptarti... Ar ten kažkoks gyventojas išreiškė kažkokį negatyvą, kad vat palaikyt, pakalbėti, kad nu pastiprindavom save taip*“. Informantų taip pat buvo paminėta, kad, dirbant pandeminiuose sąlygose bei neturint galimybės dažnai matytis, juos morališkai palaikydavo bendravimas telefonu su bendradarbiais: „*Viena kolegė visada skambindavo, klausdavo kaip jautiesi, jai galėjau pasidalinti kas mane sukretė, galėjau tais išgyvenimais pasidalinti, ir tu tokį turėjai palaikymą...*“ (R1).

Tolesnė tyrimo metu gautų duomenų analizė parodė, kad socialiniai darbuotojai, dirbantys pandeminiu laikotarpiu, buvo nuolat informuojami apie galimybes kreiptis į psichikos sveikatos specialistus, gaudavo psichologų bei kitų specialistų konsultacijas: „*<...> visuomenės sveikatos biuras yra išplatinęs buvo telefonus konsultacijai, galima buvo registruotis, ir grupinėm konsultacijom, ir individualiom, tikrai tą iškabindavom, ir kalbėdavom*“ (R3). Informantas R4 teigė, kad jo atstovaujamoje įstaigoje socialiniai darbuotojai dalyvavo nuotolinėse psichologo paskaitose streso nuėmimo tema, o atlaisvėjus karantino ribojimams, psichikos sveikatos specialistai buvo

kviečiami vesti ir kontaktines paskaitas (5 lentelė). Šių specialistų poreikis parodė, kad informantai pandemijos sąlygomis darbo vietoje patyrė daug įtamos.

Socialinio darbo sritis yra glaudžiai susijusi su įvairiais politiniais procesais, bet kurios socialinės įstaigos veikla yra reglamentuojama įstatymais, reguliuojamais institucijų ir veikia konkrečioje politinėje aplinkoje, tad analizuojant Covid-19 pandemijos įtaką socialiniam darbui, negalima ignoruoti politinių sprendimų poveikio socialinėms įstaigoms, taipogi ir pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigoms bei jų darbuotojams.

6 lentelė. Politinių sprendimų įtaka socialinio darbuotojo darbui

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Įtakos sritys	Darbui reikalingų taisyklių ir nuostatų kaita	<i>kažkokia nauja informacija pastoviai ateidavo, aha, tas jau nebegalioja, jau ateina kažkoks naujas reikalavimas (R1); būdavo sudėtinga, tu lyg ir matai tame internete ar per žinias vieną įsakymą, o tau vadovas pasakoja jau apie kitą įsakymą (R3); vieną dieną tokį įsakymą nuleidžia, po dviejų dienų kitą įsakymą (R4); kas savaitę vis naują kažkokią eilutę prideda (R5).</i>	4
	Padidėjęs darbo su dokumentais kiekis	<i>nu toks kažkoks buvo košmaras su tais poperiais, labai labai daug poperizmo buvo (R4); sąžiningai kalbant prisidėjo daug visokiausių popierizmų, tvarkų kūrymas (R5).</i>	2

Tyrimo metu paaiškėjo, jog daugiausiai prie kategorijos „Įtakos sritys“ galima priskirti tyrimo dalyvių atsakymus, susijusius su sunkumais prisitaikant prie permainingų Covid-19 pandemijos valdymo reikalavimų, susilpnėjusiu ryšiu su klientais, darbo dokumentacijos padidėjimu. Informantų atsakymai buvo suskirstyti į dvi subkategorijas: *darbui reikalingų taisyklių ir nuostatų kaita, padidėjęs darbo su dokumentais kiekis*.

Kaip galima pastebėti iš tyrimo dalyvių atsakymų, darbuotojai jautė nuolatinę įtampą dėl pandemijos valdymą reglamentuojančių dokumentų nuostatų kaitos – apie tai kalbejo 4 informantai (6 lentelė). Darbuotojams teko prisitaikyti prie nepaliaujamai kintančių nurodymų, reikalavimų: „<...> vis kažkokia nauja informacija pastoviai ateidavo, aha, tas jau nebegalioja, jau ateina kažkoks naujas reikalavimas <...>“ (R1). Respondentai dalijosi, jog tvarkos ir reikalavimai keitėsi kas dieną – nauja darbo savaitė dažniausiai prasidėdavo nuo naujų tvarkų kūrimo, personalo supažindinimo su naujomis darbo taisyklėmis: „Jeigu tu pasirašai vienas kažkokias rekomendacijas, kurios galiojo prieš savaitę, grįžti pirmadienį ir tau jos nebegalioja“ (R1). Informantai atviravo, kad dar labiau susiklosčiusią situaciją apsunkindavo tikrintojai, atvykstantys į įstaigas, – jų tikslas buvo patikrinimas, ar įstaigoje yra laikomasi visų reikalavimų, susijusių su Covid-19 pandemija. Tyrimo dalyviai dalinosi, jog dėl šios priežasties jautėsi pasipiktinę, mat atrodė, kad valdžios atstovams svarbesni yra saugumo reikalavimai negu žmogus: „Nes ateina tikrinimai tų globos įstaigų, jie nežiūri į tą žmogų, jie žiūri kaip tavo dokumentai yra užpildyti, ar viskas atitinka reikalavimus.... Kaip tavo planai yra padaryti, kaip ką... per pandemiją tas labai pasijuto“ (R5).

Respondentai pažymėjo, kad dėl priimtų reikalavimų nuolat laikytis saugaus atstumo bei naudoti specialios paskirties drabužius ir kitas apsaugos priemones, nukentėjo ryšys tarp socialinių darbuotojų ir klientų. Pavyzdžiui, informantas R1 dalinosi, jog jautė nusivilimą dėl reikalavimo pastoviai laikytis atstumo, minimizuoti bet koki bendravimą. Jo teigimu, darbas su klientais apsiribojo pagrindinių poreikių patenkinimu, darbą reikėjo atlikti kruopščiai ir prie žmogaus neužsibūti: „*Tiesiog buvo draudžiama tiesiog būti šalia žmogaus, <...> atlieki tam tikras funkcijas, bet turi laikytis atstumo*“. Pasak Informanto R2, sunkiausias iššūkis dirbant su veido apsaugos priemonėmis buvo tai, jog darėsi neįmanoma įprastai kalbėtis su klientais. Kaip teigė tyrimo dalyvai, klientai nuolat piktinosi dėl negalėjimo išgirsti ir suprasti, kas jiems sakoma, kai darbuotojai dėvėjo veido apsaugos priemones: „<...> *jis pasidaro piktas, jam kyla agresija: ,kodėl jūs taip darote, jeigu mes jūsų negirdime, mes jūsų nesuprantam?*‘ , *bent nusiimkit, kai kalbat*‘ , *na ir visokių tokių dalykų... Sunkiausias buvo iššūkis*“ (R2).

Toliau analizuojant tyrimo metu gautus duomenys, pastebimas informantų nepasitenkinimas išaugusiu darbo krūviu dėl būtinybės viską dokumentuoti, kuriuo priežastimi tapo vis nauji nurodymai dėl taikomų pandemijos valdymo strategijų. Tyrimo dalyvių teigimu, sunkiausia buvo nuolat sekti naujienas ir ypač greitai reaguoti į pokyčius – apdoroti naują informaciją, supažindinti įstaigos darbuotojus su naujais pakeitimais: „<...> *pavadootoja pasirašo vieną įsakymą, jau tvarką parengia vieną, nueini parašus darbuotojų surenki, jau viskas, jau tas nebegalioja. Nu toks kažkoks buvo košmaras su tais poperiais*“ (R4).

Tęsiant tyrimą, informantų pasiteirauta, kokias emocijas bei jausmus jie patyrė dirbdami pandemijos sąlygomis (7 lentelė).

7 lentelė. Subjektyvi savijauta dirbant Covid-19 pandemijos laikotarpiu

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Nemalonūs jausmai	Baimė	<i>buvo labai daug baimės, labai daug nežinios (R3).</i>	1
	Nerimas	<i>didžiulė baimė, panika (R3); ir eina ta panika, nes tu nežinai kaip bus viskas (R5).</i>	2
	Įtampa	<i><...> psichologinio spaudimo (R3) aš tą (red. valdžios spaudimą) labai pastebėjau ir pajutau, nes ir pati buvau į tos kontrolės zoną patekusi (R1); mūsų direktoriaus na buvo toks pasakymas: „Daviai kuo mažiau tampotės, darbas-namai, kad neužsineštumet bacylos į globos namus, nes jeigu užsinešit, prisiminkit, neišsaugosit darbo vietų“ (R3).</i>	3
	Susipriešinimas	<i>ir tada prasidėjo kaltinimai, dar visokios nesąmonės...(R5); buvo gal dėl to skiepijimosi <...> jeigu aš skiepijuos, kodėl tu nesiskiepyji, kas čia per antivakseris? (R3).</i>	2

Tyrimo metu pastebėta, kad informantų atsakymai į klausimą apie savijautą dirbant Covid-19 pandemijos laikotarpiu yra siejami su baimės, nežinomybės jausmais, konfliktinėmis situacijomis darbo aplinkoje – tarp bendradarbių, tarp darbuotojų ir vadovų. Kategorijoje „Nemalonūs jausmai“ tyrimo eigoje atrasti pavyzdžiai išskirstyti į trys subkategorijas: *baimė, nerimas, įtampa, susipriešinimas*. Pasak informanto R3, dirbant pandeminiu laikotarpiu nuolat buvo jaučiamas nerimas dėl atsiradusio pavojingo viruso, nežinomybės jausmo bei baimė dėl savo ir artimųjų sveikatos: „*O jeigu, neduok Dieve, numirsiu? Kas su mano vaiku bus? Taip, pačioje pradžioje taip jaučiausi*“. Tyrimo dalyvių teigimu, padidėjęs darbo krūvis ir besikeičiantys Covid-19 pandemijos valdymo reikalavimai, augantys susirgimų skaičiai ir pastovus nerimas dėl rytojaus taip pat ženkliai įtakojo nerimo laipsnį. Informantas 3 dalinosi, jog pandemija „buvo tokia, kad visi gyveno toje įtampoje“.

Toliau analizuojant informantų atsakymus, pastebėtina, kad tyrimo dalyviai jaučiasi nusivylę pablogėjusiais santykiais su bendradarbiais ir vadovais. Tą įrodo po du atsakymus turinčios tyrimo metu išskirtos subkategorijos: *konfliktinės situacijos tarp kolegų, spaudimo iš vadovo pusės pojūtis*. Sprendžiant iš respondentų atsakymų, yra dvi pagrindinės konfliktų tarp kolegų priežastys. Kaip teigia R5, visų pirma tai neteisingas darbų paskirstymas tarp darbuotojų, tad tarp bendradarbių „būdavo ir pykčio, ir pavydas, kad kažkas ten dirba nuotoliu, o kažkas turi dirbti vietoje“. Informantas R3 nurodo, kad konfliktinės situacijos kilo dėl kai kurių darbuotojų atlaidaus požiūrio į reikalavimus skiepijantis nuo Covid-19 viruso.

Panašios nemalonios situacijos, pasak tyrimo dalyvių, susiklostydavo ir santykiuose su vadovais – iš pastarųjų tyrimo dalyviai jautė psichologinį spaudimą. Pavyzdžiui, pasak Informanto 1, dirbdama Covid-19 skyriuje, ji jautėsi nuolatinėje įtampoje, nes vadovas griežtai reikalavo, kad

kiekvienas darbuotojas besąlygiškai laikytųsi visų priimtų Covid-19 saugumo reikalavimų. Informantas R5 dalijosi, kad susidūrė su nemalonumais, kai reikėjo apsispręsti dėl siūlomo darbo pobūdžio keitimo: „<...> mes turėjome greitai duoti tą sutikimą, arba tu sutinki taip dirbti, arba tavęs net negali forminti kad tu dibri nuotoliniu, jeigu tu nesutinki su tom sąlygom, tai tada reiškia tu turi eiti į atostogas, arba neapmokamas imti, arba biuletinį <...> (R5). Tyrimo eigoje paaiškėjo, jog patirta ir gąšinimų, kad susirgimo Covid-19 virusu atveju darbuotojai gali netekti darbo. Informantas R3 dalijosi prisiminimais apie kolegę, kuri susirgus Covid-19 virusu, iš vadovybės sulaukė negatyvios reakcijos: „<...> viena medikė atnešė, tiesiog susirgo šituo kovidu, ir jinai vadovės buvo aprėkta: „Tu atnešei visiems globos namam virusą““ (R3).

Nagrinėjant pandemijos sukeltus iššūkius socialiniams darbuotojams, buvo paliesta ir motyvacinės sistemos pokyčių tema. Tyrimo dalyvių paklausta, ar pasikeitė jų atlyginimo dydis, ar buvo taikomi tam tikri skatinimo metodai už darbą karantino metu arba už darbą su sergančiais Covid-19 klientais.

lentelė. Darbo užmokesčio pokyčiai

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Požiūrio į darbo užmokesčio kaitą skirtumai	Premijos	<i>kadangi trūkumas buvo didžiulis darbuotojų, tai buvo tie priedai (R1); ; priedas prie atlyginimo metų pabaigoje buvo (R4); buvo mokami priedai (R5).</i>	3
	Priedai	<i>vieną kartą gavom tą vadinamą premiją už darbą pandemijos metu (R3).</i>	1
	Atlyginimo koeficiento didinimas	<i>didensį koeficientą pridėdavo jeigu išeidavai pavaduoti arba dirbti viršvalandžius (R4); pilnas atlyginimas, nors tik dvi savaites gyvenome darbe (R5).</i>	2
	Atlyginimas nepakito	<i>dabar kaip tik va buvo poklabis tarp mūsų kolegių, kad negavo niekas (R2).</i>	1

Kategorijoje „Darbo užmokesčio pokyčiai“ suklasifikuoti atlyginimo pokyčių tendencijų pandeminiu laikotarpiu pavyzdžiai rodo, jog daugumoje įstaigų socialiniams darbuotojams buvo mokami priedai prie algos bei premijos. Kaip nurodo Informantas R3, už darbą pandemijos metu buvo išmokėti du priedai prie algos: „Taip vat buvo sakykim du tokie mokėjimai, kurie lietė būtent tą vat pandemiją. Jeigu smalsu dėl kovidu buvo keli šimtai eurų dadėta, o kad dirbau viena, tai sakau – kelisdešimt eurų“ (R3). Taip pat buvo didinamas koeficientas už sergančiųjų kolegų pavadavimą bei didesnę atidirbtų valandų kiekį: „<...> valdžia motyvuodavo, buvo mokami priedai <...>, tai kolektyvas buvo patenkintas, koeficientas buvo didinamas <...>“ (R5). Tarp informantų buvo ir darbuotojų, kurie nebuvo motyvuojami jokiais priedais prie atlyginimo už darbą ekstremaliomis sąlygomis. Pavyzdžiui, Informantas R2 dalijosi, kad kolektyve šis klausimas buvo aptariamas, darbuotojai laukė iš vadovybės įvertinimo: „Ir mes tikėjomes, kad mes gausim, ne tai iš tikrųjų buvo labai sudėtingas ir psichologiškai ir fiziškai labai sudėtingas darbas, tiesiog... <...> reikėjo daug aišku atlaikyti to... Jėgos daug reikėjo“.

Stebint kategorijos „Santykių su globotiniais ir artimaisiais įvertinimas“ subkategorijų bei jų pavyzdžių įvairovę ir aukštą pasikartojimo dažnį, matyti, kad Covid-19 pandemijos įtaka darė didelę įtaką socialinių darbuotojų vaidmens pokyčiui santykių su globotiniais srityje.

9 lentelė. Santykių su globotiniais įvertinimas

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Santykiai su globotiniais	Negalėjimas suteikti artumo	<i>jaučiau iš tų žmonių kad tam yra begalinis poreikis, jie įsitverdavo ranką ir nepaleisdavo, o tu turi bėgti... (R1); tai tas kontaktas buvo draudžiamas (R1); pabendraudavau ... su klientais, ir tai per tą plevelę, nes jiems buvo sakyta kuo mažiau atsidarinėti duris, labiau jie būdavo savo kambarį (R2); mum buvo apriboti ir kontaktai, mes turėjome apsiriboti minimaliu bendravimu tarpusavyje ir su gyventojais (R2); vat per visą pandemiją nebuvo jokio tokio susijimo (R4).</i>	5
	Globotinių pasipriešinimas saugumo reikalavimams apsunkino santykius	<i>gyventojai piktinosi, kodėl juos čia įkalino ir ko mes čia bijome (R2); per duris įžengus, į tuos visus kombinezonus, kaukės tos visos, skydai, žmonėm buvo baisu... (R3); prasidėjo ta tokia panika, kad jie sakė „kas čia per liga, čia mes išmirsim“? (R3); buvo toks šiek tiek maištas, kad išeina jie sakydavo „kodėl aš čia negaliu, ar aš ne laisvas žmogus“? (R3); didžioji dalis nesuprato kas čia tas yra... kodėl negalima, kas čia per da nesąmonė, ar čia valdžia neleidžia, ar čia jūs neleidžiate, ir iš tikrųjų labai pikti buvo (R4); jiems reikia nuolatos aiškinti kad reikia saugotis, iš jų pusės nuolat girdžiu: „ką tu čia man aiškini, aš pasiskiepyjęs, galiu eiti kur noriu ir daryti ką noriu“ (R5).</i>	6
	Rastas abipusis sutarimas	<i>reagavo ramiai iš tikrųjų, jie susitaikė kad jie yra tame korpuse, kad mūsų tokia dalis (R2); jie irgi stengėsi ieškoti tų pozityvių dalykų (R2); jie sakym, šiek tiek protingesni, vistiek jie žiūri žinias, visus tuos dalykus mato, seka, supranta kas kaip pasaulyje (R3).</i>	3

Subkategorijoje „Negalėjimas suteikti artumo“ aptikti 5 tyrimo dalyvių atsakymai. Informantai dalijosi, jog prasidėjus pandemijai ir išaugus susirgimų skaičiui, pagrindinis tikslas buvo išsaugoti kuo daugiau sveikų klientų bei darbuotojų, tad įstaigoms teko taikyti griežčiausias priemones, tarp kurių – visiška klientų izoliacija. Pasak informanto R2, klientai negalėjo turėti jokių kontaktų, buvo faktiškai izoliuoti kambariuose: „Nieko, jokio kontakto. Jokio, jokio kontakto. Visi savo kambariuose (R2). Savaiame aišku, kad tokioje situacijoje buvo ribojamos bet kokios veiklos, susibūrimai – viskas, kas įprastai vyksta globos įstaigose ir palaiko ne tik glaudų ryšį tarp socialinio darbuotojo ir klientų: „<...> nes jokia veikla nevyko, nieko daryti negalėjome“ (R2). Pasak tyrimo dalyvių, nuolatinis bendravimo trūkumas, veiklų ir tarpusavio bendradarbiavimo tarp socialinio darbuotojo ir kliento ribojimas stipriai įtakojo pastarųjų santykius: „<...> nutrūko bendravimas“ (R2).

Tiriamųjų atsakymai, aptinkami subkategorijoje „Globotinių pasipriešinimas saugumo reikalavimams apsunkino santykius“, parodo, kad asmens apsaugos priemonių naudojimas, privalomas atstumo laikymasis bei artimųjų lankymų ribojimas paveikė pagyvenusių asmenų

priežiūros įstaigų klientus. Pasak tyrimo dalyvių, klientai buvo išsigandę ir sunerimę pamatę įstaigų darbuotojus su skydais, kaukėmis, specialiais apsiaustais: „*Mūsų yra tokie ligoniukai jau, nu ką, ateini su tą apranga, jie pasžiūri akis išpūtę kas čia dabar nutiko... <...> dar paklausia „Ko tu čia su tuo skafandru?“ (R3). Remiantis tyrimo duomenimis matyti, jog klientai buvo pasipiktinę, kad su jais bendraujama naudojant asmens apsaugos priemones: „Tada prasidėjo tokie: „Ko jūs su tom pirštinėm, ar jūs čia mus saugot? Kam to viso reikia?“ (R3).*

Subkategorijoje *Rastas abipusis sutarimas* matyti atsakymai, rodantys, jog, kuomet klientai ramiai priėmė pandemijos pradžios faktą ir ribojimų įvedimą, jie buvo geresnės nuotaikos (6 lentelė). Informantas R3 pasakojo, jog korpuse, kuriame jis dirbo, beveik visi klientai buvo savarankiški ir be žymių psichinės sveikatos sutrikimų, tad jam buvo lengviau paaiškinti jiems visų saugumo reikalavimų laikymosi svarbą, be to, jie nuolat žiūrėdavo žinias, bendraudavo su artimaisiais, kas padėdavo nuslopinti nežinomybės ir baimės jausmus: „*ten kur yra tie vadinami sveikesni, tai ten dauguma turi tuos išmaniuosius telefonus, pas mumis visur belaidis internetas veikia, tai jie ten tikrai kas norėjo, tai susiskambindavo su artimaisiais, pabendraudavo“ (R3).*

Covid-19 pandemijos akivaizdoje, pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigų socialiniams darbuotojams tapo svarbu palaikyti kontaktą su klientų artimaisiais: „*<...> mes bendraujame, padedame žmonėms, <...> mes esame vienintelis tas ryšis tų žmonių su išore“ (R2).*

10 lentelė. Santykių su artimaisiais įvertinimas

Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
Santykių su artimaisiais palaikymo iššūkiai	Būtinų informacijos suteikimas telefonu	<i>buvo viskas pranešta artimiesiems, mirties atveju – bendravau ir aš, ir kolėgė (R2); kiek leidžia kompetencija, apie žmogų buvo papasakota viskas, kaip jisai jaučiasi, ką veikia, kaip gyvena (R3); tai klausdavo – kaip gyvena, kaip sveikatos, artimieji labai domėdavosi, visa informacija telefonu - reikėjo eiti pas tą žmogų, apklausti kaip jis jaučiasi, perduodavome linkėjimus nuo artimųjų (R4).</i>	3
	Negatyvios reakcijos į saugumo reikalavimus	<i>viena globotinio mama skambino ir isteriškai reikalavo, kad nupasakotų, nurodytų būklę to žmogaus, kaip jis ten jaučiasi, nes ji girdėjo kalbas kad pas mus ten vos ne visi lavonai (R3); Labai pyko, žinot kai negali su savo artimaisiais pasimatyt, labai kils tas pyktis (R4); padidėjo psichologinis spaudimas iš artimųjų pusės (R5).</i>	3
	Artimųjų susitaikymas su esama pandemine situacija	<i>artimieji tiki tais globos namais, kad jie yra geri, kad ten pasirūpins jų artimaisiais (R2); yra tokia situacija ir visi suprato tas ribas, tas taisykles (R2).</i>	2

Kaip matyti 10 lentelėje, kategorijoje „*Santykių su artimaisiais palaikymo iššūkiai*“ tyrimo eigoje išgrynintos trys subkategorijos: *būtinų informacijos suteikimas telefonu, negatyvios reakcijos į saugumo reikalavimus, artimųjų susitaikymas su esama pandemine situacija*. Atsakymų pavyzdžiai, aptikti pastarosios lentelės subkategorijose, leidžia sudaryti bendrą socialinio darbuotojo santykio su klientų artimaisiais vaizdą – pagrindiniu ryšio palaikymo būdu tapo telefonas, su kuriuo socialiniai

darbuotojai Covid-19 pandemijos įkarštyje buvo „neišskiriami“: „<...> kaip pasakyti, artimieji su gyventojais bendravo susitikdami, o dabar didžioji dalis per tarpininkus bendrauja, kad ir per telefoną <...> Labai su tuo telefonu daug darbo buvo, pastoviai skambino, klausinėdavo“ (R4). Tyrimas išryškino technologijų reikšmę ir socialinio darbuotojo poreikį prisitaikyti prie technologijų.

Pasak tiriamųjų, išklausti telefonu teko daugybę nepasitenkinimo esama situacija, jautėsi globotinių artimųjų pasipiktinimas dėl įvestų saugumo ribojimų. Jiems atrodė, kad artimieji nesuvokia priežasties, dėl kurios tai daroma: „Jinai ten raudojo, prašė kad galėtų su juo susimatyti, susitikt, mūsų vadovė aišku bandė paaiškinti, kad tai neįmanoma, kad nieko nebus“ (R3). Tačiau, išanalizavus tyrimo duomenis, aptinkama ir kitokių pavyzdžių. Antai, pasak informanto Art2, dauguma artimųjų ganėtinai ramiai reagavo į esamą pandeminę situaciją, o aukštas globotinių pasitikėjimo lygis įstaiga, kurioje gyvena jų artimieji, padėjo išgyventi šį sudėtingą laikotarpį be didelės įtampos: „kad sakyčiau nebuvo jokio tokio net... nebuvo jokio pykčio, labai ramiai buvo reaguojama...“.

Atsižvelgiant į tiriamųjų atsakymus, galima teigti, kad kalbinti socialiniai darbuotojai nurodė iš globotinių artimųjų pajutę įvairių reakcijų į socialinį darbuotoją pandemijos metu. Tarp jų galima minėti tiek globotinių artimųjų pyktį dėl negalėjimo matytis su klientais, tiek išaugusį pasitikėjimą įstaiga, kad rūpinamasi jų artimųjų saugumu.

Apibendrinant socialinių darbuotojų atsakymus, kuriuose gvildenami socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje, pastebima, kad, tiriamųjų vertinimu, socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai buvo ženklūs – juos lėmė papildomas, padidėjęs darbo krūvis, sudėtingesnė darbo apimtis, nuolatinis bendravimas su klientų artimaisiais bei dažnos neigiamos reakcijos iš jų pusės ir būtinybė ieškoti kūrybiškų bendravimo su globotiniais būdų, kurie galėtų juos nuraminti pandemijos laikotarpiu. Akivaizdu, kad socialiniams darbuotojams tai kėlė daug įtampos ir psichologinio streso.

3.1.3. Tyrimo „Socialinių darbuotojų vaidmuo teikiant socialines paslaugas senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje“ duomenų interpretacija, remiantis interviu su globotinių artimaisiais

Interviu su senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos gyventojų artimaisiais atliktas siekiant išsiaiškinti jų patirtį pandemijos akivaizdoje ir tai, kaip ji atsiskleidžia tiek stebint globotinius, tiek socialinius darbuotojus, tiek bendrą įstaigos atmosferą. Manytina, kad išnagrinėta globotinių artimųjų patirtis padės įsigilinti į tai, ar vyko kokie nors ryškiau pastebimi socialinio darbuotojo vaidmens pokyčiai.

Interviu su globotinių artimaisiais išryškino reikšmingų duomenų, kuriais remiantis galima teigti, kad senų ir pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigų globotinių artimieji Covid-19 pandemijos

akivaizdoje tarsi pažvelgė į socialinio darbuotojo profesiją kitu kampu. Dauguma kalbintų tyrimo dalyvių nurodė, kad pandemijos sąlygomis socialinio darbuotojo vaidmuo įgijo neabejotiną reikšmę, o remiantis klientų artimųjų atsakymais, pagrindė išryškinti du svarbiausi socialinio darbuotojo vaidmenys pandemijos metu – ryšininko ir pagrindinio pagalbininko. Būtent socialiniai darbuotojai, tyrimo dalyvių teigimu, tapo vieninteliu ryšiu tarp kliento ir išorinio pasaulio: „*Aš manau, kad to socialinio darbuotojo reikšmė per tą kovidą tokiose slaugos įstaigose, tai ji išaugo nežinau kiek kartų. Tikrai, nežinau, kiek kartų, nes tas socialinis darbuotojas, jis yra ryšis to kliento ir jo artimųjų, jis kaip ryšininkas.*“ (R4).

11 lentelė. Socialinių darbuotojų darbo įvertinimas globotinių artimųjų akimis

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija	Pavyzdžiai	Pasikartojimo dažnis
	Socialinio darbuotojo pagrindinės vaidmenys	Ryšininkas	<i>kalbėjome ir per Viber, tai nufilmuodavo socialinė darbuotoja ir mamą, parodydavo palatą... (A4); <...> susikambindavome telefonu, per Viber, net su kamera galėjome pabendrauti, socialinė darbuotoja visada pajungdavo jai viską ir pabūdavo šalia, palaikydavo telefoną (A5); tas socialinis darbuotojas, jis yra ryšis to kliento ir jo artimųjų, to paciento (red. globotinio) ryšis su išoriniu pasauliu... (A4).</i>	3
		Pagrindinis pagalbininkas	<i>labai padeda socialinis darbuotojas, kreipiasi, ką reikia, kaip, viską sutvarko, artimiesiems informaciją suteikia... (A2); socialinis darbuotojas yra labai svarbus – jis padeda visame kame (A5); mano patirtis tai labai pozityvi, mums labai padėjo mūsų socialinė darbuotoja (A4).</i>	3

Kaip matyti iš globotinių artimųjų atsakymų, išdėstytų 11 lentelėje, socialinis darbuotojas buvo įtrauktas į pastovų tarpininkavimą tarp klientų ir jų artimųjų. Ryšio palaikymui izoliacijos sąlygose buvo taikomos įvairios technologijos – pokalbiai per mobilias programeles (Viber, Zoom) arba naudojantis kompiuterinėmis programomis: „*<...> gavau pranešimą kad galima kalbėtis vaizdu, jeigu yra noras pabendrauti per kompiuterį (A2)*“; Taipogi socialinis darbuotojas atliko ir „pagrindinio pagalbininko“ vaidmenį – dauguma tyrimo dalyvių atviravo, jog galėjo kreiptis į socialinį darbuotoją įvairiais klausimais, ir nuolatos sulaukdavo pagalbos: „*<...> sutvarko dokumentus, jeigu reikia į ligoninę ar kažkokios spec.pagalbos – viską suorganizuoja. Ateina kiekvieną dieną pas visus gyventojus, pabūna, pakalba, paskaito, padeda maistą pasmulkinti, pamaitina, sušukuoja plaukus...“ (A5). Tyrimo dalyviai atkreipė dėmesį į socialinio darbuotojo darbe patirtas įtampas dėl papildomų saugos reikalavimų atsiradimo, darbo su dokumentais padidėjimo, naujų probleminių situacijų sprendimo poreikio, kas tiesiogiai nulėmė darbo krūvio padidėjimą: „*Padaugėjo darbo ženkliai, padagėjo bendravimo telefonu, visokių popierizmų, problemų sprendimų. Kiek pasakojo mūsų socialinė darbuotoja, tai po pirmo karantino jie labai daug išmoko, sakė po to jau niekas nėra baisu, jokia pandemija. Tai turbūt buvo sunkus laikotarpis (A5)*“.*

Interviu su globotinių artimaisiais duomenys atskleidė, kad socialinio darbuotojo vaidmens reikšmė senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje išaugo, išryškėjo pagrindinės šių specialistų rolės globos įstaigose – ryšininko bei pagrindinio pagalbininko. Taipogi, sprendžiant iš respondentų atsakymų, socialiniams darbuotojams pajauta daugiau empatijos, jų darbas kalbintų globotinių artimųjų labiau įvertintas.

3.2 Interviu rezultatų apibendrinimas

Apibendrinant tyrimo metu gautus duomenis, pastebima, kad visos trys tiriamųjų grupės socialinio darbuotojo vaidmens kaitą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje vertina skirtingai. Vadovai išryškina socialinių darbuotojų įgytas kompetencijas ir asmenines savybes dirbant pandemijos, kurią galima aiškinti kaip krizę, sąlygomis. Socialiniai darbuotojai akcentuoja padidėjusią darbų apimtį, pasikeitusias pareigas ir santykių atmosferą kolektyvo viduje. Artimieji pastebi socialinio darbo reikšmę ir pateikia informacijos apie globotinių santykius su socialiniais darbuotojais, požiūrį į juos ir įstaigą.

Įsigilinus į tyrimo metu gautus duomenis, tampa aišku, kad, vadovų vertinimu, pasikeitė ne tiek socialinio darbuotojo vaidmuo, kiek socialinio darbuotojo savybės, dėl kurių tas vaidmuo tapo reikšmingesnis, – išmokta operatyviai dirbti, spręsti krizines situacijas ir pritaikyti kūrybiškumą. Tyrimo su vadovais duomenys taip pat išryškino, kad pandemijos metu atsirado būtinybė kurti šiltus santykius su globotiniais.

Socialinių darbuotojų požiūriu, jų vaidmuo tapo platesnis, sudėtingesnis ir reikšmingesnis. Jie pripažino, kad įstaigoje buvo taikyta skatinimo politika, bet išreiškė nusivylimą, kad nesulaukė pagalbos iš vadovybės, o kai kuriais atvejais teigė net patyrę „spaudimą“. Jie nurodė, kad dirbti pandemijos sąlygomis buvo ytin sudėtinga.

Sprendžiant iš tyrimo metu gautų duomenų su globotinių artimaisiais, socialinio darbuotojo vaidmuo senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos akivaizdoje tapo labiau įvertintas, reikšmingesnis.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos specifiką ir sunkumus, kuriuos ji patyrė valdant pandemiją, galima teigti, kad socialinių globos paslaugų teikimas seniems ir pagyvenusiems asmenims remiasi įsitikinimu, kad suteikus tinkamas sąlygas, priemones ir pagalbą senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybė gali būti geresnė, taigi globos įstaigos patirti sunkumai analizuojami atsižvelgiant į tai, ar pandemijos sąlygomis globos įstaigoms pavyko pagerinti globotinių gyvenimo kokybę, kuri buvo komplikuojama pandemijos. Išanalizavus, kaip pandemija keitė senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos gyventojų įprastą kasdienybę, aptinkama, kad globos įstaigoms buvo sudėtinga išlaikyti iki pandemijos turėtą globotinių gyvenimo kokybę. Covid-19 pandemijos atnešti pokyčiai, naujų reikalavimų ir tvarkos poreikis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje institucinei globos sistemai sukėlė daug iššūkių. Tai keitė socialinių darbuotojų vaidmenį ir įvedė jiems naujų pareigų, nes reikėjo prisiderinti prie čia gyvenančių asmenų vyresnio amžiaus ir jam būdingos charakteristikos, jos sąlygojamų sveikatos sutrikimų. Daugelis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigų gyventojų negali savarankiškai maitintis, praustis, atlikti įprastus kasdienės ruošos darbus, jiems norint vaikščioti prireikia kitų asmenų pagalbos. Dėl globotinių ir personalo aktyvios sąveikos, sudėtingumą laikantis atstumo, didelių globos įstaigų gyventojų skaičiaus, jų buvimo vienoje patalpoje ypatumų, naudojimosi tais pačiais vandens, maisto, oro šaltiniais, pandemijos valdymas tapo sudėtingesniu. Be to, daugelis šiose globos įstaigose gyvenančių asmenų turėjo pažintinių sutrikimų, kas reiškia, kad jiems buvo sunkiau paaiškinti apie taisyklių svarbą ir jų laikymąsi.

2. Atskleidus, kaip keitėsi socialinio darbuotojo vaidmuo, išryškinant naujų pareigų, atsakomybių ir gebėjimų poreikį senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbantiems socialiniams darbuotojams pasaulinės pandemijos sąlygomis, teigtina, kad pandemijos sąlygomis senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje dirbantiems socialiniams darbuotojams teko daug naujų užduočių atliekant kasdienes funkcijas ir padedant globotiniams prisitaikyti prie stresinių pandemijos sąlygų. Taikytos saugumo nuo Covid-19 strategijos globos įstaigose apėmė izoliaciją, judėjimo apribojimus, asmenines apsaugos ir higienos priemones, sveikatos švietimą ir keitimąsi informacija, stebėjimą ir koordinavimą, atranką ir gydymą. Taigi socialiniai darbuotojai turėjo atlikti taip pat ir kitas funkcijas, kurios nebūtinai buvo susijusios su tiesioginėmis jų darbo pareigomis. Akivaizdu, kad socialinių darbuotojų vaidmuo, dirbant senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje pandemijos sąlygomis, keitėsi. Vaidmens kaita vyko tuo požūriu, kad socialino darbuotojo vaidmuo: 1) išsiplėtė, 2) tapo reikšmingesnis, 3) tapo sudėtingesnis ir apimantis daugiau socialiniam darbuotojui keliamų reikalavimų, 4) tapo kūrybiškiau naudojamas ir taikomas, atsiradus naujoms profesinėms funkcijoms, technologijoms ir poreikiui eksperimentuoti 5) juo imta stipriau formuoti socialinio darbo vertybių perteikimo praktiką.

3. Ištyrus, kokie lūkesčiai socialinio darbuotojo vaidmeniui kilo senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje, žvelgiant iš socialinių darbuotojų, vadovybės ir globotinių artimųjų patirties perspektyvos, pabrėžtina, kad socialiniam darbuotojui kelti aukšti lūkesčiai iš vadovybės ir globotinių pusės. Antra vertus, tai socialinius darbuotojus paskatino įgyti naujų profesinių gebėjimų, savybių ir kompetencijų. Tyrimas atskleidė, kad socialinio darbuotojo vaidmuo senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigoje tapo sudėtingesnis, reikšmingesnis ir prasmingesnis, jis įgijo dar didesnę moralinį akcentą.

REKOMENDACIJOS

Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos vadovams

- Imtis aktyvių veiksmų, siekiant intensyviai plėtoti komunikacijos kanalus su globotinių artimaisiais, taip pat kiek įmanoma labiau palaikyti globotinių bendravimą su jais. Šiuo tikslu globos įstaigoje steigti „šeimos tarybą“. Šią tarybą sudarytų 1 socialinis darbuotojas, kuris būtų atsakingas už pagrindinį kontaktavimą su globotinių šeimos nariais, bendravimą telefonu, elektroniniu paštu ir vaizdo skambučiais per programas „Skype“, „Zoom“, „Face Time“. Likusieji nariai būtų 5 aktyviausi globotinių artimieji, kurie turėtų rūpintis, kad informacija pasiektų visus visų globotinių artimuosius. Tai palengvintų pokalbius su globotinių šeimos nariais apie gydymo galimybes ir išankstinių priežiūros planų sudarymą bei jaustų artimiesiems labiau įsitraukti į socialinės priežiūros procesą, palengvintų per daug sudėtingą ir per didelių atsakomybių kiekiu apipintą socialinio darbuotojo vaidmenį. Taryba galėtų kartu priimti bendrus sprendimus ir vesti diskusijas apie globotinių gyvenimo kokybę. Ji būtų perrenkama kas 1 metai.
- Į senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigą kviešti savanorių, kurie padėtų įgyvendinti higienos ir saugumo dėl Covid-19 infekcijos plitimo prevencijos reikalavimus, dalintų maistą, padėtų globotiniams apsiprausti, pasivaikščioti. Tai galėtų būti socialinio darbo studentai, norintys atlikti profesinę praktiką. Savanorių pagalba socialiniams darbuotojams leistų labiau susitelkti į tiesiogines darbo pareigas ir kokybiškiau jas atlikti.

Senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos socialiniams darbuotojams

- Labiau domėtis informacinių technologijų naujovėmis ir jų pritaikymo galimybės, taip pat šiuolaikine komunikacija ir darbo disciplinos valdymu, kas padėtų kūrybiškiau organizuoti darbo krūvį ir palengvintų jo našumą. Savo iniciatyva dalyvauti Vilniaus technologijų mokymo centro rengiamuose mokymuose, Informacijos technologijų centro žmogiškųjų išteklių valdymo mokymuose, „Verslo žinių“ akademijos įtaigos komunikacijos elektroniniu paštu mokymuose, „Mokymų klubo“ rengiamuose laiko planavimo ir darbų vadybos mokymuose, domėtis užsienio praktika.

Akademinei bendruomenei

- Susipažinti su čia pateiktais atlikto tyrimo rezultatais ir pateikti savo nuomonę bei pasiūlymus apie tai, kaip įveikti socialinio darbuotojo vaidmens dvilypumo ir konfliktiškumo problemą senų ir pagyvenusių asmenų globos įstaigos pandemijos valdymo sąlygomis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abrams, L. S., Dettlaff, A. J. 2020. *Voices from the Frontlines: Social Workers Confront the COVID-19 Pandemic*. *Social Work*, Vol. 65, Issue 3, p. 302-305.
2. Adomaitienė J., Balčiūnienė R. 2017. *Asmenų, dirbančių socialinių paslaugų sektoriuje, kompetencijos ir jų tobulinimo galimybės*. *Andragogika*, 1 (8). Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.15181/andragogy.v8i0.171>
3. Adomaitytė- Subačienė, I. 2015. *Socialinių paslaugų kokybės standartizavimas Lietuvoje*. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, t. 11, p. 54-65.
4. Adomaitytė- Subačienė, I. 2019. *Socialinio darbo kokybės konstravimas kliento įgalinimo perspektyvoje: disertacija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
5. Amadasun, S. 2022. *Social work and COVID-19 pandemic: An action call*. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0020872820959357>
6. Ashcroft, R. ir kt. 2018. *The Emerging Role of Social Work in Primary Health Care: A Survey of Social Workers in Ontario Family Health Teams*. *Health & Social Work*, Vol. 43, Issue 2, p. 109-117.
7. Badawy, A., Solberg, M., Obsfelder, A. U., Alnes, R. E. 2022. *Improvised use of a digital tool for social interaction in a Norwegian care facility during the COVID-19 pandemic: an exploratory study*. *BMC Health Services Research*, vol. 22, volume 22, No. 136. Prieiga per internetą: <https://bmchealthservres.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12913-022-07526-0>
8. Bakanauskienė, I. 2019. *Kalbos reikšmė socialiniam tikrovės pažinimui: Michailo Bachtino idėjos kokybinio tyrimo architektikai*. *Logos*, 98, 8, p. 104-111.
9. Bakanauskienė, I. 2020. *Teisės į sveikatos priežiūrą paradoksas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
10. Beder J., Postiglione, P. 2012. *Social Work in the Veterans Health Administration (VA) System: Rewards, Challenges, Roles and Interventions*. *Social Work in Health Care*, vol. 52, Issue 5, p. 421-433.
11. Bedford, J. ir kt. 2020. *COVID-19: towards controlling of a pandemic*. *The Lancet*, vol. 395, Issue 10229, p. 1015-1018.
12. Berg-Weger, M., Morley, J. E. 2020. *Loneliness and Social Isolation in Older Adults during the COVID-19 Pandemic: Implications for Gerontological Social Work.. The journal of nutrition, health & aging*, vol. 24, p. 456–458.
13. Bianchetti, A. ir kt. 2020. *Improving the care of older patients during the COVID-19 pandemic*. *Aging Clinical and Experimental Research*, vol. 32, p. 1833-1888.

14. Caltarerra, L., Cesari, M., Lim., W. S. 2022. *Long-Term Care Facilities (LTCFs) During the COVID-19 Pandemic—Lessons From the Asian Approach: A Narrative Review*. *Journal of the American Medical Directors Association*, Vol. 23, Issue 3, p. 399-404.
15. Charenkova, J. 201. *Vyresnio amžiaus asmenų persikėlimo į socialinės globos įstaigą patirtis: literatūros apžvalga*. *Socialinė Teorija Empirija Politika ir Praktika*, 17 (17), p. 21-36.
16. Centers for Medicare & Medicaid Services 2020. *CMS.gov: Guidance for infection control and prevention of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in nursing homes (Revised)*. Department of Health and Human Services. Prieiga per internetą: <https://www.cms.gov/files/document/3-13-2020-nursing-home-guidance-covid-19.pdf> [Google Scholar]
17. Chee, S. Y. 2020. *Covid-19 Pandemic: The Lived Experiences of Older Adults in Aged Care Homes*. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0976399620958326>
18. Conroy, K. M., Krishnan, S., Mittelstaedt, S., Patel, S. S. 2020. *Technological advancements to address elderly loneliness: practical considerations and community resilience implications for COVID-19 pandemic*. Prieiga per internetą: https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/WWOP-07-2020-0036/full/html?casa_token=stpxfKeWwY4AAAAA:AQe4twvkJEety5TzUF-ExNkcDAeCab_gagoT9gLDTBstEENMMvNNf407SVz3EuLU0K4mhmtMFh6TcSvi-NjFNnFx4b8IvrzS9mn52Ympv7r_eHH-cg
19. Cordasco, F. ir kt. 2020. *The silent deaths of the elderly in long-term care facilities during the Covid-19 pandemic: The role of forensic pathology*. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0025817220930552>
20. Crotty, F., Watson, R., Lim W., K. 2020. *Nursing homes: the titanic of cruise ships – will residential aged care facilities survive the coronavirus disease 2019 pandemic?* Prieiga per internetą: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7436225/>
21. Dąbrowski, A. ir kt. 2016. *The Structure of Physical Activity in Seniors from Lesser Poland. Ido Movement for Culture*. *Journal of Martial Arts Antropoly*, 16 (2), p. 60-66.
22. Dominelli, L. 2020. *A green social work perspective on social work during the time of COVID-19*. *International Journal of Social Welfare*, 30 (1), p. 7-16.
23. Eidukevičiūtė, J., Večkienė, N. P. 2014. *Profesinio identiteto formavimasis socialinio darbo praktikoje: komunikacinės kompetencijos aktualizavimas*. *Tiltai*, 4, p. 37-56.
24. Eurostat.lt 2020. *Visuomenės struktūra ir senėjimas*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/lt&oldid=51019
25. Freney, Y., Fellenz, M. R. 2013. *Work engagement, job design and the role of the social context at work: Exploring antecedents from a relational perspective*. Prieiga per internetą:

https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0018726713478245?casa_token=U1OiJqgleRcAAA%3A5w1E1CfGz-V8_a5eLQfez_GNzbtbfXWqYnTYhINQHOYcZL01knC598Hmzlw2z0swViZsmdP_SRg

26. Hado, E., Feinberg, L. F. 2020. *Amid the COVID-19 Pandemic, Meaningful Communication between Family Caregivers and Residents of Long-Term Care Facilities is Imperative*. *Journal of Aging & Social Policy*, 32 (4), p. 410-415.
27. Harrikari, T., Romakkaniemi, M., Tiitinen, L., Ovaskainen, S. 2021. *Pandemic and Social Work: Exploring Finnish Social Workers' Experiences through a SWOT Analysis*. *The British Journal of Social Work*, Vol. 51, Issue 5, p. 1644–1662.
28. Hyang, H. J. 2021. *A Phenomenological Study on the Experiences of Long Term Care Facility Workers during the COVID-19 Pandemic*. *Journal of Korean Public Health Nursin*, 35 (1), p. 33-46.
29. Huang, H. T. 2020. *How to prevent outbreak of a hospital-affiliated dementia day-care facility in the pandemic COVID-19 infection in Taiwan*, *Microbiol Immunol Infect*, 53(3), p. 394–395.
30. Iserson, K. W. 2020. *Healthcare Ethics During a Pandemic*. *National Library of Medicine*, April 13. *Prieiga per internetą*: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7234717/>
31. Yen, M. J. ir kt. 2020. *Recommendations for protecting against and mitigating the COVID-19 pandemic in long-term care facilities*. *Journal of Microbiology, Immunology and Infection*, 53 (3), p. 447-453.
32. Jacker, N. S. (2020). *You've got a friend in me: sociable robots for older adults in an age of global pandemics*. *Ethics and Information Technology*, vol. 23, p. 35–43.
33. Johnson, L. C. 2001. *Socialinio darbo praktika*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
34. Kardelis, K. 2013. *Socialinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
35. Kavaliauskienė V. 2005. *Socialinio darbo vertybių ir principų sistemos problemos*. *Tiltai*, 1, p. 77-84.
36. Kusmaul, N., Gibson, A., Leedahl, S. N. 2018. *Gerontological Social Work Roles in Disaster Preparedness and Response*. *Journal of Gerontological Social Work*, vol. 61, Issue 7, p. 692-696.
37. Leung, T. T. 2012. *The work sites as ground of contest: Professionalisation of social work in China*. *British Journal of Social Work*, 42(2), p. 335–352.
38. Lietuvos Respublikos seimas. 2006. *Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas*, X-493, *Valstybės žinios*, 2006-02-11, Nr. 17-589.
39. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas. 2007. „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“, Nr. A1-46.

40. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas. 2006. „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“, Nr. A1-93.
41. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2022. *Senų žmonių globos įstaigos. Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/socialines-paslaugos/globos-istaigu-sarasai/senu-zmoniu-globos-istaigos>*
42. Liobikienė, I. 2011. *Socialinių tyrimų metodika*. Kaunas: KTU leidykla „Technologija“.
43. Minder, R. ir kt. 2020. *Coronavirus live updates: Half of humanity under lockdown orders*. *New York Times*, April 3.
44. Onder, G., Carpenter, I., Finne-Soveri H., et al. 2012. „Assessment of nursing home residents in europe: the services and health for elderly in long term care (shelter) study,” *BMC Health Services Research*, vol. 12, no. 1, p. 5.
45. Rimkus, V. 2015. Neapibrėžtumo aspektai socialiniame darbe. *Tiltai*, 1, p. 99-113.
46. Sapežinskienė, L., Švedienė, L., Guščinskienė L. J. 2004. *Socialinio darbuotojo vaidmuo reabilitacijos specialistų komandoje*. *Medicina*, t. 39, nr. 9, p. 879-883.
47. Skillmark, M., Denvall, V. 2017. *The standardizers: social workers' role when implementing assessment tools in the Swedish social services*. *Nordic Social Work Research*, Vol. 8, Issue 1, p. 88-99.
48. Skučienė, D. 2015. *Socialinių darbuotojų pilietinis ir politinis aktyvumas, siekiant socialinio teisingumo*. *Socialinė Teorija Empirija Politika ir Praktika*, 11 (11), p. 80-97.
49. Smilkov, D., Hidalgo, A. C., Kocarev, L. 2015. „Beyond network structure: how heterogeneous susceptibility modulates the spread of epidemics,” *Scientific Reports*, vol. 4, no. 1, p. 4795-500.
50. Swinford, E., Galucia, N., Morrow-Howel N. 2020. *Applying Gerontological Social Work Perspectives to the Coronavirus Pandemic*. *Journal of Gerontological Social Work*, vol. 63, Issue 6-7, p. 513-523.
51. Švedaitė-Sakalauskė, B., Gvaldaitė L., Bužaitytė-Kašalynienė, J. 2014. „Nepaisomi profesionalai“: socialiniai darbuotojai ir jų galia. *Socialinė Teorija, empirija, politika Ir praktika*, 9, 21-36.
52. Tang, X., Li., X. 2021. *Role Stress, Burnout, and Workplace Support Among Newly Recruited Social Workers*. Prieiga per internetą: https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1049731520984534?casa_token=IHybx8jinvAAAAA%3A8Gf6nJRnNnNdOg_UFxKXUAiDXas0yknUBiU7lrWc2857LCqO1IXJ7dyWzEQikKr2gR_wj_mahho
53. Tidikis, R. 2003. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas

54. Tsadok-Rusenbluth, S., Hovav, B., Horowitz, G., Brammli-Greenberg, S. 2021. *Centralized Management of the Covid19 Pandemic in LongTerm Care Facilities in Israel*. Prieiga per internetą: <https://journal.ilpnetwork.org/articles/10.31389/jltc.75/print/>
55. Thompson, D. C. ir kt. 2020. *The Impact of COVID-19 Pandemic on Long-Term Care Facilities Worldwide: An Overview on International Issues*. Prieiga per internetą: <https://www.hindawi.com/journals/bmri/2020/8870249/>
56. Usher, H. 2021. *Preparedness for viral respiratory infection pandemic in residential aged care facilities: A review of the literature to inform post-COVID-19 response*. Wiley Online Library, 22. Prieiga per internetą: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jocn.15863?casa_token=qobw7rPbFxoAAAAA%3ApiyCrgvrW0yLiuC0mw0gjgTTtrDCazwt-YSdaqzEYOqdpGqmOLba9NyGGdCiRyr1SLSvYXc-gzWXjg
57. Wahidie, D., Altinok, K. Aslan, Y. , Brzoska, P. 2022. *Strategies, guidelines and recommendations for coping with the COVID-19 pandemic in palliative and hospice care facilities. Results of a scoping review*. *Zeitschrift fur Gerontologie und Geriatrie*, 21 Jan 2022, 55(2), p.151-156.
58. World Health Organisation. 2010. *A glossary of terms for community health care and services for older persons*. Prieiga per internetą: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/68896>
59. World Health Organisation. 2020. *Healthy Ageing and the Sustainable Development Goals. 2020*. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/ageing/sdgs/en/>
60. Vanleerberghe P. ir kt. 2017. *The quality of life of older people aging in place: a literature review*. *Quality of Life Research*, vol. 26, p. 2899–2907.
61. Varžinskienė, L., Rudzevičiūtė, J. 2009. *Medikų požiūris į socialinio darbuotojo vaidmenį reabilitacijos specialistų komandoje*. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 4 (2), p. 67-88.
62. Večkienė, N. P., Brunevičiūtė, R., Eidukevičiūtė, J. 2018. *Tarpdisciplininis bendradarbiavimas kuriant vienijančią aplinką*, *Tiltai*, 1, p. 95-114.
63. Vilimaitė, R. 2021. *Socialinė pagalba senyvo amžiaus žmonėms Covid-19 pandemijos metu socialinės globos namuose*. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, vol. 2, No. 17, p. 85-93.
64. Žalimienė, L. 2003. *Socialinės paslaugos*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.

PRIEDAI

1 Priedas. Interviu klausimai

Klausimai vadovams

1. Prisiminkite pirmą darbo dieną šalyje įvedus karantiną – kaip ji praėjo?
2. Kaip Covid pandemija paveikė Jūsų kaip socialinio darbuotojo kasdienybę?
3. Su kokiais naujais iššūkiais susidūria pagyvenusiųjų asmenų globos įstaigoje dirbantys socialiniai darbuotojai pandeminiu laikotarpiu?
4. Kaip su šiais iššūkiais buvo susidorojama? Kaip buvo paskirstomi prioritetai sprendžiant tam tikras problemas?
5. Kaip politiniai sprendimai ir pandemijos valdymo strategijos įtakojo Jūsų darbą?
6. Kaip karantinas paveikė santykius su kolegomis Jūsų įstaigoje? Ar tai įtakojo jūsų darbą?
7. Kaip jūs jautėtes dirbant pandemijos įkarštyje? Kokie vyravo jausmai?
8. Kas padėdavo susidoroti su sunkumais darbe, su pastoviu stresu, įtampa?
9. Ar Covid situacija Lietuvoje paveikė socialinių darbuotojų/padėjėjų darbo užmokestį? Ar buvo įvestos motyvacines sistemas, skatinimo sistemos?
10. Kaip pandemija įtakojo santykius su globotiniais? Kaip klostėsi bendravimas, kai klientai atsidūrė visiškoje izoliacijoje?
11. Kaip karantinas paveikė santykius su globotinių artimaisiais? Ar tai įtakojo jūsų darbą?
12. Jūsų nuomone, kaip Covid pandemija įtakojo socialinio darbuotojo profesijos reikšmę visuomenėje? Informacinėje srityje daug kalbėta apie medikus, pedagogus, kurie didvyriškai atlaiko pandemijos sunkumus, o kur visame tame socialiniai darbuotojai?
13. Jūsų nuomone, ar apskritai visuomenėje yra ryškus supratimas kas yra tas socialinis darbuotojas ir kokias funkcijas jis atlieka?
14. Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vadimenį pagyvenusių asmenų globos įstaigoje? Ar pandemija įtakojo šio vaidmens pokyčius? Įdomu, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis/reikalingesnis/svarbesnis tokiose įstaigose ir kaip tai pasireiškė?
15. Ką naujo jūs, kaip savo sryties profesionalas, atradote pandemijos ir karantino dėka? Ko išmokote iš šio sudėtingo laikotarpio?

Klausimai socialiniams darbuotojams

1. Prisiminkite pirmą darbo dieną šalyje įvedus karantiną – kaip ji praėjo?
2. Kaip Covid pandemija paveikė jūsų, kaip įstaigos vadovo, kasdienybę/darbo rutiną?
3. Su kokiais naujais iššūkiais/sunkumais/problemomis teko susidūrti jūsų įstaigai pandeminiu laikotarpiu?

4. Kaip su šiais iššūkiais buvo susidorojama? Kaip buvo paskirstomi prioritetai sprendžiant tam tikras problemas?
5. Kaip Jūsų akimis pasikeitė socialinio darbuotojo darbo pobūdis šalyje paskelbus karantiną?
6. Kaip socialiniai darbuotojai, dirbantys Jūsų įstaigoje, susidorodavo su padidėjusiu darbo krūviu, nuolatiniais iššūkiais, stresinėmis situacijomis?
7. Kaip Jūs vertinate Jūsų įstaigos darbuotojų darbą pandeminiu laikotarpiu?
8. Ką naujo Jūs, kaip socialinės įstaigos vadovas, atradote pandemijos dėka? Ko išmokote iš šio sudėtingo laikotarpio?
9. Kaip karantinas paveikė santykius su kolegomis Jūsų įstaigoje? Ar tai įtakojo jūsų darbą?
10. Ar Covid pandemija įtakojo socialinių darbuotojų užmokesčio dydį, ar atsirado kažkokių skatinimo metodų?
11. Kaip Jūs manote, kas gali padėti socialiniams darbuotojams sunkiu pandeminiu laikotarpiu darbe?
12. Ar Jūs gaunate atsiliepimus iš klientų? Ar galite juos palyginti – kokie buvo prieš prasidedant pandemijai, ir kokie yra dabar? Ar yra skirtumas?
13. Kaip karantinas paveikė santykius su globotinių artimaisiais? Ar tai įtakojo jūsų darbą?
14. Kaip politiniai sprendimai ir pandemijos valdymas įtakojo Jūsų įstaigos veiklą?
15. Jūsų nuomone, kokią vaidmenį atlieka socialinis darbuotojas tokiose įstaigose? Kaip ši vaidmuo keičiasi kai šalyje paskelbiama ekstremali situacija?
16. Jūsų nuomone, kaip Covid pandemija įtakojo socialinio darbuotojo profesijos reikšmę visuomenėje? Informacinėje srityje daug kalbėta apie medikus, pedagogus, kurie didvyriškai atlaiko pandemijos sunkumus, o kur visame tame socialiniai darbuotojai?
17. Jūsų nuomone, ar apskritai visuomenėje yra ryškus supratimas kas yra tas socialinis darbuotojas ir kokias funkcijas jis atlieka?
18. Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vadimėnį pagyvenusių asmenų globos įstaigoje? Ar pandemija įtakojo šio vaidmens pokyčius? Įdomu, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis/reikalingesnis/svarbesnis tokiose įstaigose ir kaip tai pasireiškė?
19. Susidomėjimas socialinio darbo studijomis per paskutinius metus vis auga – kaip jūs manote, ar Covid pandemija ir pakitęs socialinio darbuotojo vaidmens suvokimas visuomenėje turėjo tam įtakos? Ar socialinio darbuotojo profesija tampa populiari, prestižinė?

Klausimai globotinių artimiesiems

1. Jūsų artimas žmogus gyvena globos įstaigoje – kaip Covid19 pandemija paveikė šią situaciją?
2. Ar buvo ledžiama lankyti/perduoti davinius, susiskambinti?

3. Su kokiais sunkumais pandeminiu laikotarpiu susidūrėte Jūs ir jūsų artimasis, gyvenantis globos įstaigoje?
4. Kaip klostėsi santykiai su įstaigoje dirbančiais specialistais kai šalyje buvo paskelbtas karantinas? Kaip klostėsi bendravimas?
5. Kas padėjo Jums susidoroti su iškilusiais sunkumais, kai Jūsų artimasis atsidūrė visiškoje izoliacijoje?
6. Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vaidmenį pagyvenusių asmenų globos įstaigoje? Kaip vertinate jų darbą pandeminiu laikotarpiu?
7. Ar Jūsų artimasis dalinasi savo nuomone apie socialinius darbuotojus, dirbančius įstaigoje, kurioje jis gyvena?
8. Kuom reikšmingas/svarbus yra socialinis darbuotojas dirbantis įstaigoje, kurioje gyvena Jūsų artimasis?
9. Kaip Jūs manote, kaip Covid19 pandemija pakeitė socialinio darbuotojo darbo pobūdį?
10. Jūsų akimis, ar Covid19 pandemija paveikė socialinio darbuotojo vaidmens reikšmę mūsų visuomenėje? Įdomu, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis/reikalingesnis/svarbesnis tokiose įstaigose ir kaip tai pasireiškė?

2 Priedas. Įstaigų vadovų atsakymai: V1 informantas

T: Jūsų nuomone, kokia yra socialinio darbuotojo vaidmuo jūsų įstaigoje – ar ji pakito prasidėjus pandemijai?

V1: Tas socialinis darbuotojas tapo arčiau žmogaus, todėl kad įstaigos buvo uždarytos (pabrėžia žodį), lankyt nebuvo galima, bendrauti nuotoliniu būdu, telefonu. Tai tas socialinis darbuotojas ir socialinio darbuotojo padėjėjas tiesiog buvo ir artimas, ir darbuotojas, ir kartais netgi klebonas, nes atliko visas funkcijas. Ir dabar dar yra kad įstaigas negalima lankyti, nors ir karantinas kaip ir, nu to karantino kaip ir nėra, bet ekstremali situacija, dabar niekas nežino ar ją pratęs.

T: Vistiek artimųjų neįleidžia?

V1: Neįleidžia.

T: Griežtai?

V1: Griežtai neįleidžia dar, kol kas. Vat, tai tie socialiniai darbuotojai yra viskas viename.

T: Jūs kadangi dirbate šioje sferoje, gal galite prisiminti pirmą dieną kai buvo paskelbtas karantinas?

V1: Nežinojome į kurią pusę pulti ir ką daryt, nuo ko pradėt. Apsaugos priemonių nebuvo, pradėjome gaudyti apsaugos priemones, laukėme ilgai... Siūvo darbuotojai patys kaukes, dalinomes tarpusavy. Kas daugiau... Na toks bendras pasimetimas buvo, nes nežinai kur, ką ir kodėl. Nebuvo, visų pirmiausia nebuvo algoritmų kaip dirbti, su kuo dirbti, kaip dirbti, ką nuo ko pradėt.

T: Bet panikos nebuvo?

V1: Paniką sukėlė tikrintojai... tokie, kaip... aa... kaip juos pavadinsi... sanepideminiai, kaip mes vadinam.

T: Ta prasme iš pat pradžių kai buvo paskelbta jie pradėjo tikrinti?

V1: Taip, taip, taip, puolė tikrinti, ar turit, ar neturit.

T: Bet jokių kaip ir valdymo priemonių nebuvo dar įvesta, o jau...

V1: Netgi nebuvo teisės aktų patvirtintų, kuriais vadovautis kad galėtum dirbti. Ir mes apskundėm Klaipėdos visuomenės sveikatos centrą, kai jie atvažiavo po mėnesio maždaug, nepilno atvažiavo tikrinti ir nerado prie ko prikibti, tai rado eee.. darbuotojo atsinešusi savo rankšluostį, tiesiog nusiprausė pasidėjo, užmiršo ir paliko... negali būt rankšluoščių. Va iki tokio buvo lygio. Tai čia rašė ir administracijos direktorius skundą ant jų, tai pakeltu tonu jos tenai buvo ir paskui atėjo atsakymas „atleiskit, bet darbuotojos toksai tonas“.

T: O tai kaip darbuotojai reagavo?

V1: Darbuotojai kaip... po kiekvieno tikrinimo, žinai, susitrauki, išklausai ir negali tu prieštaraut, nes jie visada teisingi, išvažiuoja – stengiesi pasitvarkyti, kad atitiktų taip kaip jie nori. Nes duoda maždaug trisdešimt dienų pasitaisymui.

T: Kokia buvo Jūsų įstaigos darbuotojų psichoemocionalinė būkle karantino pradžioje?

V1: šėip pradžioje pasimetę žmonės, nes nežinojo kaip patiem elgtis, vienas kitas susirgo iš pačių darbuotojų, nežino kaip elgtis šeimose, kaip gali kur ateiti kas, nes ir ta izoliacija dar, izoliuotis gi reikėjo... Darbuotojų trūkumas tuoj pat atsirado kai pradėjo sirgti... Darbuotojai kaltino viens kitą, kad „tu man atnešei“, „tu man davei“, „tu su manimi pasidalinai“.

T: Buvo tokių atvejų, kad darbuotojai iš baimės nusprendavo nebedirbti tokioje situacijoje?

V1: Buvo, buvo. Kaip prasidėjo visą tai ir reikėjo testuotis pastoviai, tikrintis, skiepytis, iš karto padėjo prašymą ant stalo ir išėjo. „Aš to nedarysiu, nesiskiepišiu, nedarysiu, nieko netvarkysiu“. Atsisakė dirbti, o šėip daugiau iš personalo tokių jau drąstišku nebuvo. Tik vienas atvejis, tiesiog žmogus nutarė, net ir savo vaikų neskiepyjo nuo pat gimimo, nu toks požiūris.

T: bet dauguma kaip ir pasirūžo?

V1: Paklusta sistemai, paklusta reikalavimam, teisės aktam ir einam ir dirbam.

T: bet viestiek pašaukimas veda žmones?

V1: Jaučiu kad gimsta socialinis darbuotojas

T: tas tai tiesa, to neišmoksi

V1: ne, ne... turi ateiti iš vidaus. Galbūt ateina iš šeimos, ateina iš tų, vot tų... biologinių šaknų, kaip šeima buvo paruošta, koks požiūris, į seną, neįgalų asmenį. Tokie dalykai. Kitaip nebus... nes jeigu tu ateisi iš gatvės to nečiupinėjęs, nematęs, nesusidūręs, nu... tai... šokas ištiks.

T: o dar kai dirbi tokioje situacijoje, kai žmonės ir su artimaisiais negali susitikti...

V1: na taip, prasideda ir pyktis, ir nepasitenkinimas, visko būna... na tai natūralu, tai iššūkio situacija tokia. Paskui apsisuka, susitaiko, ir vėl ta darbuotoja gera, apsikabina, ir vėl einam į priekį.

T: kaip socialiniai darbuotojai tokioje situacijoje susidorodavo su stresu? Kas jiems padėdavo?

V1: Įvairiai. Daugiausia tarpusavyje pokalbiai, tokie dalykai kaip intervizija. Na vat kaip ir mes dabar interviziją darome pas save, pasikalbam. Šeima, visų pirma. Dalis darbuotojų tikrai lankėsi pas psichologus. Dalis ėmė biuletenius. Ieškojo kitų ligų, kad išvengti, kad nepatirti to streso. Eee.. buvo dalis darbuotojų, kurie jau išvengė to streso didesnio darbe, bet patyrė kitokį stresą – su mažais vaikais namuose, kur reikėjo nuotoliniu mokytis. Ir darbuotojų nebuvo net gi po pusę metų darbe.

T: vis dėl to su perdegimu susidūria žmonės?

V1: be abejo, tas neišvengiama

T: Kaip jūs galėtumėte įvertinti socialinių darbuotojų darbą pandeminiu laikotarpiu? Ar mes galime socialinius darbuotojus pavadinti didvyriais?

V1: be abejo, didesniais, negu medikus. Medikai izoliavosi ir užsidarė. O socialinės apsaugos ir darbo ministerija neleido to daryt , socialinis darbuotojas, bet kuriuo atveju, ar globos įstaigos ar dirbant namuose, neleido palikt vienišų, senų žmonių. Ir tie socialiniai darbuotojai, padėjėjai, jie ėjo ir vistiek jie dirbo. Konsultacijų telefonu nebuvo. Nes... pamperso nuotoliniu būdu pakeist nein.

T: Ar politiniai sprendimai įtakojo darbą pandeminiu metu?

V1: Aišku, kad įtakojo... su savo teisės aktais, kurie keičiasi, reikalavimai, na turbūt per savaitę du kartus – pradžioj, pabaigoj. Jeigu pradžioj savaitės įsigaliojo praeitos savaitės aktas, tai jau vidury savaitės naujas teisės aktas, kurį tu jau turi įgyvendinti nuo kito pirmadienio.

T: ta prasme, nespėji priprasti prie vienos tvarkos...

V1: nėra stabilumo, teisės aktose nėra stabilumo ir tai labai įtakoja daug dalykų, kaip.. kaip ir dabar imkim – paskutinis dalykas, respiratoriai. Niekas nekalbėjo prieš naujus metus, kad jų reikės. Dabar, šiai dienai, reikia jų ir įstaigos, tokios kaip mūsų, nupirkom į priekį priemonių, nes mes priavlome turite rezervą bent trims mėnesiams apsaugos priemonių... ir respiratoriai nebuvo jų dalis, nes čia medikams daugiausia, o čia ryte atsikeliam ir reikia tų respiratorių, o jų nupirkti nėra kur, ir metų pradžia... biudžetinės tokios įstaigos, pavyzdžiui kaip mes, neturim pinigų iš kur pirkti, o tau yra įsakymas ministro, kad tu privalai aprūpinti kaip darbdavys, visus, visus tuom...

T: ir baudos, jeigu nevykdai?

V1: ir nemenkos...

T: Kaip klostėsi santykiai su klientų artimaisiais?

V1: Šeip iš pradžių buvo ramu kol nepradėjo susirgti klientai. Tada pasipylė kaltinimai, kad darbuotojai užnėšė, kad tas, anas... Vat buvo toks nepasitenkinimas. Bet šeip tai, kur supratingi, adekvatūs artimieji, jie paskambina, telefonas visada klientams paduodamas, kai kurie ir Skype, ir Zoom programas naudojo, mūsų senelių namai daro taip, kad palaikyti ryšį.

T: Kas daugiau komunikavo su artimaisiais visai klausimais – socialiniai darbuotojai, padėjėjai, ar vis dėl to vadovai?

V1: vadovai, pirmą smūgį gauna visadą vadovas, nepasitenkinimą išlieja žmonės; o šeip daug bendravimo atitenka socialinio darbuotojo padejėjams, nes jie visada šalia, kartu; bet visus nepasitenkinimus, viską, atlaiko įstaigos vadovas. Kitaip nebūna.

T: Absolventų, stojančių studijuoti socialinį darbą vis daugėja – kaip jūs manote, ar pandemija paveikė visuomenės nuomonę ir sukūrė patrauklesnį socialinio darbuotojo profesijos įvaizdį būsimų studentų akivaizdoje? Ar vis dėl to yra kitos priežatys?

V1: Nemanau, manau kad kilantys atliginimai paskatino ir supratimas, kad svarbu bent kažka baigti, nes kai ateina atlikti praktiką, kiek viską, visų teigimas, atliekant praktiką – „Aš nedirbsiu to darbo“, nesvarbu kad baigę šitas studijas. Gal kažkam atrodo tai lengva, bet susidūrus, ateina supratimas kad tai yra kartais nepakeliamas darbas. Ne kiekvienam, ir ne visi tai suvokia. Ką pandemija išryškino – tai baisų trūkumą darbuotojų, pradedant nuo paprastų slaugytojų, baigiant socialiniais darbuotojais, padejėjais...

T: Ar pandemija įtakojo algų didinimą?

V1: nemanau, davė ten tuos vienkartinius, ale žmones paskatinti. Tie paskatinimo pinigėliai atėjo į savivaldą, o savivalda išskirstė pagal savo nuožiūrą. Pas mane visi gavo, nors po truputį, bet visi

gavo. Nedidelės tos sumos, ten šimtas, pusnato šimto, kai kam du šimtus, sudeliojo pagal darbo krūvį...

T: Jūsų įstaiga greičiausiai gauna atsiliepimus. Ar Covid pandemija pakeitė atsiliepimų apie jūsų įstaigos socialinių darbuotojų atliekamas funkcijas? Ar atsiliepimai tapo pozityvesni, ar jautėsi kad darbas yra ypač vertinamas?

V1: Ne... tas pats toks. Čia jau jeigu imti atsiliepimus, kuriuos duoda klientas ir jo artimieji – tas pats: „tu privalai daryti, tu privalai dirbt, čia tavo darbas, ir aš iš tavęs galiu reikalauti“. Dar pas mus visuomenėje toks požiūris, socialiniai darbuotojai arba padejėjai yra tarnai, valytojai, vergai kitais atvejais... yra ir tokių nuomonių, kad jokios padėkos ir tik – tu privalai. Būna ir padėkų, būna ir laikraštyje padėkų. Būna parašyta įstaigos tinklalapyje... Įvairiai, tačiau visuomenės nuomonė, pozicija stipriai nuo to nesikeičia.

T: Ar socialinio darbuotojo profesija tapo labiau vertinama visuomenėje kaip prasidėjo pandemija?

V1: Minimaliai.... Mūsų visuomenė nėra užaugusi iki tiek, kad įvertintų tave kaip profesionalą, visą kitą... „Tu ateini man dirbti“ – tokia dažniausia pozicija. Dabar plečiasi socialinio darbuotojo funkcijos, ypač pandemijos įkarštyje tai jautėsi, didėja kažkiek atlyginimas, bet visuomenės požiūris jis nesikeičia, socialinis darbuotojas yra tas, kas už mane daug ką padarys. Jis privalo daryti.

T: tai palyginus padėkų bangą medikams sunkiausiu pandemijos laikotarpiu, socialiniai darbuotojai visuomenėje nėra ant tiek įvertinti, kad gautų tokią padėką?

V1: O jūs kada nors girdėjote, kad socialiniams darbuotojams viešai sakė „Ačiū“? Nebuvo to... Ne... Karantino metu įvertino medikus, įvertino pedagogus. O socialinius darbuotojus kažkur paliko toli, toli... ir niekas nekreipė dėmesio, kad tiem patiem pedagogam, tiem patiem medikam, atėjo socialiniai darbuotojai į pagalbą. Su tais pačiais vaikais, kur šeimo patyriantčios riziką, kur dirba socialiniai darbuotojai, tai visą tą laikotarpį socialiniai darbuotojai ėjo į namus, kad tie vaikai tikrai sėdėtų pamokoje, kad būtų visko. Ir į tai niekas neatkreipė dėmesio.

T: Vėl šešelyje liko...

V1: Taip. Na bet geriam darbam reklamos nereikia... O mūsų visuomenė tiesiog nesuvokia socialinio darbuotojo vaidmens kompleksiskumo, jug tai kažkam yra valytoja, kažkam virėja, kažkam slaugytoja, kažkam psichologas. Niekas ir nepagalvoja, kad tai yra profesionalas, išmanantis daug skirtingų dalykų ir jie visi reikalingi venodai... Tai ir mama, ir klebonas, ir psichologas, ir problemų sprendėjas, o ypač tokiu sudėtingu laikotarpiu.

T: Ko jūs išmokote iš pandemijos?

V1: Čia ir dabar viską padaryti greitai... kaip ir iki pandemijos, tad nieko naujo. Kad tiktai žmogui būtų gerai. Nes kuo greičiau padėti reikia žmogui, kad jis nesijaustų kad jis uždarytas, izoliuotas nu viso pasaulio, stengtis palaikyti ryšį, bendrauti... Nieko naujo tas neįvėdė socialiniams daruotojams. Mano akim ne. Tiktai karantinas dadėjo daugiau rėmų, daugiau tokių įsipareigojimų. O kas liečia

kleintų, tai tokioje situacijoje, va kaip kovidas, klientams reikia tiesiog kuo daugiau bendravimo.
Ateini, prisėdi, paglostai, pakalbi...

3 Priedas. Įstaigų vadovų atsakymai: V2 informantas

T: Jeigu prisiminti tas pirmas pandemijos dienas, kaip jos praėjo? Kuom įsiminė?

V2: Žinokite, mes kai buvo įvestas tas karantinas, iš karto jau artimieji negalėjo lankyti gyventojų, tai tuo pačiu mums buvo ir apsauga, kad kažkas neįneš to kovido, nebent kažkas iš mūsų darbuotojų. Darbuotojams pradėjome daryti PGR tyrimus, buvo kas savaitę daromi ir labai džiaugėmės, kad pas mus toje pirmoje bangoje nebuvo kovido nei tarp gyventojų, nei tarp darbuotojų.

T: Kokie jausami vyravo kai šalyje paskelbė karantiną?

V2: Iš tikrųjų buvo tokia ir baimė, buvo nežinomybė, kas per ta liga yra, ir gąsdinimai per televizorių, kad čia mirs, kad neišgyvens, labiausiai buvo baimė kaip apsaugoti tuos senelius. Nes buvo sakoma, kad būtent seni žmonės labai miršta, tai mūsų klientai buvo tokioje rizikos grupėje. Ir buvo tokia atsakomybė už tuos senelius, ir baimė kad jeigu susirgs.. Bet kažkaip stengiames geras mintys puoselėti ir eiti į priekį, ir dirbuotis.

T: Kaip pandemija paveikė Jūsų darbo kasdienybę?

V2: Buvome įpratę pietauti visi darbuotojai kartu – visi susėdam prie stalo, ir sriubos kartu pavalgome, ir pasikalbam ir pajuokaujame. Ir tada kai buvo tas karantinas, reikėjo laikytis tų atstumų, ir mes jau turėjome skaidyti, kad po 5 žmonės galėjo susitikti maksimum. Ir tokiom grupėm tik galėjome bendrauti, jautėsi tas suskaldymas, nėra tos bendrystės. Tas toks sunkiausias pokytis, ir visiems psichologškai sunku, nes pripratome kartu, pasikalbam, o dabar pavalgom greitai, užsidarom, kad kuo mažiau kontaktų, ir ministras tokius įsakymus siūsdavo, ir turėjome vikdyti. Buvo ta tokia... nežinomybė kas bus toliau.

T: Ar padidėjo darbo krūvis? Gal atsirado papildomų darbų?

V2: Taip, taip, padidėjo. Nes ir dokumentacijos padidėjo, ir su apsaugos priemonėmis buvo daug reikalų, nes tiek jų neturėjome. Po to atsirado tie apsaugos lygiai, reikėjo gauti tuos visus drabužius, apmokinti personalą kaip su apriengti, nusirengti, kaip su ją dirbti, ir visi bijojo, kad gal kažką ne taip padarys ir netyčia užneš tą virusą... Na, padaugėjo darbo, taip.

T: Ar trūko pradžioje apsaugos priemonių?

V2: Taip, pradžioje trūko, anksčiau mums reikėjo tik kaukių ir pirštinių. Bet chalatų ar kombinezonų mes neturėjome, mums jų ir nereikėjo. Ir mes pirkome, ir pavyko gauti paramos, kad parėmė mums ir kelios įstaigos, rašiau raštus ir į Socialinės paslaugų priežiūros departamentą, taip pat ir jie parėmė mus priemonėmis, tai vat labai džiaugėmės, kad gavome tos paramos. Per antrą bangą ir su Savivaldybe pavyko susitarti dėl paramos apsaugos priemonėmis.

T: Su kokiais naujais iššūkiais, sunkumais susidūrė Jūsų įstaiga šiuo periodu?

V2: Gal tokia psichologinė ta tokia būsena paprastėjo – ir darbuotojų, ir gyventojų, dėl bendravimo stokos, dar ypač tie gąsdinimai per televiziją, tai tie senukai prisižiūri tų televizorių, tos statistikos, kiek mirė, kiek sirgo... Tai didžiausia problema tas psichologinis aspektas.

T: Kaip buvo ši problema sprendžiama?

V2: Mes iš tikrųjų, kadangi su namiškiais klientai bendrauti negalėjo, tai mes kad galėtų jie bendrauti – telefonais skambinome, po to įsigijome planšetes, kad galėtų vaizdą matyti, kaip tas senelis atrodo, arba nuotraukas siuntėme, mūsų darbuotojai su viskuo padedavo, tas toks bendravimas kad būtų, kad nebūtų pamiršti tie senukai.

T: Kas padėdavo organizuoti tą bendravimą?

V2: Socialinė darbuotoja padėdavo su tuo, taip pat mes dar irgi turėjome dvasininką, jis ateidavo bendrauti su seneliais, su darbuotojais, jo telefono numerį buvome davę visiems darbuotojams, kad iškilus psichologinėm ar kokiom problemoms, jie galėtų skambinti , gauti pagalbą.

T: Kaip Jūsų akimis pasikeitė socialinių darbuotojų darbo pobūdis pandeminiu laikotarpiu?

V2: Anksčiau, kai būdavo galimybės, socialinis darbuotojas galbūt gyvai bendravo labiau ir su namiškiais, ir su gyventojais, pavykdavo labiau įsigilinti į kliento poreikius, problemas, ir taip toliau. Per telefoną sausesnis tas pokalbis yra, nebeliko to gyvo bendravimo, tik konkrečiai ko reikia. Ir darbo padaugėjo, būdavo ateidavo namiškiai, jie kažko atnešdavo, o kai nustojome priimti siuntinėlius, tai teko socialiniam darbuotojuo važiuoti apipreškinti. Po to jau leidome perduoti, bet reikėjo pastoviai nudezinfekuoti, tik tada perduoti. Tai žodžiu su tuo pastoviu dezinfekavimu tikrai prisidėjo darbo, plius tas pastovus buvimas ant telefono... Kol nebuvo koronos atveju, buvo labai aktyvus socialinis gyvenimas, jau kai prasidėjo karantinas, viksas nutrūko, tai socialiniam darbuotojui buvo būtina palaikyti senelius morališkai, tai buvo daug dėmesio jiems skirta, daug bendravimo individualiai, nes visi savo kambariuose sėdėdavo uždaryti. Tai tai atimdavo ir daug laiko. Valgyti teko savo kambariuose, tai darbuotojams reikėjo ir atnešti, ir padėti pavalgyti, ir viską surinkti. Ir morališkai seneliams buvo sunku, jie priprato ir valgyti kartu, po to kartu apsitvarkyti, ir pyragus kepti kartu... Viskas nutrūko staiga.

T: Ar buvo tokiu situacijų, kad atsirasdavo didžiulis darbuotojų trūkumas?

V2: 2020 metų lapkritį beveik visiems mūsų gyventojams buvo nustatytas Covid virusas, ir buvo dviem trečdaliam darbuotojų nustatytas virusas, tai liko dirbti tik vienas trečdalis darbuotojų, tai tikrai trūko darbo jėgos, labai ačiū savanoriams, kurie atėjo ir padėjo. Aš ir pati namo atvažiuodavau tik pernaktoti, nes dirbome nuo 5, 6 ryto iki 23. Kas buvo likę nebežiūrėjo ar čia man priklausau, ar nepriklausau – ir socialiniai darbuotojai, ir aš pati ėjom ir grindis plauti, ar sauskelnes keisti, ir valgyti gaminti, ir maitinti. Viską darėme taip, kad užtikrinti mūsų žmonėms tas paslaugas.

T: Daugumoje įstaigų nebeliko tų ribų – kas yra kas, kas kokias pareigas užima, svarbu buvo padėti žmogui...

V2: Taip, svarbiausia kad seneliai būtų pamaitinti, kad jiems būtų sausklenės pakeistos, kad būtų maistas pagamintas ir ėjom visi tepėm ir sumuštinis, ir kažką dar valgyti, nes ir virėjos sirgo, žodžiu buvo labai sunku. Tai per koroną nežiūrėjome nei į pareigybes, ėjom, valėm, tvarkėm, kad tik būtų padaryta, kad tik seneliam viskas būtų gerai.

T: Jūs sakėte, kad susidorojimui su stresu darbuotojai bendravo su kunigu. O kokios dar priemonės buvo naudojamos? Gali būti kad kažkas kreipėsi į psichologus?

V2: Mes buvome nurodę telefonus psichikos sveikatos centro, jeigu darbuotojams kiltų kažkokių sunkumų, stengiausi nors po vieną su darbuotoju kalbėtis, ir aptarti tas problemas kokio iškyla, nukreipdavom kur galima gauti tos pagalbos, bet jau kai darbuotojai mūsų prasiirgo, tai kažkaip jie kai grįžo iš po tos ligos, jie morališkai susitiprėjo, patys persirgę jie pamatė, kad nieko baisaus nenutiko ir grįžo optimistiškesni. Po trupučiuką pradėjome dirbti ir viskas susitvarkė, pradėjom po biški atlaisvinti. Jau ir seneliai apsidžiaugė kad visi grįžo, laukė kada jau pagaliau nusiimsime tuos kombinezonus ir respiratorius, nes jiems psichologiškai buvo sunku nematyti veidų, net balsą ne visi atpažindavo.

T: Fiziškai sunku buvo dirbti su ta apranga?

V2: Labai sunku, nes jie iš tikrųjų visai nepraleidžia oro ir sakykim valant kažką, prausiant senelius, juos tvarkant, patalynę keičiant, labai stipriai suprakaituoja ir atrodo visas esi šlapias, šėip judesiu nevaržė bet sakau tas oro trūkumas tai... visas suprakaitavęs, jau nieko nebesinorisi, ir karšta pasidaro, nusivilkti negali, deguonies atrodo trūkumas yra, langus atidaryti pravedinti bijai, kad seneliai nesušaltų ar kažką, tai tuose kambaryukuose sunku buvo, labai sunku.

T: Kaip Jūs vertinate Jūsų įstaigos darbuotojų darbą tuo laikotarpiu?

V2: Ee... Aš iš tikrųjų vertinu tikrai gerai, tikrai, kaip sakau, buvome lyg vienas kumštis, visai nežiūrėjome kas man priklauso, kas nepriklauso, visi ėjo, visi darė bet kokius darbus, kad tik padaryti, kad tik seneliams būtų gerai, ir dėl to gavosi tokia darbuotojų vienybė, kaip sakoma sustiprina tie sunkūs dalykai, tai šis laikotarpis parodė, kad mes galime vienas kitu pasikliauti, galime vienas kitam padėti ir galima tikrai nebijoti vienas kito paprašyti pagalbos, gal net gi užgrūdino, sustiprino visą tą mūsų kolektyvą.

T: Kaip santykiai su kolegomis klostėsi?

V2: Tikrai džiaugiuosi, džiaugiuosi kad vat nu pas mus tokie darbuotojai yra, kai darėmė testus, kai va visiems padarė ir po poros laiko atėdavo atsakymai, tai visi laukiam kada ateis tie atsakymai, tai jeigu jau kažkam ateina anksčiau, tai jie atbėga jau į kabinetą, sako „man neigiamas“, tai apsikabinam, džiaugėmės vienas už kitą, tarsi kokį milijoną laimėjome. Visi pergyvenome vienas už kitą, palaikėmė... Net gi prisiminiu šurpuliukai per kūną eina... (juokiasi). Kai prisimeni tą laikotarpį, tai net keista bet gerą prisiminti tokį džiaugsmingumą tų darbuotojų, tokią vienybę, sakau tikrai nei tų pykčių nebuvo, kad kažkas kažko nepadarytų, o kaip tik suvienijo, susiprino mus tas laikotarpis.

T: Ką naujo Jūs kaip įstaigos vadovas atradotė pandemijos dėka?

V2: Išmokau, kad iš tikrųjų svarbiausia yra žmogus, ne ta kažkokia dokumentacija (aišku jinai turi būti sutvarkyta), tačiau mums didžiausia vertybė yra žmogus, ir tą žmogų išlaikyti sveiką. Mums svarbu buvo, kad tuo kovido metu sergantys mūsų gyventojai nemirė, kad jie pasveiko. Sakau, tikrai gal parodė kad kartais mes darome tiek kažkokio nereikalingo darbo... Supratau kad, na svarbiausia yra išlaikyti tą stiprybę, tą draugiškumą vienas kitam, kuo mažiau pykčių, emm... kad net ir dabar kaip sakau išmokė susidoroti su tuo virusu, kaip labiau į ką atkreipti dėmesį, tikrai kai anksčiau nebuvo to viruso mažiau ir darbuotojai rūpinosi tuo saugumu, kad net ir šei reikia dezinfekuoti rankas, kad kiekvieną gyventoją reikia dezinfekuoti, gal išmokė labiau ir kiekvieną tą darbuotoją laikyti didesnės atsakomybės už asmes higienos priežiūrą, ir paties, kad apsaugoti ir save, ir kitus... Kol nebuvo to viruso, mes gal į tai neatkreipdavom taip dėmesį, o tas virusas išmokė naujų dalykų...

T: Kaip klostėsi bendravimas su klientų artimaisiais? Ar nebuvo pasipyktinimo iš jų pusės?

V2: Taip, buvo, nes jie įpratę lankyti ir buvo įvestas karantinas, ir nebegalima buvo lankyti. Iš pradžių, kokį mėnesį, du, viskas buvo suprantamas, viskas buvo tvarkoj. Tačiau lankyti labai ilgai negalėjo tai jau po kelių mėnesių sako: „Jūs įsivaizduokite jeigu jūsų tėvai būtų globos namuose, ir negalėtumėte jų pamatyti, kaip jūs jaustumėtes“? Taip, mes viską suprantame, bet mes irgi bijojome įsileisti tą virusą, tai buvo iš kai kurių namiškių tikrai to pykčio, nesupratimo kodėl neleidžiame ateiti, aplankyti... Aišku bandėme aiškinti, kad tai ne nuo mūsų tik priklauso, buvo informacija ir iš ministerijos, buvo tokie nurodymai, mes tuos nurodymus turėjome vykdyti ir buvo, buvo ir baimė kad neįnešti to viruso... Ne iš visų namiškių, bet iš kelių buvo taip... Mes jau po to leisdavome per langą matytis, salė yra pirmame aukšte, tai nevaikščiuojančius atveždavome vežimėliuose, kiti ateidavo patys, ir kalbėjosi telefonu, matė vieni kitus pro langą, galėjo pamatyti kad jiems viskas gerai, kad jie sveiki gyvi, kad viskas tvarkoje. Kai pamatydavo tai šiek tiek apmindavo ir nuėjo tas nerimas... Buvo tokia banga nedidelė pasipyktinimo, tačiau praėjo.

T: Ar jūs gaunate iš klientų ar klientų artimųjų atsiliepimus? Jeigu palyginti juos prieš pandemiją ir dabar – ar yra skirtumas?

V2: Galima sakyti gal net gi beveik tas pats, kaip kad buvo tų atsiliepimų ir dabar yra, sakykime džiaugiamės kad tikrai yra gerų atsiliepimų, va net gi mirė viena močiutė, ir jos dukra labai dėkojo ir džiaugėsi kad jos mama gyveno mūsų globos namuose, kitiems rekomenduoja pas mus apsigyventi. Bet skirtumo nepastebėjau.

T: Kalbėjome apie sprendimus iš ministerijos dėl izoliacijos, o ar buvo kiti nutarimai, įsakymai, kurių įvedimas įtakojo jūsų darbą?

V2: Eee... kaip... tie visi sprendimai apsunkino labai, kartais jie prasilenkdavo trupučiuka su žmogiškumu. Negalėjo žmonės tarkim valgyti bendrai, kad neužsikrėsti, bet kai visi persirgo, vistiek negalėjo valgyti kartu ir turėjo tai daryti savo kambariukuose. Aš manau, kad jeigu jau žmonės

persirgo, gi galima jau bent valgyti eiti kartu, gi jiems patiems maloniau, galima pabendrauti... Vistiek buvo tokie sprendimai ir mes jų turėjome laikytis. Ir tai duodavo per psichologiją patiems gyventojams... Tarkim dar, negalėjo jokių veiklų kinezeoterapeutai vesti, nes grupelėse užsiėmimų negalima buvo daryti, bet o žmonės gi buvo pripratę sportuoti grupelėmis, tai bent jau persirgę būtų galėję, bet ne... Tai specialistas galėjo su vienu žmogumi atskirai jo kambaryje dirbti. Tai va buvo tokiu kartais nukrypimų nuo normos. Dar tie įstatymai keitėsi vos ne kas savaitę, tai mes nespėdavome prisitaikyti... ir nespėji darbuotojų perspėti ir pakeisti tvarkas.

T: Ar buvo skiriamos premijos už darbą sudėtingu laikotarpiu?

V2: Už darbą pandemijos metu aš pati rašiau į ministerija prašymą, kad mūsų darbuotojams, kurie dirbo tuo kovido metu, kad skirtų taq subsidijas. Ir labai džiaugiuosi, kad mūsų darbuotojams pagal atidirbtas valandas buvo išmokami priedai. Darbuotojai dirbo tikrai sunkiai, bet bent jau jaučiasi įvertinti.

T: Kaip Covid pandemija įtakojo socialinio darbuotojo reiškmę mūsų visuomenėje?

V2: socialiniai darbuotojai tikrai dirbo sunkiai ir dirbo taip pat, pavyzdžiui, kaip ir medikai. Ir ne tik senelių namuose, socialiniai darbuotojai lankė tuos senelius, ir kas liečia būtiniausių prekių užpirkimo – ėjo gi į tas parduotuves nors gal ir bijojo. Kas liečia mūsų įstaigos, tai dirbo darbuotojai ir su sergančiais, nebijodami ėjo ir darė savo darbą, daugelis darbo metu apsikrėtė. Ir tikrai, nežinau kodėl taip žiūrima yra į socialinius darbuotojus, galbūt mes patys tokie esame nuleidę galvas, einam ir dirbam ir , ir nežiūrim, gal reikia būti labiau kovingesniems, labiau dėl savęs kovoti... Nėra vertinamas tikrai socialinis darbas mūsų Lietuvoj, yra reikalavimai socialiniams darbuotojams labai aukšti keliami, kartais didesni tie reikalavimai negu medikų, nu.... reikalavimai dideli, atlyginimai maži, ir darbas yra tikrai sunkus, pagal tai kaip jisai dirba, kiek savęs paaukoja, kiek savo sveikatos paaukoja, jis nėra tiek apmokamas. Europos šalyse toks darbas yra daug vertingesnis, ten ir atlyginimai yra geri, ir vienam darbuotojui netenka dirbti su kokių 30 žmonių vienu metu....

T: Bet kaip Jums atrodo, ar kovidas kažkiek pakeitę situaciją?

V2: Ne, ne... tikrai ne.

T: Ar visuomenėje yra ryškus supratimas kas yra socialinis darbuotojas? Ar žmonės kol kas dar iki galo nesupranta?

V2: Dar nesupranta, visiems atrodo, kad socialinis darbuotojas nieko tokio neveikia, nu ateina, apiprekina, pasėdi, pakalba su tuo žmogum... Mažai kas suvokia kokia yra socialinio darbuotojo veiklos prasmė. Bet yra ir mažai kalbama apie tai, apie svarbą gal šiek tiek yra pakalbama per socialinio darbuotojo dieną, o paskui kažkaip ir pamirštama...

4 Priedas. Įstaigų vadovų atsakymai: V3 informantas

T: Jeigu prisiminti pirmas dienas, kai šalyje buvo įvestas karantinas, ką jūs prisimenate? Kaip pakito darbo pobūdis?

V3: Kaip buvo įvestas karantinas, matot, pas mus buvo ramu ir mes dirbom įprastai, tiktais kai išgirdavom aplamai, kad Lietuvoj arba čia atsidirado, na kadangi mes iš Marijampolės, tai kai ten vienas ar du atvejai atsiranda ir kiekvieną kartą baisu, ir kiekvieną kartą aaa... darbuotojai vieni kitų pradėjo bijoti.

T: O pati darbo rūtina stipriai nepasikeitė?

V3: Ne, tuo metu pas mus niekas nepasikeitė, tik tiek, kad aišku atsirado, nu, daugiau to darbo dėl to, kad nu kontrolę tą griežtesnę įvėdėm ir tas rankų dezinfekavimas, pirštinių keitimas, tai jau atskingai, prieš kiekvieną darbą, prieš einant pas kiekvieną žmogų... ir tasai priemonių naudojimas, apsauginių priemonių, kaukių įvėdėm naudojimą, tai irgi buvo visiškai nauja, nes nu tiesiog niekada nedėdavom, niekada nebūdavo taip... na tokios situacijos. Ir tos kaukės buvo nauja, ir, ir.. na kažkam tai čia blogai, ir neina prakvėpuoti, ir kažką.. Tai dabar jau čia viskas gerai (juokiasi).

T: Tai susirgimų per pirmą karantiną pavyko išvengti?

V3: Taip, mes susirgimų va ir neturėjom, nepakeitėm to darbo pobūdžio, na pakeitėm tiek, kad gyventojai nesibūriuodavo, ir tų veiklų nevykdėme kartu kai yra daugiau žmonių, nebent kaimynai, kambarių kaimynai, na, galų gale, to... aukšto to pačio. Bet... jie judėdavo, gyventojų mes čia neizoliavom taip iš karto, neuždarėm, na neturėjom atvejų... Aišku bijojom, stėbėjom, bet na... niekas taip jau nepasikeitė pas mumis.

T: O per antrą bangą kokia situacija buvo?

V3: Jo, kai ta antra banga, jau atsirado globos namuose atvejų, tai tada visiškai užsidarėme ir uždarėmė gyventojus, apribojome jų tą judėjimą, ir kažkokias veiklas, nu tai visiškai viskas pasikeitė, ir darbuotojai, kadangi irgi sirgo – na apie pusę darbuotojų, bet... nu ne visi iš karto, tai kažkas išeidavo, tai, nu... Kolektyviai, bendru sutarimu, padėdavom vieni kitiems, nes reikėdavo ir maistą, jau tada visiškai atvežti į kambarius, ir dalinimas, ir maitinimas, ir gyventojų kambariuose aptarnavimas, ir pasikalbėjimas... Ir va tas... ir... Ir atimieji, jau tada ir lankymas buvo uždraustas, tai įsigijome daugiau priemonių (na tų planšečių ir nešiojamųjų kompiuterių), ir tas bendravimas, susitarimas su tais lankytojais internetu, vaizdu, pajungdavome ir telefonu šep stengdavosi. Tas toks individualus bendravimas buvo jau, su artimaisiai gyventojų bendravimas. O dėl darbuotojų... atskirėmė visiškai pastatus, aukštus, tai ir darbuotojams įkūrėmė papildomai ir poilsio zonas, nes turėjome vieną, kur susirinkdavo jie, persirengdavo ir paskui turėjo virtuvėlę, tai tiesiog va tas įkūrimas kitose vietose buvo tokių poilsio vietų... O darbuotojam... Na kaip ir visiem žmonėm buvo sunku, nes buvo šventės kaip tik, Kalėdos, aplamai Lietuvoje ir tas migravimas tarp miestų buvo

uždraustas, tai darbuotojams buvo sunku, nes tiesiog kažkas vienas ir Kalėdas sutiko, saugodami savo artimuosius, kadangi dirba tokioje įstaigoje, na kaip ligoninės, ar slaugos įstaigos, čia kaip ir padidintos rizikos kaip aš sakau... Tai saugodami savo artimuosius sutikdavo po to ir parom dirbti, nu parą dirbti, šėip pas mumis po pusę paros, po 12 valandų darbas yra, grafikas. Tai va psichologiškai darbuotojam buvo sunku, buvo sunku...

T: O kaip socialiniai darbuotojai jūsų įstaigoje susidorodavo su tuo stresu?

V3: Buvo siūlyta žinokit psichologo pagalba, čia į įstaigą tai nebuvo atėjęs, nes mes čia iš viso apribojom visus, eee.... kas jau įmanoma, kad nu tokių pašalinių žmonių, kurie eina kitur ir visur, ir ne tik pas mumis dirba, na tai apsiribojom be jų, o socialiniai darbuotojai, tai žinokit viens kitą palaikėme... Aišku čia Marijampolės visuomenės sveikatos biuras ir išplatinęs buvo telefonus konsultacijai, galima buvo registruotis, ir grupinėm konsultacijom, ir individualiom, tikrai tą iškabindavom, ir kalbėdavom, o šėip, na... buvo visokių tų atvejų, iš išsiverkimų, bet žinot kaip sakau, ateini ir pas direktorę, pasakai ir išsiverki, kažkas ir apsikabina, ir va taip, žinot, vieni kitus ir palaikydami... O kai visi jau prasiirgo, namuose kai pabuvo, su tais nesunkiais atvejais, tai sugrįžo ir atrodė gal ne taip jau ir baisu, ir paskui taip... na sakau, ypač buvo sunku nes buvo tos šventės. Čia kai dirbi, aišku, pasimiršta... Na darbo buvo daug, sunku, nes tada jau visus reikėjo... maitinimas, keitimas, žinot, ir tas prausimas, dar su tais kombenizonais, su visom apsaugom vaikščiojimas, tai tiesiog darbas... bet kai va atsiseda poilsio, kartais kai pratrūksta... ar ten vaikučiai dar kažkieno sirgo, tai žinot, žmonės tiek išgyvena, tai vienas kitą palaikydavo.

T: Ar jautėsi darbuotojų trūkumas? Vyko kažkos darbų perskirstimas gal ne visai pagal pareigas?

V3: Taip, taip, taip. Padėjėjos darė ir valytojų darbus, socialinės darbuotojos ir slaugytojos – taip, ėjo, padėjo, nu tai pamaitina, pakelia, prausimo metu, perrengimo metu padeda, žinot.... Taip, buvo tas toksai. Na bet kaip sakau mums tai nebuvo svetima, kadangi mes esam Všį, mes visi viską sarom kaip aš sakau, aš būdama direktore, ir daeiti padedu, ir iki lifto palydžiu, ir maistą pasmulkinu, jeigu jau matau kad žmogui sunku, čia mum visiems žinokit nesvetima, o be to prašėm, kad kadangi veiklų nevyko, o maitinti reikia, tai ėjo, ir maitino, nes reikėjo ir prinešti, ir pasodinti, ir seilinu ką uždėti... Mum iškrito valytojos, tai jau savo kabinetus ir patys išsiplovėm. Tikrai jau tokius darbus darbė, kolektyviai kaip aš sakau.

T: O kaip dėl politinių sprendimų ir pandemijos valdymo, ar stipriai tie visi įsakymai ir rekomendacijos įtakojo jūsų darbą?

V3: Žinot, kai buvo pati pradžia, tai iš vis nieko nebuvo. Kas liečia popierius, nustatymus, kaip reikia dirbti, kaip čia mum užsidaryt, izoliuotis... Kažką girdėjom iš užsienio ar kitų įstaigų.. Rekomendacijų nebuvo, bet kai atėjo patikrinimai į kitas įstaigas, tai tada pradėjome patys ieškoti informacijos. Kadangi mes nevyriausibynė, mums niekas nieko neskyria, tai... Domėjomes patys, nebuvo taip sunku pas mus. Biudžetinės, aš tikiu, Marijampolė turi savo įstaigas, tikrai tikiu kad savivaldybė

įmėte ten paslaugas, kad viską sutvarkyt... Bet kas liečia tokius kaip mes, tai kapanokites kaip norit, kaip aš sakau. Po to aišku labai pagelbėjo parama, ministerijos, savivaldybės šiek tiek, ministerija tikrai pagelbėjo ir chalatais, ir vienkartinėm tom priemonėm, ir dezinfekciniu skysčiu.

T: O kas liečia priedų prie algų darbuotojams, dirbantiems karantino metu, ar buvo jiems kažkas išmokoma?

V3: Iš mūsų pačių pusės, tai kiek jie uždirbo, tiek jie ir gavo – kurios dirbo viršvalandžius, tai pagal darbo kodeksą, dvigubu tarifu ir gavo. Tikrai ne už ačiū, vistiek buvo rašomos darbo valandos. Bet, mes kaip NVO visur ieškojom ir pasinaudojom visokiom paramom, tai gavom pagal projektą lėšų išmokom dirbantiems su kovidiniais ligoniais.

T: Kaip klostėsi socialinių darbuotojų bendravimas su gyventojų artimaisiais? Ar buvo konfliktinių situacijų, ar pavyko jų išvengti...?

V3: Na, žinokit, gal nebuvo konfliktinių situacijų. Iš pradžių tai žinot, jo, iš pradžių tai klausinėjo iš kur ten pas mus kovidas atėjo, gi lankymas uždraustas, tai domėjosi kaip čia taip gavosi... Bet čia keletas tokių, o šėip tai tikrai... paskambindavo, ir domėdavosi apie sveikatas savo tų artimųjų, ir tikrai linkėdavo sveikatos, stiprybės, ir tikrai čia niekas nepyko... O dabar tai jau supranta, nepyksta, atėjo tas toksai suvokimas jau, kad čia nieko tokio.

T: Ką naujo jūs išmokatė iš pandemijos laikotarpio?

V3: Nu kaip naujo... išmokome visokiom priemonėm naudotis daugiau... O kaip vadovas, jau daugiau atsakomybės dar priimti ir extra sprendimus priimti, nes niekur dar nieko nėra, jokių įstatymų... ir tu vistiek turi kažką daryt. Vieną išsiųsti namo, nes ji su sloga, na tiesiog tokios kontrolės imtis bet ir geranoriškumo. Šėip dar kad svarbus abipusis bendradarbiavimas, bendravimas.

T: Ar Covid-19 pandemija kažkaip įtakojo socialinio darbuotojo profesijos reikšmę visuomenėje?

V3: Kad įtakojo tai kad toks darbuotojas yra labai reikalingas aš neabejoju, aš tai už, mes kaip socialinės globos įstaiga, aš tai matau, gi kokia socialinių darbuotojų kompetencija, ir koks jų išsilavinimas, galėčiau daug kalbėti kiek čia daug visko reikia. O kaip žmonių požiūriu... Čia jeigu mūsų įstaiga imant, tai tas darbuotojas yra reikalingas, ir tas kontaktas socialinio darbuotojo, gyventojų ir artimojo tikrai yra toks glaudus, ir socialinio darbuotojo ir gyventojų ryšys yra glaudus, jis kaip asmeninis asistentas jau. Nes jis visur gali jį lydėti, ir į valgyklą, ir su kitu asmeniu bendrauti, ir į miestą lydėti, o aplamai tas soc.darb., kai per pandemiją lankė vienišus, tai jie būtini, jie padėjėjai, psichologas, ir daug visko...

T: O Jūsų įstaigoje soc.darb. vaidmuo buvo svarbus tuo laikotarpiu?

V3: Taip, tikrai taip. Aš jeigu iškrisdavau, tai atsakingas lieka socialinis darbuotojas. Ar savaitgaliais, socialinis darbuotojas už viską atsako, jis gaunasi ir koordinatorius, ir na toks vistiek... visų galų meistras. Nu jau su medicina tik slaugytojos, bet soc. tai įstaigos vyduje ir už jos ribų, ir su gyventojais, ir su artimaisiais – jis už viską lieka atsakingas.

T: Kaip Jūs vertinate savo įstaigos socialinių darbuotojų darbą šiuo įtemptu periodu?

V3: Jo, jau čia tikrai mūsų darbuotojai... Jau turėjome susirinkimą, tai kalbėjome, ir dėkojau, jau... Mes susivieniję toje nelaimėje, nieks iš darbo neišėjo, tikrai nebuvo tokių, o tų sunkių atvejų buvo, ir pykčių, ir sunkumų, ir ašarų... Tikrai tai mus sustiprino. Mes pastoviai tarėmės, viską darėme kartu, jų paklausymas ir dalyvavimas buvo labai svarbus, dėl visko – dėl zonų skirstymo, dėl to kur purkšti skysčių, ką daryti su sunkiais ligoniais... Pagalba buvo iš visų didelė.

5 Priedas. Įstaigų vadovų atsakymai: V4 informantas

Informantas 4

T- tyrėjas

V4 – Vadovas 4

T: Jeigu prisiminti tą pirmą dieną, kai buvo įvestas karantinas, kaip ji praėjo?

V4: Na tiesiog... hm... ta pati pirma žinia ir na.. tos pačios pirmos dienos, visi tikėjomes kad visa tai laikina, ir na.. aišku ne tokiu ilgu laikotarpiu laikina, bet gal porą mėnesių, gal...

T: O kokios emocijos vyravo?

V4: Nežinia, nerimas, tas nerimas buvo dėl to paties neapibrėžtumo tokio, dėl nežinios, dėl na... na... informacija sklido labai įvairi... juolabiau, kad valstybės tie visi teisės aktai buvo na... leidžiami darbui įprastomis aplinkybėmis, bet gink Dieve ne šioje ekstremalioje situacijoje. Nes, aišku, nežinojo visi kaip elgtis, ką daryti, ir to tokio chaoso nešimas kai rekomendacijos prieštarauja vienos kitom, visa tai iš tikrųjų kėlė mums tą nerimą, na bet mes labai greitai supratom, kad turime įjungti savo logiką ir žiūrėti kas mūsų žmonėms – tiek darbuotojas, tiek gyventojams yra geriausia, ir todėl patys leidomes, na ėmėmės priemonių, ir ekstremalios situacijos planą sudarėme – konkrečiai kas daro, ką daro, kaip daro, koku atveju daro. Labai trumpą, konkretų ir aiškų didelėm raidėm skelbimuką pakabinom kaip elgtis, jeigu atsiranda atvejis, nuosekliai: kam skambinam, kuo rengiasi, kaip eina, ką izoliuoja, labai tiksliai ir aiškiai, nes tas chaosas, kuris buvo pateikiamas ministerijų ir departamentų, ir tas prieštaravimas vienos ministerijos kitai, tas horizontalumo nebuvimas, tikrai kėlė chaosą ir nerimą.

T: O pavyko to plano laikytis, kurį sukūrėte?

V4: Taip, taip, tikrai taip. Pavyko. Ir laikomes iki šiol, ir dabar, ir šiuo metu ką darome- tai testuojame darbuotojus, tie kurie dirba pamainomis, jie atejus eina iš karto pas slaugytoją, ir greituoju testu prasitestuoja ir jeigu tas testas neigiamas, žmogus persirengia ir eina į darbą. Jeigu testas teigiamas, jis iš karto išeina iš įstaigos. Ir na tokiu būdu apsaugome ir šiuo metu.

T: Kaip Covid pandemija paveikė Jūsų kaip įstaigos vadovo darbo kasdienybę?

V4: Stipriai, stipriai paveikė... Nes, kaip ir sakiau... Buvo labai daug, reikėjo... Na tik teik kad turiu labai stiprią komandą. Stiprią komandą, tai nereikėjo... Žinoma, atsakomybė visa buvo uždėta ant vieno vadovo, ir tas labai slėgė nes ji jau buvo nebepakeliama, kai nuolatos buvo deklaruojama, kad atsakingas yra vadovas. Jeigu ten priemonių bus per mažai apsaugos, ar jeigu patikrins ir neras kažko arba ras kažką, tai visą atsakomybę neša vadovas, ir tai na... šaip vadovas ir pats tą žino. Bet kai dar nuolat primenama, tai žinoma, kad tai kėlė tokį... ir ir sunkumą, ir ir galų gale kartais ir neviltį, ir na... bet kai yra stipri komanda, mes nuolat rinkdavomes, turėjome nuotolinių pokalbių kambarį, nuolat tardavomes kaip elgtis, kaip savo planą nuolat vykdavome, koreguodavome, nes tas virusas nuolat

mutavo, nuolat kito reikalavimai, tai mes atitinkamai turėjome irgi keisti, tai vat. Tai, žodžiu, kai... na... kai turi stiprią komandą, tai man buvo atrama ir neleido palūžti, o šaip iš tikrųjų darbas pasikeitė. Na kai dibri paprastomis darbo sąlygomis, susiplanuoji ir aiškiai atlieki kas tavi planuose tą dieną, na pandemijos situacija vis tik savo pokyčius padarė, ir jeigu tu turi susiplanavus, sakykime, tos dienos darbus, tai praktiškai nebuvo gal dienos kada jie nekito, ir kada reikėjo reaguoti labai staigiai, ir... ir... užtikrintai, kad na ir darbuotojams na... turėti tą užtikrintumą, kad ir jie naplūžtų, ir ir pati turėjau spėti, ir reaguoti greitai, na jeigu yra kažkoks atvejis, na ir va tiesog tikrai pakeitė, pakeitė, ir na išstūmė iš tos komforto zonos ir jau tas išmetimas iš jos vyrauja ilgą laiką ir krūvis darbų irgi na jau nebėra darbo valandų, ypatingai kai dirbdavau nuotoliniu. Kai dirbi tiesiogiai, kolegės išverda kavą, atsigeriam kavos arba papietaujam, o jeigu dirbdavau nuotoliniu, tai grįžta vyras vakare iš darbo, dar aš būnu niepetavūs ir kavos negerus. Tai iš tikrųjų, na, pakeitė labai stipriai, bet tuo pačiu, na, iš kitos pusės labai suvienijo ir sustiprino kolektyvą – kaip ėjome vardan žmonių, vardan bendro tikslo, ir labai tas pasijuto tikrai bendrumo jausmas, ta pagalba, tas palaikymas, tas na.. pasitiprinimas, galų gale iš kolegų pusės, tai... Va tas, ko gero, ir neleido palūžti, leido eiti pirmyn ir užtikrintai eiti pirmyn, todėl mes na galbūt ir viena iš įstaigų, kuri atsilaikė, neturėjom kažkokių ilgalaikių židinių kovidu ir panašiai. Tai vat, visa tai ir manu ir lėmė, kad atsilaikėm ir atsilaikom iki šiol.

T: Su kokiais naujais iššūkiu jūsu įstaiga susidūrė šiuo laikotarpiu? Aišku, ten kiekviena diena greičiausia buvo kaip iššūkis...

V4: Taip va kaip ir minėjau, tie nauji iššūkiu tai kad, na tas teisinės bazės valstybės vat parengimas, mes ankčiau nesudurdavom su tokiu chaosu. Su tokiu nesuderinamumu, su tokiu kad vienas teisės aktas prieštarauja kitam, o mes juos turime vikdyti ir jeigu vieną įvykdei, tu nusižengei kitam. O tam, kad ndearyti nusižengimu, tu jau niekaip negali nedaryti, tai tada įsijungi sveiką protą, logiką ir darai taip, kaip reikia, nes na... tiesiog, nežinau, na aišku tai valdžios institucijų darbuotojams buvo iššūkis, jie nežinojo kaip dirbri, natūralu, bet na tie reglamentai mums nueisti – tai iš tikrųjų... va tas buvo iššūkis, kaip susidoroti su tuo, bet drąsiai, na kdangi aš dar Savivaldybės socialinės globos įstaigų vadovų asociacijos pirmininkė, tai mes kelios asociacijos susijungė, ir teisės aktus pradėjo derinti su mumis, po to, nes mes duodavome pastabas, po to ištaiso reiškiu tuos nesutapimus, bet kol ištaiso – mes turime tame chaose gyventi ir dirbt, tai žodžiu... Tai va tas galbūt iššūkis buvo ir naujas, ir na nemenkas tikrai, aa...Tada tas nehorizontalumas, ar ne? Tas nesutarimas tarp ministerijų, kai viena ministerija nesusikalba su kita, arba nenori susikalbėti, arba sunku pasakyti kas ten vyksta tarp Sveikatos apsaugos ministerijos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Na, mūsų įstaigos aišku labiau atstovauja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tačiau šitu atveju labai stipriai įsijungė Sveikatos apsaugos ministerija, tai va.. Tas jų, tarp jų nesuderinamumas, ar ne, tas nehorizontalus valdymas tai tiesiogiai įtakojo ir mus. Tai va tas galbūt buvo iššūkis irgi, bet čia kaip ir prie to paties, prie tos teisinės bazės. Na tai aišku dar tas iššūkis, ta neapibrėžtumo aplinka, tas nesaugumo pojūtis,

ta nežinia, tas nerimas dėl koronaviruso grėsmės. Kai esi pats žmogus, tai tu apsisaugoji, o vat ių vadovo pusės ar ne, sieki jug apsaugoti ir darbuotojus, ir gyventojus, ir tas va nuolatinis didžiulis nepakeliamos atsakomybės jausmas, nuolatinis nerimas, ir tas va buvo didžiulis iššūkis ir su juo teko susidoroti. Bet va ta koronaviruso grėsmė, kad ją įveikti... Dar ir tas patalpų trūkumas, mes jug patalpas esame susiplanavę taip, kad na, žmonės gyventų oriai, jaukiai, kaip namų aplnkoje, ir na, tų papildomų, kažkokių laisvų kambarių mes, mažučiai globos namai, tikrai neturėjome papildomų kambarių ir patalpų, kuriuos galėtume laikyti kaip izoliatorius. Tai va tas dar buvo iššūkis. Tai kaip tvarkytis esant tarkim kovido atvejui, dabar tai to nebera, bet pačioje pradžioje, buvo dar iššūkis dėl asmens apsaugos priemonių. Eee... trūko, pasiūla buvo už per didelę kainą, tai vėl gi teko pasitelkti ir senus kontaktus, kad na už tą prieinamą kainą gauti, kad gauti aplamai tų priemonių, ir paramos teko prašyti, bet ir šitą iššūkį įveikėm, tai vat. Tai tokie gal pagrindiniai nauji iššūkiai buvo.

T: Bet prioritete vistiek buvo saugumas pirmiausia – parūpinti tuomis priemonėmis?

V4: Taip, užtikrinti gyventojų ir darbuotojų saugumą. Tai buvo prioritetas ir išlikęs jisai iki dabar. Sakau, mūsų įstaigoje jisai nedingęs.

T: Kaip Jūsų akimis pasikeitė Jūsų įstaigos socialinių darbuotojų darbo pobūdis, kai buvo paskelbtas karantinas?

V4: Na... Gal daugiau pas mus padalinių vadovams, socialiniam darbuotojam tai tik tiek, kad padidėjo darbo krūvis – tarkim dėl darbo paskirstymo, nes jie tiesiogiai dirba su socialinių darbuotojų padėjėjais, tai va turbūt kažkiek padidėjo tas darbo krūvis, na irgi padidėjo nes jeigu jie dirbo nuotoliniu, tai žinoma ir telefoną keldavo dieną naktį, tai va tas įnešė jiems tikrai tą... tokį irgi, ir dar tas nerimas ir jiems taip pat na, kaip ir man, naturalu kad ir jie nerimavo, ir dėl gyventojų, ir dėl darbuotojų, kolegų... Ir taip, tas darbo krūvio padidėjimas, ir ir... organizavimas veiklos...

T: O kaip darbuotojai susidorodavo su tuo padidėjusiu krūviu, stresu?

V4: Tai mes turime psichologą įstaigoje, tai psichologas taip jau... gyventojus aišku konsultuoja, ir darbuotojus, ir mes na, tokios, irgi kovido atveju atradome tą tokį gerą dalyką – didžiąsias grupes, dalyvauju ir aš, dalyvauja ir padalinių vadovai, ir socialiniai darbuotojai, ir padėjėjai, visi kas tą dieną dirba, ir visi gyventojai. Tai reiškiasi su psichologu kalbames – kokie yra mūsų rūpesčiai, kokie nerimai, kokios problemos, tai tą išsako gyventojai, išsako darbuotojai, ir vat kai tą sprendžiam visi kartu, tai tuomet na lyg ir nelieka, lyg ir pasidalinam tuo, tais rūpesčiais ir lyg ir juos išsprendžiam čia ir dabar, tada žino ir gyventojai – kaip mes jaučiames, kuo mes gyvenam, mes žinom kaip jie jaučiasi. Tas padedavo daug problemų išspręsti. Kitas dalykas, kas socialiniams darbuotojams labai svarbu, psichologas veda intervizijas, į kurias socialiniai darbuotojai atsineša problemą, ir išeina su jos sprendimu. Tai va šitas dalykas labai svarbus. Ir kitas dalykas – pirkome supervizijas, su tais profesionaliais supervizoriais, kur jie visiškai su kitų įstaigų specialistais, kad ndealyvautų vadovai,

kad dalyvautų tik socialiniai darbuotojai, ir visiškai skirtingų įstaigų, kad jie galėtų visiškai laisvai kalbėtis, žinodami, kad tikrai niekas, niekur neišeis. Tai vat.

T: Kaip Jūs vertinate Jūsų įstaigos socialinių darbuotojų darbą pandeminiu laikotarpiu?

V4: Na tai tiesiog žmonės, bent jau pas mus dirbantys, tai yra tikrai savo sryties profesionalai, eee.. kuriais tikrai galiu pasikliauti, kuriais galiu pasitikėti, kurie kartu su manim yra atstovėję tą ugnį, ir vandenį, kurie tikrai įveikia ir iššūkius kartu, ir vieni kitus palaikydami na... galim eiti pirmyn, kaip ir sakau, tai žmonės, turintys ir atsakomybės jausmą, ir parengingumą, ir ir... tikri socialiniai darbuotojai, ne tik kad baigę, turintys diplomus, bet ir iš pašaukimo jie yra socialiniai darbuotojai. Ir tai, ką įveikė jie koronaviruso pandemijos metu, irgi... na tiesiog ir man jie padėjo, ir aš jiems padėjau, bet tikrai kartu su jais mes ir įveikėme visą šitą, tai tikrai profesionalai, kurie verti pagarbos. Tai daugiau net nežinau ką pasakyti, ir tikrai kiek buvo įmanoma, skatinau ir materialinem priemonem, ir priemokas, ir na nes... tikrai žmonės atidavė ir savęs daug. Savęs vardan mūsų gyventojų, tai čia manau yra svarbiausia.

T: Paminėjote skatinimo metodus, tai vis dėl to buvo padėkota už darbą tokiu sunkiu laikotarpiu?

V4: Taip, taip. E... Buvo toks susimąstymas, ar ne... Kaip skatinti darbuotojus ir kokias skatinimo priemones dar taikyti. Asociacijos mokymose galvojome, kad jau nebeįžinome – viską taikome, atrodo, ir padėkas, ir viskas, o gal kažko kito naujo metodo reikia? Tai lektorė, profesorė manęs paklausė: „O tu paklausei žmonių“? Tai aš žinokit paklausiau žmonių, kas juos motyvuotų. Tai jie atsakė, kad juos motyvuoja darbas mūsų įstaigoje aplamai. Tai čia man buvo didžiausias pasiekimas, geriausias atsakymas. Nes juos motyvuojuome tuom kintamom dalim (čia ta pinigine išraiška), juos motyvuojuome priemokom, jeigu tik daro kažkokį papildomą darbą, o papildomo darbo tikrai buvo pandemijos metu. Tai kai lankymas buvo draudžiamas, buvo užtikrinamas bendravims visom vizualinėm priemonėm, nuotolinėm priemonėm ir kt. Tuomet, padėkos – bet jau tie padėkos raštai kaip ir atgyvenę jau, šaip aš pati stengiuosi pati taikyti tą nuolatinį, na pastebėjimą – na tiesiog jeigu žmogus padaro, aš pasakau „nu kokia tu šaunuolė“, „kaip aš didžiuojuosi, kaip man smagu, kad kartu dirbam“. Tiesiog, na, va tokiais žodžiais, ir nuolatiniu tuo pastebėjimu žmogaus, tuo atgaliniu ryšiu, ta savo teigiama reakcija, ar ne, į jo darbą, tai... Na tai va ir yra tas motyvatorius.

T: Kaip Covid situacija apskritai paveikė santykius kolektyve? Ar pasitaikydavo konfliktinių situacijų, pykčių?

V4: Buvo, buvo ir pykčių, kodl testuotis, kodėl skiepytis... Tiek, kad mes netaikėme prievartos, netaikėme, kaip kiti vadovai – taip kad nori, nenori, nori dirbti – eik skiepytis. To tikrai nedariau. Prevenciją darėme, kad reikia pasiskiepyti, kad na... vis tiktai skiepai ir nuo maro, ir nuo rupsų ir nuo visų ligų mus išgelbėjo, tai ta prevenciją darėme, bet tikrai nepasakiau nei vienam, kad jeigu tu nepasiskiepysi, tu išeisi iš darbo. Tikrai nepasakiau, pasakiau tiktai tiek, kad na buvo vienu momentu toks ribojimas, kad medikai ir socialinės globos įsiatgų darbuotojai privalo skiepytis, kitaip privalo

eiti į prastovas ar būti atleidžiami. Tai ačiū Dievui, mes neturėjome nei prastovų, ir ačiū Dievui praėjo tas laikotarpis ir nei vieno neteko atleisti ar panašiai. Tai va buvo pykčių... Buvo kad sakydavo „kodėl viena pasiskiepyjo, kita nesiskiepyja“, tai aiškinom, nuolat, kad vienai dar nepraėjo terminas, tiesiog... Darbuotojų, ir jų ta situacija, nuolatinė šitiek laiko, tai natūraliai kad kelia nerimą, dėl to reikėjo ir psichologo pagalbos. Tai kartais būdavo kad pakyla ta banga, išskyla, visi kartu imames pagalbos, bendraujam, kalbam. Turiu visų asmeninius el.paštus, nuolat rašau, nuolat stiprinu. Viską darom atvirai, pasitarimo metu. Galbūt todėl ir pavyksta – jeigu pakyla kažkoks pyktis... Jie aplamai dabar pyksta ant tos aplinkos, jie pavargę nuo to, kas vyksta aplinkoje, o ant ko jiems išsilieti? Jie ateina į darbą ir išsilieja, suprantat? Tai žinoma vargina, kartais ir aš atrodau neturiu jėgų, nes kaip vaikų darželyje. Bet vėl susiimi, vėl eini į pokalbį... Tai va dėl įtampos turėjome jo tokių...

T: Kas liečia santykius su globotinių artimaisiais – kaip klostėsi santykiai su jais? Kam teko didžiausias krūvis to bendravimo?

V4: Tai išgyveno socialiniai darbuotojai mano, kaip ir sakiau didžiausi profesionalai. Šitą išsriebti teko jiems. Nes buvo nepasitenkinusių, buvo piktų, buvo kad ka reikėjo ateiti tik su GP, lankyti, tai piktinosi „kodėl aš negaliu aplankyti“, tai neturi to paso... Tai vėl gi aiškinom, kad čia yra jūsų artimojo saugumui, ne mums, ta prasme kad mes saugome jūsų artimuosius ir supraskite, kad yra tokia liga, kad senyvo amžiaus asmenims pavojinga liga... Tą visą atliko socialiniai darbuotojai, aš turėjau tik vieną kitą skambutį, kur iegi apgyniau savo darbuotojus, kad jie tikrai profesionalai, ir tikrai atlieka savo darbą, ir tikrai dėl jūsų artimųjų saugumo riboja jūsų lankymą, tai, na... vat... įveikėm ir šitą. Tačiau, sakau, šitą teko visą pavežti socialiniams darbuotojams.

T: Kas liečia lankymo, kategoriškai draudėte lankyti, ar išimtis buvo?

V4: Išimtis buvo, išimtis buvo terminalinės būklės, jeigu tarkim vaikai išvyksta į užsienį, tai... Buvo, davėm visas apsaugos priemones, išlaikėm atstumą, jeigu gulintis – kambarį po vieną, jeigu ne, tai lauke... Buvo, buvo, nes žinote... čia mūsų tokios sąžinės reikalas. Mes nors ir laikėmes reikalavimų, bet ir žmogiškumo taip pat laikėmes. Ir laikomes ir dabar.

T: Ar buvo tokių atveju, kad darbuotojai sirgo, ir teko susidurti su trūkmu? Ar pavyko atlaikyti be susirgimų?

V4: Atlaikėme, jo, mums buvo užkrėtę gyventojus ligoninė. Iš mūsų paėmė sveiką, o mums atvėžė sergančią ir nepasakė. Jie padarė testą, mums pasakė kad sveika, o iš tikrųjų paleido sergančią. Mūsų viena darbuotoja atkrito, bet tik viena. Tai mes labai staigiai suskirstėme gyventojus į sveikus, kontaktą turėjančius, sergančius, darbuotojus atitinkamai ir per savaitę mes šitos choleros atsikratėm. Tai va, nebuvo taip kad valyti socialiniam atiteko ar dar...

T: O kas liečia emocinės būklės pačių gyventojų? Kas juos labiausiai palaikydavo visu šiuo periodu?

V4: Tai žinokite irgi darbuotojai pagrinde, su artimaisiais vistiek buvo užtikrintas bendravimas, kitas dalykas – nuolatinės veiklos. Mes kiekvieną dieną neleidžiam jiems išsibūti toje nerimo situacijoje, tai

rankdarbiai, tai užimtumai, tai koncertas, tai vaidinimas, tai jie patys vaidina, renginukai... Tai maisto gaminimas su jais, paskaitos, filmai kartu... Tai tokie dalykai kurie atitraukia, nu ir išblaško... tą tokią nerimo būseną. Žinokit tą darėme ir darbuotojai su tuo susitvarkė.

T: Ko išmokote iš to periodo?

V4: Ko išmokome... Reakcijos, ir reakcijos į tas nenumatytas situacijas, ar ne? Kaip reikia reaguoti ir kaip susitelkti... To susitelkimo išmokė. Išmokom, kad negalim gyventi vien ta situacija, kad turime vistiek planuoti veiklas ir vykdyti veiklas, nes mes vistiek atsakingi už mūsų gyventojų gyvenimo kokybę, tai vat to išmokome. Ir mes tuo pandeminiu laikotarpiu – ne tik išgyvenome tuo laikotarpius, pas mumis dar vyko remontas, modernizavimo darbai (savivaldybė vykdė projektą), tai mes tuo pačiu dar ir remontą išgyvenom... Tai mes tokie stiprūs dabar esame, mes jau tokiom situacijom pasiruošę, kad net nežinau kas mus begalėtų įbauginti... ar na.. tiesiog...

T: Kaip pandemija įtakojo socialinio darbuotojo profesijos reikšmę mūsų visuomenėje?

V4: Sunku pasakyti, reiktų klausti visuomenės nuomonės... bet... socialinis darbas, realiai, kiek jau – 31 metai, ar ne, šita profesija..? Bet va tokio įvertinimo, kaip tarkim mokytojai sulaukė, gydytojai, ar ne... Socialiniai darbuotojai vistiek nesulaukia. Na, arba per mažai sulaukia. Tikrai turėtų didesnis dėmesis būti kreipiamas, vien socialinio darbuotojo apibrėžimą paskaičius, kas yra soc.darbuotojas, tai matome, kad jis yra ir teisininkas, ir gydytojas, ir, ir.. patarnaujantis personalas, na ir kas tik nori, ar ne? Tiesiog manau tikrai turėtų ir galėtų būti vertinamas labiau.

T: O kaip jūs galvojate, kodėl nevertinamas? Ar žmonės mažai žino apie šią profesiją, ar nesusidūria?

V4: Sunku pasakyti, susidūria tai jie visi, ir labai stipriai susidūria, nes soc.darbuotojai ir pašalpas paskiria, ir kompensacijas, aš nesakau apie kas liečia globos įstaigas, aš sakau aplamai, bendrai, ar ne? Vat ir globos namuose, soc.d. bedrauja ir su artimaisiais, ne vadovas... Su jais bendrauja netgi labiau, negu su gydytojais, aš negaliu pasakyti, sunku pasakyti kodėl taip yra, neįsiviaizduoju... žinot, kas yra, tiesiog, vėl gi valstybės formuojamas turėtų būti. Nes ką mes girdime dabar – medikai ir mokytojai, tai o na tai kodėl mes negirdime kaip socialiniai darbuotojai dirba, kas jie yra? Tai na.. tiesiog... tai mes patys tai žinome, mes patys suvokiame, vertiname, iki begalybės vertiname, tiesiog turėtų valstybė pati formuoti tą nuomonę apie šią profesiją, iš aukščiau turėtų tas formavimas ateiti, nes patys žmonės... na jie susidūria, bet ta nuomone turi būti formuojama...

T: Ar pandemija kažkaip pakeitė socialinio darbuotojo vaidmenį tokiose įstaigose va kaip jūs dirbate?

V4: Kažkiek taip, pakeitė, nes.. na... bet sakau, tik artimųjų tarpe, galbūt ir... o plačiosios visuomenės požiūriu, nežinau kiek... negaliu pasakyti, manau kad mažai pakeitė.

6 Priedas. Įstaigų vadovų atsakymai: V5 informantas

T: Jeigu prisiminti pirmą karantino įvedimą – gal jūs prisiminate kaip viskas klostėsi darbe tuo metu?

V5: Nu aš tai turėjau tuo metu nedarbingumą, gal kokį mėnesį laiko.

T: Gal kolegoms dalinosi išgyvenimais?

V5: Buvo įvairios ten tvarkos... Daug informacinių nurodymų, rekomendacijų, labai reikėjo daug dokumentų paruošti, ir svarbiausia supažindinti darbuotojus.

T: O kaip patys darbuotojai reagavo?

V5: Manau, kad nelabai. Pas mus kažkaip, mūsų būtent įstaigoje, pirmu etapu tai tikrai nebuvo jokių tų protrūkių, buvo jau labiau rudienį, apie spalį ar lapkritį. Sirgo apie 20 žmonių.

T: O kaip pandemija peveikė jūsų darbo rutiną?

V5: Nu kažkaip mažiau pradėjome bendrauti su visais darbuotojais, gyventojais. Nes.. nu... būtent tom globos įstaigom buvo tokie specifiniai reikalavimai įvesti. Kuo mažiau tenais nu... turėtų kontaktų.

T: O kas liečia darbo krūvio? Ar padidėjo?

V5: Na tai va tie, visi tyrimai dėl Covid, profilaktiniai atsirado, jie neplanuoti buvo, tiesiog kaip papildomas darbas.

T: O jeigu kalbėti apie naujus iššūkius arba sunkumus, su kuriais susidūrėte karantino periodu... kokie jie būtų?

V5: Mhm... Prioritetų paskirstymas sprendžiant problemas.

T: O kokios tos problemos buvo?

V5: Na tai va tie visi įvairūs raštai, lentelės, kurias reikia pateikti, o pateikti reikia čia ir dabar – jie atsiunčia lentelę, ir vat... Niekas nežiūri į kitus darbus, tik žiūri į tą kovidą.

T: O kaip klostėsi santykiai su pačiais gyventojais? Kaip jie išgyvendavo tą laikotarpį?

V5: Nu šaip tai jie labai išliko tokie ramūs... jiems nieko, na tiesiog toks... jie labai suprato, kad jeigu kažko negalima, tai... supratingai į tą reagavo. Kurie dar klausė ir žiūrėjo televiziją, suprato kas vyksta, priėmė viską gan ramiai.

T: O kaip pakito socialinių darbuotojų darbo pobūdis?

V5: Na pas mumis įmonėje visi pradėjo dirbti nuotoliniu būdu. Socialiai darbuotojai.

T: O kas įeina į jų pareigas? Ar pavyko tai atlikti nuotoliu?

V5: individualus darbas su klientu, apipirkimas, bendravimas, įvairių kasdieninių problemų sprendimas, bendravimas su artimaisiais...

T: Tai išėjus į nuotolį viskas kaip ir nutrūko?

V5: Na, toks buvo vadovų sprendimas. Telefonus turi tik keli klientai, su kuriais galėjo palaikyti ryšį. Tai tuomet socialiniams darbuotojams to darbo teko mažiau, tai atiteko man. Čia vadovų sprendimas.

T: Jūs likote įstaigoje ir visą laiką dirbote?

V5: Mhm. Gavosi susipriešinimas tarp visų, nes va socialiniai išėjo į nuotolį, o kiti turi dirbti.

T: O vistiek streso buvo nemažai, kaip jūs su juo susidorodavote?

V5: Na nežinau... Aš pati, aš tai nepatyrčiau tokio streso dėl Covid. Man nebuvo to tokio, tik tai tiek, kad buvo tokių situacijų, tarkim reikia atlaisvinti kažkokį kambarį, kitam jau kažkam įtariamas Covid, ir viską reikia daryti čia ir dabar, ir greitai. Reikėjo greitai reaguoti, aš pati asmeniškai nepatyrčiau jokio streso.

T: O kaip klostėsi benravimas su artimaisiais?

V5: Na iki šiol lankyti negalima, tai šitą, dėl tų lankymų atšaukimų, tai labiausiai socialiniai darbuotojai pranešinėjo, ir artimiesiems, ir giminėm...

T: O kaip Jūs įvertinate socialinių darbuotojų darbą tuo laikotarpiu? Ar pobūdis pasikeitė ar viskas liko kaip buvo? Žinote, visose įstaigose skirtingai...

V5: Nu... Tas pasikeitė, kad nuotolinis darbas. Neįprasta buvo taip dirbti.

T: Gal susidūrėte su apsaugos priemonių trūkumu?

V5: Na ne, žinokite. Buvo ir labdaros, ir paskui iš savo lėšų pirkom, paskui atėjo daug pinigų šitam kovidui. Apie 20 tūkstančių kombinezonam, priemonėm...

T: O ar buvo mokami pridai darbuotojams?

V5: Buvo soc.darb.padėjėjams, nes jie dirbo su sergančiais. O socialiniai darbuotojai dirbo iš namų

T: Tai jiems atiteko didžiausiai krūvis?

V5: Taip, reikėjo net gi dirbti kelias pamainas iš eilės... Ir... nu buvo visko, ir nepasitenkinimo ,ir baimės. Kas bijojo, mes prievartos netaikėm, buvo ir savanorių iš šalies.

T: Kaip jūs galvojate, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis ar reikalingesnis tokiose įstaigose karantino metu? Ar Covid įtakėjo jo vaidmenį?

V5: Nu tai aš galvoju, kad visus įtakėjo, nepriklausomai, ar tu socialinis darbuotojas ar ne. Kad ir pati ta administratorė – jos darbas žiauriai padidėjo, bet to niekas nepastebėjo. Aš su ją sėdžiu viename kabinete, ir kiek atėjo raštų, jai tai krūvis buvo didesnis, bet jos niekas neįvertino. Niekas nemato to popierinio darbo.

T: Kaip Jūs galvojate, ar mūsų visuomenėje yra aiškus suvokimas kas yra socialinis darbuotojas ir kokias funkcijas jis atlieka?

V5: Nu aš galvoju, kad ne visiškai kartais. Taip pagalvojus – ką veikia? Jeigu globos įstaigoje tai... pas mus daugiausia pareigų atlieka padėjėjai, nors turėtų atlikti socialiniai darbuotojai. Pas mumis tokia situacija, direktoriaus žmona socialinė darbuotoja, tai... Visos gyventojų problemos, ir jų priežiūra atiteko padėjėjams. Jau ir su tuo bendravimu – jom nebelieka laiko, nes jos turi savo darbus. Ir žmonės... vienas net nusiskendino, būtent tuo metu kai nuotoliniu dirbo socialiniai. Nu nebuvo kas

įvertintų situaciją... O darbą paskirstyti kai kas nors iškrenta yra sudėtinga... Dar ir nenorėjo naujų priimti, kad neužneštų, neužkrėstų...

T: Jums tai buvo sunku vienai visą tą koordinuoti?

V5: Na yra pavaduotoja... Bet jinai, nu... Ir ji daug darbo atlieka. Na techninis toks, ūkiškesnis darbas atitenka man.

T: Tai dabar jau socialiniai darbuotojai grįžo į darbus?

V5: Tai dabar jau kaip ir grįžo, nes čia jau buvo priimta įsakymas, kad jau įeina į tas gyvybiškas svarbias funkcijas socialinis darbas. Bet... čia vėl norėjo pasiūsti į nuotolį, bet jau sukilo mūsų medikai, bet su pagarba, jom labai didėlis krūvis atiteko iš tikro.

T: Dėkoju.

7 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: S1 informanto atsakymai

T.: Jeigu prisiminti tą pirmą dieną, kai sužinojote kad viskas, izoliacija. Kokios buvo nuotaikos?

SD1: na taip, tai buvo gana staigus... įkritisimas į tai. Ir... tą pirmą dieną nebuvo dar taip... e... stipriai apsaugoti, nebuvo pasiekus tų visų aprangų, apsauginių priemonių, tai mes tokie... jau kaip tik su tuom kaukėm atėjom. Tai buvo pasakyta na vat, saugotis ten, kad neužnešti jokių būdu viruso į įstaigą... Buvo labai daug emocijų, nes... iš tikrųjų atėjau į tą aplinką nežinojus... tiesiog atėjau ten dirbti tuo momentu.

T: tai tikros krikštynos buvo?

SD1: Jo. Tai... Tai tiesiog, niekas nieko nemokino, niekas nieko nesakė, tiesiog yra ligoniai (t.y. gulintys klientai) ir tu turi jais pasirūpinti. Nu tai ir darėm (juokiasi). Darėm kaip mokėjome, tiesiog labai labai didelis tas krūvis buvo, reikėjo greitas suktis ten... gauti viską... ir.. ir buvo toks labiau tas visas dėmesys žmogui, tai ką aš ten jaučiu tai nelabai rūpėjo iš tikro. Svarbiausia pasirūpinti žmogum, kuris tau pavestas. Tai va... paskui jau mus aprenge nuo galvos iki kojų, ir..ir aš tada pajutau kad, na.. mes atėjome, visa komanda, visi buvę darbuotojai išėjo į savizoliaciją, o mes visi atėjom nu tiesiog su tais kombinezonais, nepažįstami ligoniams ir va tas buvo toks... kad tie ligoniukai, jie.. nesuprato kas čia dedasi. Staiga atėjo kažkokie kosmonautai ir negali normaliai nei kalbėti, nei.... tiesiog buvo draudžiama tądien tiesiog būti šalia žmogaus. Tiesiog atlieki tam tikras funkcijas, bet turi laikytis atstumo.

T: tai neleido glaudžiai bendrauti su klientais?

SD1: Ne. Tai va tas ir buvo man sunkiausia iš tikrųjų, nes... aaa... viso to laikotarpio sunkiausia man asmeniškai buvo tas negalėjimas bendrauti su žmogum. Nes jaučiau iš tų žmonių kad tam yra begalinis poreikis, jie įsitverdavo ranką ir nepaleisdavo, o tu turi bėgti pas kitus, nes ten nėra kam... Tai galbūt jis karščiuoja, paskui jie visi daugumoj buvo sergantys, tiksliai nepasakysiu bet realiai visi buvo sergantys...

T: turite omenyje sergantys Covid?

SD1: Jo... Tai tas kontaktas buvo draudžiamas, bet man, aš nu... iš tikrųjų sunkiausia buvo laikytis tu visų reglamentų, nes man tas pagrindinis poreikis buvo atliepti tą bendravimą, aš turbūt laužydavau tas taisykles, aš būdavau prie to žmogaus, ir kažkaip... nesilaikiau tų taisyklių sausai.

T: Kas padėdavo, palaikydavo?

SD1: Buvau labai dėkinga būdinčiai sesutei, kuri mus palaikė visaip, kadangi mes daug ko nežinojome, ir na... tikrai draugiška atmosfera buvo. Kas pasiliko dirbti, visi buvo draugiški, šilti tokie... nesiskirstantys pareigų, viską bendrom jėgom kažkaip darėm ir, ir na va tas tai buvo ta tokia pagalba iš tikrųjų.

T: šiuo metu ten dirbate?

SD1: Man buvo emociškai labai stipri patirtis tada ir aš iš viso pasakiau, kad nebedirbsiu tokio darbo. Nes... va būtent prie tokių ligonių, tokiu laikotarpiu, tokia... mirtis labai arti buvo iš tikrųjų, buvo ir pasiemė ne vieną žmogų iš senelių namų, tai... man asmeniškai tai buvo labai gyli tokia... sukretimas toks. Ir aš pati sau buvau pasakiusi, kad nebenoriu dirbti tokio darbo, man tai buvo per didelė atsakomybė, man atrodė kad toje situacijoje aš nelabai ką galiu duoti tam žmogui, ir tu tampi toks skurdžius toje situacijoje, kad tos visos vertybės, ką tu manei galintis duoti, tiesiog... nusulinina. Nu... netenka prasmės. Nes žmogus yra kančioj, jis yra atskirtas, su daugybe tų taisyklių, saugumo taisyklių, iš tikrųjų tų senelių globos namų vadovas labai rūpinosi saugumo reikalavimais, labai labai dėmesingai, labai rūpinosi visomis priemonėmis, bet nu atrodo ir viskas. Svarbiausia teisyklės, reikalavimai, bet to žmogaus nebėra. Ir man tas buvo toks... ir man vyduj priešinasi viskas, galvojau „kur jis žiūri“....

T: žmonės atskirti ir izoliuoti, jūs buvote kone vieninteliai kas galėjo su jais palaikyti ryšį...

SD1: mhm... tai vas aš tokia buvau nelabai paklusni su tais reikalavimais, aš būdavau prie to žmogaus, kažkaip... nu... galbūt būtent per tą artumą kai aš tame momente būdavau su jais, pasilikdavau kai jau viską pasidarydavom, kažkaip... ne visi ten ir kalbėt galėdavo, daug kas tiesiog ligos paveikti, tu tiesiog esi jų kančioj, tiesiog esi, nes tu nieko pats irgi negali pakeist, bet tu jauti kad tas žmogus nenori būt vienas. Tada tu pasilieki kažkiek, nu ta jų kančia, kurią aš patyriau iš jų ateinančią, aaa... tas bejėgiškumas, mane labai perkeitė, aš atrodo ištuštėjau visiškai, viskas, ką aš gyvenime laikiau vertybėm, neteko visiškai prasmės, kažkaip... mirtim susidomėjau, ieškojau to atsakymo, kaip ir bijojau jos, paskui kaip ir ... kai teko matyt kai miršta, na kažkaip pagarba atsirado ir tas visų vertybių pervertinimas. Mhm...

T: jeigu vėl grįžti į pandemijos pradžią, ar atsimenate, kaip pasikeitė jūsų darbo kasdienybė?

SD1: nu jo... ten labai turi laikytis to plano – nes kitaip chaosas bus. Na pirmiausia ateini, pasižadini tą žmogeliuką, jis yra prausiamas, perrengiamas, e... paruošiamas pusryčiam, ateina maitinimas, pusryčiai, vėl tu juos.. jeigu reikia perrengi ar sauskelnes pakeiti, na buvo kad ir tuos dalykus reikėjo daryti, aišku tai dažniau daro padėjėjos, bet tokiu atveju tai jau nesvarbu... po to yra senelių laisvalaikis, bet tai nereiškia kad darbuotojas turi laisvo laiko (juokiasi). Po to greit pietūs ateina, prieš tai tvarkai popierius, įsakymus ar dar ką nors, vėl juos maitini, patikrini aš švariai ir sausai guli, na va toks... po to ateina pavakariai, vakarienė, nu viskas yra aplink higieną ir maitinimą...

T: kaip liginėje, slaugos skyriuje – ir jokio bendravimo, jokio aktyvumo?

SD1: taip, visiškai...

T: kaip jūs galvojate, su kokiais iššūkiais susidūria žmogus, dirbantis pagyvenusių asmenų įstaigoje pandemijos įkarštyje?

SD1: manyčiau kad tu nebegali laikytis savo kažkokios sistemos, ar tarkim tu pripratai kad dirbi su savais loginiukais ir tiek. Tokiu laikotarpiu visi turi dirbti kaip komanda ir tu negali žiūrėti kaip čia

tau geriau, kažką tai... turi būti visur pasirengęs padėti, ir nu va tas turbūt svarbiausia – susikalbėjimas, komanda kad būtų vieninga ir visiems būtų tas pats tikslas priešakį. O per karantiną... labai trūko bendravimo, labai buvome suskaldyti dėl to kovido.

T: Turbūt kažkokios vieningos sistemos nėra? Ta prasme viskas keičiasi greitai, reaguoti reikia čia ir dabar?

SD1: Taip, ypatingai kai teina iš tų visų... reikalavimai, įsakymai, jie keičiasi ir keičiasi... ir tu turi visiems perduoti tą informaciją, kad visi darytų taip, kaip vėl iš naujo reikia, ten buvo labai daug tokių atvejų...

T: Tai va kaip tik mano seknatis klausimas apie tai, kaip tie politiniai sprendimai paveikė?

SD1: Nu tai va, vis kažkokia nauja informacija pastoviai ateidavo, aha, tas jau nebegalioja, jau ateina kažkoks naujas reikalavimas ir... ir tuo labiau kad tu rūpiniesi žmogum, pirmiausia, tai... nu man tas nebuvo taip, kad aš labiausiai noriu atitikti tuos reikalavimus ir ten tik paskui žmogų žiūrėti...

T.: Jeigu kalbam apie prioritetus problemų sprendime, tai jums svarbiau buvo visų pirmą žmogui padėti, po to jau aiškintis su kitom problemom?

SD1: nu...kam iš aukščiau tai viskas ką tą pasaulinė organizacija diktuoja atrodo tas yra svarbiausia, mums vistiek yra svarbiau tas žmogus, jie tarsi nemato kad žmogus yra svarbiausia.

T: atlikti savo pareigą vistiek buvo svarbiau negu prisitaikyti prie tų naujovių...?

SD1: na taip, nežinau kiek tos naujovės padėjo, labiau įtamps įnešdavo, taisyklių vis daugėjo...

T: valdžia stipriai spaudė dėl tų reikalavimų laikymosi?

SD1: taip, aš tą labai pastebėjau ir pajutau, nes ir pati buvau į tos kontrolės zoną patekusi, bet aš priėmiau iš jų tai kaip rūpestį, bet na turbūt ir jų reikalavo. Jie rūpinosi, bet na ta realybė visteik kaip sakant šypsojosi puse lūpos iš tų visų pastabų...

T: O kaip klostėsi santykiai su kolegomis?

SD1: kadangi tuo sunkiausiu laikotarpiu ten kaita buvo, nelabai spėjom susipažinti, ir tą santykį užmegzti, tai... bet jo, kažkaip buvo visi pakankamai darugiški, visi buvo pavargę, visi buvo išsekę, nes ir naktinės pamainos buvo, tiesiog nuovargis visiems buvo natūraliai, bet palaikymas irgi būdavo. Viena kolegė visada skambindavo, klausdavo kaip jautiesi, jai galėjau pasidalinti kas mane sukrėtė, galėjau tais išgyvenimais pasidalinti, ir tu tokį turėjai palaikymą...

T: Kas apart bendravimo padedavo susidoroti su stresu?

SD1: malda, kadangi tai buvo labiau tokie dvasiniai išgyvenimai – miries, tarkim. Tu ateini į to žmogaus kambarį, matai jo artimuosius nuotraukuose... ir supranti kad va, tuose nuotraukuose jis gražus buvo kažkada, laimingas, ir dabar jis tokioje padėtyje ane, ir nei vieno šalia artimo žmogaus. Tuo momentu galvojau – tai kokia ta gyvenimo prasmė? Tokie klausymai buvo... Apie tai daug mąstydavau, apie dvasinius dalykus... o su gyventojais, kadangi buvo negalima bendrauti, negalėjome net pakalbėti... paklausti kaip jie jaučiasi, gyčiau juos pažinti, kažkaip atliepti jų tuos išgyvenimus,

nebuvo galimybės. Tai vat labai daug to skausmo prisikaupė ir paskatino tą mano sprendimą, kad aš nebenoriu, nes nu... to skausmo prisikaupė iš to mano negalėjimo jiems atsakyti.

T: ar klientai bent tarpusavyje bendravo?

SD1: Dauguma sunkios būklės, tai nelabai. Gulintys visi, vienas kitas vaikščiuojantis... Taisyklės buvo – nevaikščiuoti, durys uždarytos turėjo būti, pamaitinai, tarkim ir durys turi būti uždarytos. Negali tiesiog, turi paklusti tom taisyklėm.

T: gal buvo naudojamos bent kažkokios technologinės priemonės, kad palaikyti ryšį su artimaisiais?

SD1: Tai čia jau tikrai paskui, žinoma. Bet tuo pandeminiu laikotarpiu, tuo karščiausiu momentu tai ne. Paskui viskas vyko, ir bendravimas, ir palaikymas, bet pradžioje – ne. Vėliau jau užsipirkome planšečių, gavome ES finansavimą. Šeip anksčiau, iki kovid, buvo galima lankyti, buvo galimi susitikimai, o po to viskas, ir aišku seneliai sakė, kad labai pasiilgo, nes anksčiau juos lankė, kažką atnešdavo, lauknešėlius kažkokius ar ne...

T: Ar už darbą pandeminiu laikotarpiu buvo išmokėtos premijos/priedai, ar pakylo atlyginimai?

SD1: Buvo, kadangi trūkumas buvo didžiulis darbuotojų, tai buvo tie priedai visi, bet aš kažkaip to nesureikšminau, nesiekiau, kad ten daugiau gauti už kažką... kažkuriuos darbuotojus tai paskatino greičiau grįžti į darbus, kažkas pasijuto labiau vertinamas...

T: Jūsų nuomone, koks mūsų visuomenėje susidarė socialinio darbuotojo įvaizdis?

SD1: Jo kaip tik neseniai girdėjau per žinias, kad gydytojai skundžiasi kad jie atlieka socialiniu darbuotojų pareigas telefonu. Tai reiškia žmonėms yra poreikis kažkoks neatlieptas, kas skirama socialiniam darbuotojui. Tai yra tas bendravimas, išklausymas. Pastebiu, kad kartais socialinį darbuotoją suvokia kaip, tokį... kur atėjo, sutvarkė, kaip valytojas ar dar kažkoks darbininkas. Bet jeigu žmogus supranta kas yra socialinis darbuotojas, jis to ir neprašo – jis mielai išnaudoja tuos dalykus, kuriuos jis atneša – bendravimas, laikas kartu, paslaugų susigaudymas, visokeriopa pagalba. Bet gaila, kad vis dažniau socialinis darbuotojas... nu labai yra užkrautas tais popieriais, dokumentais...

T: Pandemijos įkarštyje žiniasklaidoje daug buvo kalbama apie medikus, pedagogus, kurie didvyriškai kovoja su pandemija... Kodėl apie socialinius darbuotojus taip mažai buvo kalbėta?

SD1: Jo, toks... man atrodo, kad tuo laikotarpiu, ir ligoninėse, ir senelių namuose, mes visi buvome suvienodinti, bet tas toks išskirymas (medikų) – nežinau kodėl... kaip ir sakiau turi dirbti komanda, vieningai, viena kryptimi, reikalavimai irgi visiems bendri – is valytojoms, ir slaugytojoms, ir socialiniams darbuotojams, ir padėjėjams ir gydytojams... visi yra įjungti į tą patį ir visi vienodai turi laikytis tų reikalavimų, visi patyria tą įtampą, nu...

T: Ir visi turi vieną tikslą...

SD1: Taip. Tai nežinau... tiesiog gydytojų gal aukštesnės pareigos (juokiasi). Bet va, tarkim, savanorių indelis buvo labai didelis, nors jie atėjo pas mus be jokių ten laipsnių, ir stodavo kartu, ir

padedavo tuom savo jėgom... tom pačiom rankom, tom pačiom širdim ir visiškai vienodai dalyvavo tame gelbėjime. Paprasti žmonės...

T: Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vaidmenį pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigoje?

SD1: tai yra vienas iš tų artimiausių žmonių, kuris rūpinasi tuo klientu, kuris žino visus jo pagrindinius poreikius, savybes, charakterį, stengiasi visaip jo poreikius patenkinti, parenka jam geriausias paslaugas. Dažnai, aišku, socialinis darbuotojas tokioje įstaigoje yra popieriais užkrautas, tačiau jis visada turi padėjėją... didžiulis darbas yra sureguliuoti visus tuos dokumentus, nieko nesakau, bet ryšis su žmogumi, mano atžvilgiu, prarandamas... ir tada padėjėjas daugiau su tuo žmogumi visko daro, negu socialinis darbuotojas.

T: Kaip pandemiją įtakėjo to vaidmens pokyčius?

SD1: Per pandemiją buvo viskas kitaip, niekas neskirstė kas yra kas, ėjom ir dirbom visi kaip vienas. Svarbu buvo padėti žmogui. Kai žmogui reikia, socialinis darbuotojas nesilaikys to atstumo, eis ir vertins kas, kaip, ką daryti. Svarbu išgirsti jo poreikius, problemas, bendrauti, išklaudyti, padaryti viską, kad žmogus jaustųsi geriau. Nesvarbu tie planai, ar ką ten tikrina kai ateina pas mus, visas dėmesys sutelktas į žmogų, kad jis jaustųsi saugesnis. Turbūt toks tas pokytis...

T: Ar pandemija įrodė, kad socialinis darbuotojas – reikšmingas?

SD1: jis liko tokiu pat reiklaingu, galbūt pandemijos laikotarpiu net ypač stipriai tai suvokė visi įstaigoje dirbantys, dėl to išsitrynė tos ribos – kas yra kas. Žmonių trūko, todėl kiekvienas buvo pasiryžęs juo tapti.

T: Ką naujo atradote pandemijos dėka?

SD1: jo, tas verybių perkainavimas toksai... kad gyvenimas, jis toks yra, kad kuo paprasčiau tu gyveni, ir paprasčiau į viską žiūri, į tas galbūt išpūstas kartais problemas, tuo yra visiems lengviau gyventi. Nereikia kažko tai labai sureikšminti. Tu visų kovidų ar kažko tai... Žmogui nereikia tavo laipsnio, ar dar kažko, jam reikia žmogiškumo, prieinamumo, o ne „koks tavo laipsnis yra“?

T: Dėkoju už pokalbį.

8 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: S2 informanto atsakymai

T: Jeigu prisiminti pandemijos įkarščio laikotarpį, kaip jis praėjo jūsų darbe? Kas įsiminė labiausiai?

SD2: Nu.. kasdieną keitėsi tas pirmas lygis, antras lygis, trečias lygis... ir tartsi vat... kaip elgtis tose visose situacijose, vienas žmogus serga, tuos testus daro... tai... gerai, kad mes – darbuotojai nesirgome per tą antrą karantiną, priešingai per pirmą, kaip sakė kolegos, visi sirgo, nebuvo ir virtuvėje darbuotojų, nebuvo nieko, buvo sudėtinga, o aš... kaip pas mus susirgo pirmieji, mes esam korpusais, tai mano korpuse, kur aš dirbai, buvo daugiausia sergančių. Tai mus uždarė visiškai, ir mes turėjome.. nu buvom izoliuoti. Aš ateidavau per kitas duris į darbą, ir apsirengdavau, ten jau pagal visus reikalavimus, ir po to išeidavau tik namo – tai jokio kontakto nebūdavo. Tai buvo toks šokas aišku, iš tos pozicijos... bet iš kitos pozicijos, tai atrodė kad esi kažkam reikalingas, nes visi buvo iš tikrųjų išsigandę.

T: Kaip pasikeitė Jūsų darbo kasdienybė? Kaip darbo krūvis? Kokia buvo Jūsų rutina?

SD2: Nu ką... Visa rutina buvo nukreipta į dezinfekciją, gyventojų pagrindinių poreikių patenkinimą, nes tada aš jau nebelabai buvau socialine darbuotoja... O padėjėja padėjėjai. Nes mes buvome dviese, ir dviese tame korpuse mes turėjome dvyliką berods žmonių, ir mes... dar slaugytoja ateidavo pas mus. Tai mes turėjome jiems paduoti valgyt, surinkti visus dalykus, išdezinfekuoti patalpas, kolidorius, aišku laikytis tų visų taisyklių, nes iš kiekvieno užsikrėtusio išeini – reikia nusirengti ir bendravimo su gyventojais buvo labai nedaug. Jie negalėjo išeiti, mes užklijavome tuos visus kolidoriukus plevelėmis, kad į pagrindinį koridorių kuo mažiau bakterijų patektų, dirbome su dvigubais rūbai, buvo ir kombinezonas ir chalatas, kad išėjus galėtume chalata nusiimti ir jau dėtis kitą chalata, po dvi, po trys kaukes kartais net gi užsidedavom, kad iešinant vieną nusiimi, kitą užsidedi. Na ir to bendravimo va buvo labai mažai.

T: Fiziškai sudėtinga buvo dirbti su visa ta apranga?

SD2: Fiziškai sudėtinga su ta apranga, nes buvo labai karšta, bet kažkaip kada mes dviese buvome, viena kitą palaikydavome psichologiškai, keisdavomes, dvi dirbome, dvi laisvas. Tai... Tai kažkaip, nu... ieškojome to pozityvo. Visą laiką sakydavome: „Nu žiūrėkime iš tos pozityvios pusės, mes gerai išlaikome tą poziciją, žmonės kitose korpusuose nesusirgo“.

T: Jūsų korpuse daugiau taip vadinamųjų „gulinčių“ gyventojų, ar jie labiau savarankiški?

SD2: Pagrindė pas mus eee... vaikščiuojantys, bet aišku juos reikia maudyti, ir nagus karpyt, na visiems ką turime tame korpuse, visiems reikėjo padėti.

T: Ir tą viską darėte Jūs dviese su kolege?

SD2: Jo. Tiktai tiek, kad man liko... manęs kolegė, ta padėjėja, taip neleido į pačius kambarius, jinai atliko tuos visus sudėtingus darbus, nes kadangi buvo sergantys, ir karščiuojantys, maudyti jau neberekėjo, jau šiek tiek darbų atkrito, o aš buvau kaip išorinis toks dezinfektorius, padėjėjas,

padavėjas... Mums įveždavo tą maistą, o mes turėdavome išdalinti, išdalinus surinkti tuos vienkartinius, po to ten jau utilizuoti viską atskirai, tai na buvo toks pagalbinis darbas. Socialinio darbo – tik tiek kiek pabendraudavau psichologiškai, su klientais, ir tai per tą plevelę, nes jiems buvo sakyta kuo mažiau atsidarinėti duris, labiau jie būdavo savo kambarį (pas mus jie gyvena po vieną, arba po du). Tai jie buvo kambarį, na pakankamai supratingi visi.

T: Kaip jie jautėsi be bendravimo su artimaisiais?

SD2: Jie... kas skambinosi telefonu, o šeiip taip apie tai galėjome kalbėtis tik po to – tas dvi savaitės (izoliacijos) buvo tokia taisyklė. Buvo ir įtama iš tikrųjų, kad va visiems kad nesusirgti. Bet kas svarbiausia, mūsų gyventojai gi buvo paskiepyti, ir jie, tie kurie sirgo, jie netikėjo, kad serga. Jiems rodo teigiamą, o jie tiki kad jiems čia tiesiog silpna forma. Mes tai supratome, kad čia iš tikrųjų yra grėsmė ir gali sudėtingai baigtis. Gyventojai piktinosi, kodėl juos čia įkalino ir ko mes čia bijome, gi jiems tik sloga ir tiek. Bet faktiškai nebuvo tokių didelių iššūkių ir konfliktinių situacijų, nu mes tarsi radom tą bendrą kalbą. Gražiai kalbėjome, kad na privalo dabar, kol viskas yra taip, pabūti savo kambariuose, po to viskas atlaisvės ir vėl viskas grįžinės į savo vežias.

T: Kas daugumoje bendravo su klinetų artimaisiais? Kaip klostėsi santykiai su jais?

SD2: Su klientų artimaisiais.... na yra socialinio darbo organizatorė ir mes – trys socialinės darbuotojos ir medicina, kaip ir budėjimo punktas pas mus yra. Tai medicinai skmabino, buvo viskas pranešta artimiesiems, mirties atveju (buvo ir mirčių) – bendravau ir aš, ir kolėgė, bet visi kiti kas gali patys – pasisakė, daug yra tokių, kurie bendrauja ir patys prasinešė.

T: Bet nebuvo tokių neapykantos atvejų, ar pykčio ir artimųjų pusės?

SD2: Ne, ne, ne. Tikrai ne, nes aaaa... kažkaip jau yra tie gyventojai, kurie gyvena jau senai, ir jų artimieji tiki tais globos namais, kad jie yra geri, kad ten pasirūpins jų artimaisiais, ir žinokit, kad.. kad sakyčiau nebuvo jokio tokio net, net... nebuvo jokio pykčio, labai ramiai buvo reaguojama... Ir po to jau kai prasidėjo lankymas, susitikimai kas 15 minučių, nu viskas tvarkoj, yra tokia situacija ir visi suparto tas ribas, tas taisykles ir visai tvarkingai. Ir dabar pakolkas 15 minučių yra susitikimai, bet jau leidžia susitikti, anksčiau, tas dvi savaitės, gal ir daugiau, negalėjo net gi davinių perduoti. Per tą tikrą sudėtingą situaciją. O po to galėjo jau ir davinius perduoti ir dabar va gali susitikti 15-ai minučių.

T: Kalbant apie tuos politinius sprendimus, kaip jie įtakojo jūsų darbą?

SD2: Aš... kažkaip stengiesi ir prisitaikai, stengiesi suprasti. Jeigu tai yra reikalinga, naudinga, ir va, bet kaip sudėtinga yra bendrauti su gyventoju, kuris blogai girdi, ir nemato tavo lūpų. Nemato tavo kalbos, ir nemato nieko ir tada, tada faktiškai tu su juo gali ir nebendrauti. Jis pasidaro piktas, jam kyla agresija, „kam jums tos kaukės?“, „kodėl jūs taip darote, jeigu mes jūsų negirdime, mes jūsų nesuprantam?“, „bent nusiimkit kai kalbat“, na ir visokių tokių dalykų... Sunkiausias buvo iššūkis.

T: Ar dažnai keitėsi tie reikalavimai? Ar tai stipriai įtakojo jūsų darbo rutiną? Ar taip jau neajutėt?

SD2: Ne, mes vistiek buvom, nes kadangi globos įstaiga kaip ir ligoninė, ane? Mes vistiek turėjom nešioti kaukės, po to užsidėjome respiratorius, nu mes tarsi pripratom prie to.

T: Prisitaikėte, žodžiu...

SD2: Nu jo, jo, jo...

T: Klabnat apie pandemiją, su kokiais naujais iššūkiiais susidūria socialiniai darbuotojai, dirbantys būtent senelių namuose?

SD2: Pasakojo kolėgė iš kito korpuso, kur tiek nesirgo, bet jie vistiek buvo uždaryti. Tai pas juos nebuvo dviejų darbuotojų, pas juos buvo tik viena darbuotoja. Ji atlikdavo būtiniausius dalykus ir būdavo dar slaugytoja, kuri jeigu jau sergi ateidavo ir viską paduodavo, ten vaistus aišku ir viskas ten tvarkoj. Ji pasakojo, sako „man buvo labai baisu, aš, sako, esu labai išsigandus“. Ir dar dabar žmonės nėra atsigavę. Jie jaučia tą bendravimo stoką, tą tokį psichologinį stresą. Nes per pirmą karantiną, įstaigoje sirgo darbuotojai, gyventojai nesirgo... O dabar sirgo gyventojai, o darbuotojai nesirgo. Bet mum buvo apriboti ir kontaktai, mes turėjome apsiriboti minimaliais kontaktais, minimaliu bendravimu tarpusavyje ir su gyventojais. Labai trūko to bendravimo, labai visi buvo išsigandę. Iki šiol dar tas jaučiasi, nutrūko bendravimas, gyventojus tai sunku ir į veiklas ištraukti, jau atrodo kad jiems ir taip yra gerai. Ir jeigu jau į veiklą kažkur reikia ištempti, iš kambario išsivesti, tai sudėtinga. Kol su jais susitarti, tu tiek turi ieškoti būdų, tokių dalykų.. Kad jis iš tikrųjų neišeina, net neina prikalbinti.

T: Vis dėl to padariniai tos pandemijos gan rimti tokie... Žmonės nebeturi motyvacijos kažką veikti.

SD2: Galima sakyti. Jo. Nes o kiti, pavyzdžiui, jiems nebebuvo kineziterapeuto, jis nebegalėjo eit pasivaikščiuoti, įsivaizduojate – gulėti? Tavo kojų nepamankština... Taip tai eina kineziterapeutai, su jais dirba, jie eidavo į salę, jiems viskas nutrūko...

T: Individualiu užsiėmimu nebuvo?

SD2: Nieko, jokio kontakto. Jokio, jokio kontakto. Visi savo kambariuose, nes visi labai, buvo didelė baimė kad pasklis tas virusas po visą, ir kai nebebus kam dirbti, tada bus dar didesnė įtampa. Tai va.

T: Jeigu kalbėti būtent apie tą įtampą, apie psichologinį stresą, kaip Jūs susidorodabote su tuo? Kas Jums padėdavo?

SD2: Aš... nežinau, nežinau... Senelių namuose man buvo lengviau, nes aš jau nebebuvo viena, kaip kitoje darbo vietoje. O tada aš patyriau stresą, bet kai agalvodavau kad atlaikiau tada, tikėjau kad atlaikysiu ir čia. Mūsų senjorai nebuvo pikti, jie tarsi susitaikė su tuo, yra taip, kaip yra, taip ar taip mes tose lovose gulim, tai pagulėsime ir tas dvi savaites. Jo. Va tokia situacija, man tikrai... aš jaučiausi reikalinga, su tuo dideliu noru važiuodavau į darbą, nes iš tikrųjų jaučiausi, jeigu aš nenuvažiuosiu, kito žmogaus gali nebūti tą dieną, ir tada mano padėjėja bus viena pati ir jai bus dvigubai sunkiau... Jo, ir tas toks, pati motyvavau save ir motyvavau padėjėjas, ir su jom mes darbavomes šauniai.

T: Bet vistiek turbūt ir bedravimas padėdavo? Su kolėge pasišnekėdavote, išsipasakodavote?

SD2: Taip, šaip iš tikrųjų mes... Mes turėdavome daugiau laiko. Atvirai, nes jokia veikla nevyko, nieko daryti negalėjome, niekas įeiti negalėjo. Mes buvome, na tos tvarkdarės, mes darydavom viską pačios. Ir taip, kaip pasidarydavom, taip ir buvo. Mes rasdavome laiko ir pabendravimui, ir pasėdėti truputėlį, kad vat nebūtų taip, kad pagal tą grafiką dirbtume... Šaip dirbam pagal grafiką, yra laikas kada dirbi, yra laikas kada tu gali skirti sau ten kavos atsigerti, ar pasėdėti, ar pabendrauti. Mes susitvarkydavom ir sėsdavom aptarti. Ar ten kažkoks gyventojas išreiškė kažkokį negatyvą, kad vat palaikyt, pakalbėti, kad nu pastiprindavom save taip.

T: Ar kreipėtes į psichologus, ar buvo jums kažkokie seminarai ar supervizijos pravesotos?

SD2: Ne. Ne. Nebuvo.

T: Ar buvo įvestos kažkokios motyvacinės ar skatinimo sistemos? Ar mokėjo priedus prie algos už tą darbą karantino metu?

SD2: Aš negavau.

T: O kaip kiti, gal girdėjote?

SD2: Aš... dabar kaip tik va buvo poklabis tarp mūsų kolegių, kad negavo niekas. Ir mes tikėjomes, kad mes gausim, ne ati iš tikrųjų buvo labai sudėtingas ir psichologiškai ir fiziškai labai sudėtingas darbas, tiesiog... reikėjo daug aišku atlaikyti to... Jėgos daug reikėjo.

T: O kaip klostėsi bendravimas su pačiais seneliais?

SD2: Labai gerai, aš tik pradėju dirbti... tą korpusą aš labai gerai pažinojau, labai visi geri, labai visi nuoširdūs, man buvo toks naujas iššūkis pažinti juos iš kitos tos tokios pozicijos, ir pažiūrėti kaip jie geba tvarkytis, ką jie kalba su savo artimaisiais. Jie visi reagavo ramiai iš tikrųjų, jie susitaikė kad jie yra tame korpuse, kad mūsų tokia dalia ir jeigu mums jau lemta, mes ir numirsime... jie irgi stengėsi ieškoti tų pozityvių dalykų, nebuvo nei vieno bambeklio kuris bambėtų ar šauktų.

T: O kaip Jūs pati jautėtės tame pandemijos įkarštyje? Irgi bandėte ieškoti pozityvumo?

SD2: Visą laiką aš ieškojau, aš ir taip ieškau visuomet pozityvo nes be pozityvo neįmanoma socialiniame darbe išgyventi. Ir aš išmokinau kai kuriuos savo kolegas – sakau jiems, na pažiūrim kas gero iš šito kas atsitiko? Neateina pas mus direktoriai, kabinetai tušti, mes čia karalienės esame (juokiasi), darome ką norime, mes bendraujame, padedame žmonėms, mes esame reikalingos, jo, mes esame reikalingos ir mes esame vienintelis tas ryšis tų žmonių su išore. Aišku, jie gali paspausti mygtuką ir iškvieisti slaugytoją, tai mes ir jai padėdavome nusirengti, mes ją dezinfekuodavome nuo rankų iki kojų, iš po kiekvieno kambario, vėl arengdavome, viskas... Tiesiog va toks ir komandinis darbas, ir tas reikalingumas, iš tikrųjų žinokite, labai palaikė.

T: Kaip Jūs galvojate, vis dėl to socialinis darbuotojas tapo reikalingesniu ir svarbesniu tuo periodu?

SD2: Aš tai tapau toje įstaigoje reikalingsne. Aš ir pajaučiau, kad aš esu reikalinga, aš dar kartą įsitikinau, kad mano darbas yra svarbus. Jeigu neatėjau pas kažką iš gyvetojų, jau manęs pasiilgo... Kai galiu, aš pas kiekvieną einu, kiekvieną dieną, kiekvieną rytą, pasisveikini, po to žiūri pas vieną

ilgiau, pas kitą trumpiau užsibūni, tada aplankai visus keturesdešimt. Dabar yra trisdešimtšeši, nes keturi mirė...

T: Ar mūsų visuomenėje yra ryškus supratimas kas yra socialinis darbuotojas ir kokias jis funkcijas atlieka?

SD2: Oj... iš dalies gal ir yra, kai kur. Man vienas klientas, senjoras, čia pasakė „Jūs turite viską žinot, jūs negalit nežinot, viską mokėti ir tam jūs čia ir esat“ (juokiasi). Ir tada aš pagalvojau – ką aš kaip socialinė darbuotoja turiu žinoti ir ką aš galiu nežinoti? Nu galiu kažko tai nežinoti, dirbau su vaikais – žinojau kaip su vaikais dirbti, dirbau su šeimom – stengiausi sužinoti kaip dirbti su šeimom, dabar dirbu su senjorais, stengiuosi žiūrėti kaip jiems padėti, bet kad socialinis darbuotojas turi būti visapusiškas, ir jisai – viskas, nu viskas. Jis turi ir sriubą išvirti, jis turi senjorą nusivesti į užimtumą virtuvėje, jis turi mokėti padaryti ir atvirukus, jis turi mokėti žaisti žaidimus, turi mokėti gebėti bendrauti individualiai ir motyvuoti, ir dar kad ta motyvacija būtų į jo pusę nukreipta, nu.. kad tas žmogaus veiktų motyvuojamas. Tas socialinis darbuotojas, va supratau per 10 metų darbo, jis yra viskas žmogui. Jis atsisės, senjoras šalia tavęs, ko jisai paklausia, tu turi turėti atsakymą. Jeigu tu neturi atsakymo, tu negalėsi užmegzti pokalbio, tu nesukursi ryšio ir tu jam būsi neįdomus. O tai duoda patirtis.

T: Bet o mūsų visuomenė suvokia tai? Ar vis gi trūksta informacijos apie tai, kokį darbą atlieką socialiniai darbuotojai?

SD2: Nu tai trūksta informacijos aišku, gi sako kad jūs ten nieko nedirbat. Nieko nedirbat... o aš kai parvažiuoju, juk sakau kad ne žvyrą vežiau, bet nuo tos 11 darbo valandų aš atvažiuoju tokia pavargusi... aš nedirbau sunkiai, bet... bet yra jo, ir ir darbdavio reikalavimai yra labai dideli. E... Kažkodėl iš socialinio darbuotojo reikalauja visko. Visko... nuo renginių organizavimo iki žinojimo kaip pakelti 170 kg žmogų su aparatais... Nu nuo iki – viskas. Tu turi viską žinoti ir viską gebėti. O tai neįmanoma, tai veda link perdegimo. Įsivaizduoji, jeigu tu kažko nežinai? Vieną kartą nežinai, kitą kartą... ir į tave žiūri ir sako, kaip tu gali nežinoti, jug tu socialinis darbuotojas (juokiasi).

Tuos kuriuos yra stipresnės psichologinės būsenos, jos gal taip jautriai nereaguoja, bet yra darbuotojos, kuriuos jautriai reaguoja, jos skaito save niekom tikusiais ir viskas.

T: O kaip Jūs galvojate, ar Covid pandemija kažkaip įtakojo soc.darbuotojo reikšmę, jos suvokimą mūsų visuomenėje? Apie medikus ir pedagogus šnekėjo daug, o...

SD2: apie socialinius darbuotojus mažai šnekėjo... bet reikšmė socialinio darbo, aš manau, kad jinai truputėlį, jeigu kalbant apie visas visuomenes, gal ir ne.. nėra tokiai ryškiai matoma. Bet kiekvienas žmogus, kuris prisilietė prie soc.darbuotojo pagalbos – jau yra daugiau žmonių, kuriems reikėjo tos pagalbos. Pavyzdžiui, tau reikia sutvarkyt pinigų, o tu negali išeiti iš įstaigos, o tu gyveni ten, tau reikalinga gauti pašalpą ir tada yra tas darbuotojas, kuris viską padaro nuotoliniu būdu. Ir tada tu jautiesi dėkingas. O tokių atvejų buvo iš tikrųjų labai daug.

T: Tiesiog apie tai mažai kalbama..

SD2: Socialiniai darbuotojai yra labai kuklūs... (juokiasi). Ir tas mūsų, na išūgdytas tas toks... mes turim padėti, be atgalinio ryšio... nu negi dabar aš eisiu ir sakysiu kad aš ten sutvarkiau tuos dokumentus, tą Sodrą... aš pati pasidžiaugiu, didžiuojuosi kad aš sugėbėjau tą padaryti, tai mato, aišku ir mano darbdavys, bet labiausiai vertina žmogus... Ir per tą soc.darb.pagalbą atsirandą žmonės, kurie tą darbą vertina. Ir tai didėja. Savaime didėja...

T: Ką jūs naujo kaip savo sryties profesionalas atradote pandemijos dėka? Ko išmokote?

SD2: Kaip dezinfekuoti rankenas (juokiasi). Kaip pasirinkti mirkalą kokio reikia dezinfekcijai... Ne, čia juokauju. Ko išmokau... Jeigu iš tos pozicijos, tai aš suvokiau, supratau, kad socialinio darbuotojo specialybė yra iš tikrųjų reikalinga, nes eee.. nes mes buvome svarbūs tos pandemijos metu. Aš tą noriu pasakyti. Mes buvome svarbūs, gal ne visiems žmonėms, gal kiti yra socialiai stiprūs, tvirti, ir jie kažką galėjo patys pasidaryti, bet tiems silpniems sluoksniams, tikrai buvome labai svarbūs – tiek bendravimo prasme, tiek tiesiog... Nes jie tada jautėsi stipresni, qaplankyti, prakalbinti, jautiesi svarbūs tie mūsų senjorai. Tada ir pagalvoji, kad esi svarbūs, reikalingas ir žigioji į priekį. Ir tai motyvuoja dirbti, ir kiekvieną kartą važiuodamas į darbą tu nežinai kokie iššūkiai tavęs laukia. Aišku planuoji, bet viskas apsiverčia aukštyn kojom – bet man aptinka toks darbas.

9 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: S3 informanto atsakymai

T: Jeigu prisiminti tas pirmas dienas 2020 metų kovo mėnesį, kai buvo įvestas karantinas, kuom jos buvo ypatingos?

SD3: Žinokit ta pirma diena – jinai niekuo nebuvo ypatinga. Todėl kad tie mūsų globos namai yra, sakykim, užkampyje, kaime ir dar tas visas dalykas buvo nauja, nežinoma. Gal baisesnė diena buvo tada, kada buvo užfiksuotas pirmas atvejis pas mus, o tai jau buvo po kelių mėnesių.

T: Kai pradėjo klientai sirgti ar kai prasidėjo tarp kolegų sergamumas?

SD3: Tarp kolegų jau atsirado, seneliai ten jau daug vėliau, bet kada jau tarp kolegų, pats tas pirmas atsirado, va tada jau prasidėjo, sakykim, pati ta baisuma.

T: Turbūt iš karto ir panika pakylė, ir baimė...?

SD3: Žinoma, panika paėmė todėl, kad pačioje pradžioje buvo eee... toks dalykas, kad išveždavo iš namų eeee, izoliuotis ten į kažkokį tai viešbutį. Ir iš karto ta tokia baimė, kas gyvenam vienos mamos su vaikais, kas bus su vaikais? Nes buvo toks pasakymas, kad „nu ko jūs čia sukat galvas, gi yra globos namai“. Vaiko teisės pasirūpins, čia viskas tvarkoj. Mes sakom, „kodėl niekas negalvoja kaip tas vaikas jausis, kaip jam bus baisu kad va mama kažkur uždarytas ir jis net nežino kaip viskas vyksta ir kas bus toliau“?

T: Vaikui tai didžiulis psichologinis stresas...

SD3: Žinoma, žinoma... Galų gale sakom, kad dauguma turim naminius gyvūnėlius, o kas su jais? Nu vienu žodžiu buvo labai daug baimės, labai daug nežinios ir tikrai eee buvo to tokio... sakykime psichologinio spaudimo, labai gana nemažai.

T: Supratau, o Jūs pati ar atsidūrėte tokioje situacijoje, kad teko izoliuotis?

SD3: Laimei – ne. Bet dvi kolėgės, kurios izoliavosi, kuriom viešbutį teko izoliuotis, tai viena kolėgė pensininkė, tai šėip turėjo problemų, sirgo depresija ir naudojo antidepresantus, ir jinai šiuo metu yra tokios būklės kad jinai pati yra tokių globos namų klientė, jinai po izoliacijos tapo visiškai... nežinau net kaip pasakyti. Jinai savimi nebegali rūpintis... o kas liečia kitą kolėgę, ji yra keliais metais už mane vyresne, tai jinai po to įvyko serga depresija. Pas tą jaunsnę kolėgę buvo darželinio amžiaus vaikas, ten sakė iš vis buvo tragedija, jos sakė iš vis sėdėjo prie kamerų, abidvi raudote raudodo.. Kaip tenai vaikui, kokia trauma buvo... ten sunku nupasakoti.

T: Bet asmeniškai aš pirmą kartą girdžiu, kad žmonėms reikėjo izoliuotis viešbutyje...

SD3: Buvo, buvo, žinokit.... Buvo pačioj pradžioj, tik tik kai prasidėjo, net gi būdavo... ee.... ta pirmą kolėgę kai izoliavo, kur sakau 60 metų, tai įsivaizduokit, pas ją atvažiavo aaa... į namus, jai net vaistų neleido pasiimti, ten ant tiek viskas buvo greitai, kad ją va taip izoliavo viešbuty.

T: Algina, kaip pandemija paveikė jūsų kasdienybę darbo vietoje? Kas pasikeitė darbe?

SD3: Kaip mes juokėmės su kolegėm, ko išmokino pandemija – tai be proto plauti ir dezinfekuoti rankas (juokiasi). Jau čia pandemija... aš nežinau, tiek išmokino ir dar ką – pastoviai naudoti gumines pirštines. Anskčiau būdavo, prieš pandemiją, „ai, kokį nosį ar veiduką pavalysiu be pirštinių, nu kas čia tokio...“. O po to tai jeigu jai nors va koks kontaktas su žmogum, tai iš karto dezinfekcija, pirštintytės, patalpų dezinfekcija.... Tai va tas pakeitė mūsų vadinamą darbo rūtina.

T: Ar padidėjo darbo krūvis?

SD3: Darbo krūvis, sakykim, jeigu... aaa... taip padidėjo. Todėl kad vistiek patalpų dezinfekcija, jeigu kažkoks kolega iškrenta – automatiškai turi daugiau darbo. Jeigu, sakykim, dienos metu mes dirbame tryse, tai jeigu kažkas iškrenta, jau mes liekam dviese. Ir nu... taip, taip, padidėja.

T: Kas įeina į jūsų pareigas?

SD3: Į mano pareigas įeina labai daug. Su dokumentais dirba soc.darb. padalinio vedėja, o man... Su žmonėm bendravimas, užimtumas, jų maitinimas, patalpų valymas, viskas, viskas, ypač pandeminiu laikotarpiu. Ypač kai daug padėjėjų iškrito, tai socialiniai darbuotojai ėjo ir dirbo už padėjėjus.

T: Tą ir pastebėjau, kad visose beveik įstaigose pandeminiu metu trūko rankų, tai socialiniai darbuotojai atlikdavo ir kitas funkcijas... toks tas pokytis.

SD3: Taip, taip. Tikrai taip.

T: Vis gi išnyko tos ribos – kieno koks išsilavinimas, svarbu buvo žmogui padėti?

SD3: Taip, ir buvo svarbiausia tai, kad mes turime jų išlaikyti kuo daugiau sveikų, neužnešti jokios bacylos, kad neduok Dieve reiktų į ligoninę vežti, kad kuo daugiau išsaugoti žmonių.

T: Tai buvo pagrindinis prioritetas per visą tą darbo laikotarpį?

SD3: Taip, tikrai taip. Išsaugoti jų gyvybes, sveikatą.

T: Kokie dar buvo iššūkiai per pandemiją laikotarpį? Ypač kai buvo griežtas karantinas?

SD3: Eee.. iššūkiai... aš net nežinau, reikėjo su tais artimaisiais bendrauti, kažkaip tai jiems įrodyti, nupasakoti, kad dabar tu negali jų aplankyti, kodėl negali, kad čia mes tai baisiai nesergam. Dar iššūkis... mūsų direktoriaus na buvo toks pasakymas: „davai kuo mažiau tampotės, darbas-namai, kad neužsineūtumet bacylos į globos namus, nes jeigu užsinešit, prisiminkit, neišsaugosit darbo vietų“. Nu jo buvo toks, sakykim, pasakymas. Baisiausia buvo gal su visom tom plastmasinės aprangom dirbti... Per duris įžengus, į tuos visus kombinezonus, kaukės tos visos, skydai, ir eee.... žmonėm buvo baisu, kad tu kas čia darosi, vos ne kad... klientai pasijuokė, kad čia ateiviai puola. Kai dirbome su tais visais skafandrais, būdavo dvi-tris valandos ir viskas, tu šlapias visas ir vistiek tu vietoj nesėdi, reikia plauti, reikia žmogų maitinti, keisti, ir... buvo drabužius keičiam kas dvi-tris valandas, nes ant tiek viskas permirksta, liemenukai, triusikai, nu viskas... va teka. Kaip mes juokdavomes, kad jeigu į tualetą pajutai kad nori, tai ir mauk, nes jeigu aš biški palauksiu, tai teks vėl viską pasikeisti (juokiasi).

T: Kaip jautesi patys klientai? Jūs ganėtinai artimais su jais bendravote?

SD3: Mūsų yra tokie ligoniukai jau, nu ką, ateini su tą apranga, jie pasžiūri akis išpūtę kas čia dabar nutiko, nu ir vsio, jie kažkaip eee... nu sakykim, dar paklausia „ko tu čia su tuo skafandru?“ na ir vsio. O kalbant apie tuos jau sveikesnius, nes mes turime korpusą tų sveikesnių, va tie tai visi, jie sakykim, šiek tiek protingesni, vistiek jie žiūri žinias, visus tuos dalykus mato, seka, supranta kas kaip pasaulyje. Tai buvo, buvo tokios panikos, ypatingai kai jau buvo užsikrėtimai pas juos pačius. Tada prasidėjo ta tokia panika, kad jie sakė „kas čia per liga, čia mes išmirsim“, „ko jūs su tom pirštinėm, ar jūs čia mus saugot“? Kam to viso reikia? Va vo tokiu va dalykų buvo.

T: Kaip jie susidorodavo su tuo, kad artimieji negali jų lankyti?

SD3: Ten buvo iki tokio lygio , kad globos namai buvo visiškai uždaryti ir jie negalėjo nei į parduotuves, nei į kaimelius, niekur eiti. Tai vat buvo toks šiek tiek maištas, kad išeina jie sakydavo „kodėl aš čia negaliu, ar aš ne laisvas žmogus“? Va tokių vat buvo, nes tenai buvo, sakykim, paliktas tas vidinis kiemelis, tiktai aišku užrakintas buvo, kad žmonės jau bent kažkiek to gryno oro gautų.

T: Tai pabūti gryname ore išleisdavo?

SD3: Į kiemą – taip, rakinamą, kad jie naglėtų išeiti į gyvenvietę, į visuomenę.

T: Buvo naudojami kažkokie prietaisai (telefonai, planšetės) kad jiems padėti bendrauti su atimaisiais?

SD3: ten kur yra tie vadinami sveikesni, tai ten dauguma turi tuos išmaniuosius telefonus, pas mumis visur belaidis internetas veikia, tai jie ten tikrai kas norėjo, tai susiskambindavo su artimaisias, pabendraudavo. O kas pats negalėjo, tai tikrai padėdavom. Ir mūsų skyriuje, kita socialinė darbuotoja su savo asmeniniu telefonu vaikščiojo ir kas norėjo ten per kameras pasišnekėti, kas paprastai, ji padedavo. Taip, taip, buvo palaikomas tas ryšis.

T: Kaip politiniai sprendimai įtakojo jūsų darbą? Vistiek įsakymai keitėsi gan greitai, dažnai...

SD3: Būdavo sudėtinga, tu lyg ir matai tame internete ar per žinias vieną įsakymą, o tau vadovas pasakoja jau apie kitą įsakymą. Taip va neseniai čia buvo su šitais gi... su respiratoriais. Išeina, kad jie rekomenduojami tik renginiuose, kino salėje, o mažom raidelėm buvo parašyta, kad reikalinga ir globos namuose. Va toks jau būna dalykas, pats vadovas jau sakė, kad kitą kartą sėdi prie to pačio įstatymo dešimt kartų kad išsiaiškinti ko iš manęs reikalaujama.

T: Ar buvo vykdomi patikrinimai kaip laikomosi reikalavimų?

SD3: Gal kelis kartus tikrino, ar mes turim tuos vadinamus eee... persirengimo kambarius, kurm mes eee... savo drabužius paliekam, ir tuom visom aprangom pasikeičiam, jo gal tikrino kaip tam esam pasiruošę ir aš dabar galvoju kad daugiau nieko netikrino.

T: Kaip klostėsi santykiai su kolegomis per visą pandemiją laikotarpį? Ar vis dėl to tas kovidas paveikė santykius tarp jūsų?

SD3: Kad ne... Jeigu kažkas tai jau tenai... Sakykim, kai buvo tas privalomas testavimas, tai tada jau kuriuos jau važiuojam testuotis, jau viena kitai skambinam „kaip testas, kaip rezultatas?“, viena kitą palaikėm, užjautėm, nebuvo ten tokio kažkokio susiskaldymo, atstumimo ar kažko.

T: Užskrėtimo atvejais nebuvo kaltinimų vieni kitiems „čia tu mane užkretei“?

SD3: Pas mus kolektyvas, sakykims su kuo aš dirbu, susidaro iš dešimties moteriškių. Tai tarp mūsų tų dešimties tik viena yra sirgusi, tai va. Taip kad kažkokio tokio tai ne, tarp mūsų nebuvo, bet girdėjau tokį iš kitų pasakymą, kad viena medikė atnešė, tiesiog susirgo šituo kovidu, ir jinai vadovės buvo aprėkta „tu atnešei visiems globos namam virusą“. O daugiau ne, tikrai nebuvo. Buvo gal dėl to skiepijimosi, irgi pačioj pradžioj buvo toks, žinai... Jeigu aš skiepijuos, kodėl tu nesiskiepyji, kas čia per antivakseris? Bet po to viską palikom savo eigai. Tavo reikalas, aš pasiskiepyjau, aš su savo organizmu darau ką noriu, tu ką darysi – tavo reikalas.

T: Kaip Jūs jautėtės, kokia jūsų emocinė būklė buvo dirbant pandemijos metu? Kokie jausami vyravo?

SD3: Pačioje pradžioje kol dar buvo nežinoma, nu tai ką – aišku, didžiulė baimė, panika, o jeigu aš susirgsiu, kaip čia bus? O jeigu ne duok Dieve numirsiu? Kas su mano vaiku bus? Taip, pačioje pradžioje taip jaučiausi, o kada tik paleido skiepyjimą, ir aš iš karto nutariau skiepytis, ir pirmu, antru, paskui jau sakė bus ir trečias, nu ir kai pradėjom matyti kad ne visi tie atvejai taip blogai bagiasi, kad nu... yra lengvesnių tų formų, tai įtampa ir nuslūgo. Nu ir dabar, gyveni kaip su tuo paprastu gripu. Žinau, kad tas dalykas yra, kad aš jo galbūt neišvengsiu, bet bus kaip bus, nu ką dabar?

T: Ar buvo mirties atvejų nuo Covid tarp klientų?

SD3: Gal nuo pačio Covid, gal tiktai pora numirė. O šaip tai.. senatvė, gretutinės ligos, nes vistiek jeigu kalbant apie slaugą, tai vistiek jau kaip sakom iš mūsų jie jau niekur nebekeliaus, tik į viršų. Nes vistiek ir ligos, ir žmonės jau atgyvenę savo amželį, bet nuo Covid tik porą yra numirė už visą tą laikotarpį.

T: Kaip jūs reaguojate į klientų išėjimą?

SD3: jeigu turite omeny mirtis... kada žmogus iškeliauja, aš nemoku pasakyti kokia būseną. Viskas vyduje dreba, virpa. Ir vistiek tas lieka, toksai... nemoku pasakyti, širdies toksai drebėjimas. Tu suvoki kad žmogus senas, kad jisai sirgo, kad kitap nebus. Be vistiek tas išlieka.

T: Kas liečia stresą darbe, kas padėdavo su juo susidoroti?

SD3: Oj, aš net nežinau... nežinau, žinokit. Laisvalaikis, gal.

T: Gal buvo kokios supervizijos vedamos?

SD3: Ne, tikrai ne. Niekas nebuvo vedama, tiesiog aš net nežinau. Laisvalaikis, kai orai atšilo būvimas gamtoj. Per atostogas stengiausi kažkur išvažiuoti, atitrūkti nuo visko. Miškas, jūra... Tai leidžia atsipalaiduoti, pamiršti problemas...

T: Gal kažkiek bendravimas su kolegomis padėdavo?

SD3: Kad žinokit ten ir tarp tų kolegų vistiek buvo ta įtampa, nežinomybė, baimė ir pati ta pradžia buvo tokia, kad mes visi gyvenome toje įtampoje ir niekas negalvojo kaip man čia susidoroti su tuo stresu. Tiesiog taip gyvenom, žinojom, kad kitaip nebus, ir.. naa... turim išgyventi tą laikotarpį. O paskui... keitėsi viskas, ribojimai keitėsi, nuslugo įtampa. O kalbant apie kažkokias supervizijas, mokymus, pagalba, ne ne, tikrai nebuvo to.

T: Pas psichologus irgi nesikreipėt?

SD3: Ne.

T: Ar buvo išmokėtos priemonės/priedai Jums, kolegoms, už darbą per tą sunkų laikotarpį?

SD3: Pačioje pradžioje, pirmais metais jo, gavom. Aaa... vieną kartą gavom tą vadinamą premiją už darbą pandemijos metu, o kitą kartą kelisdešimt eurų buvo sumokėta už tai, kad aš buvau likus dirbti visiškai viena savam aukšte. Taip vat buvo sakykim du tokie mokėjimai, kurie lietė būtent tą vat pandemiją.

T: Ar pakylė alga per tuos pandeminius metus? Ar kovidas paveikė tą „algos pakilimą“ jeigu jis buvo, ar ne?

SD3: Aš nepasakyčiau kad algos kelimą paveikė kovidas. Todėl kad algos kelimas buvo susijęs su tuo, kad profsajungos kovojo už mus, nes atlyginimai socialiniame sektoriuje yra maži. Tai va profsjunga iškovojo ir kitas dalykas – Lietuvoje kylo minimali alga. Tai vat, o dėl kovidu kaip ir sakiau... Jeigu smalsu dėl kovidu buvo keli šimtai eurų dadėta, o kad dirbau viena tai sakau – kelisdešimt eurų.

T: Kaip klostėsi bendravimas su klientų artimaisiais?

SD3: na buvo tokių... vienas, sakykime, išskirtinesnis atvejis, kada jau buvo daug tų sergančių pas mumis gyventojų, aišku ne mūsų skyriuje, tam kitam skyriuje, tai tiesiog viena globotinio mama skambino ir isteriškai ten prašė, reikalavo, kad nupasakotų, nurodytų būklę to žmogaus, kaip jis ten jaučiasi, nes ji girdėjo kalbas kad pas mus ten vos ne visi lavonai, eee... kad ir kaip šlykščiai tas išsireiškimas skamba. Jinai ten raudėjo, prašė kad galėtų su juo susimatyt, susitikt, mūsų vadovė aišku bandė paaiškinti, kad tai neįmanoma, kad nieko nebus... Žinoma, artimiesiems buvo labai baisu, bet... gal tikrai va vienas tok išskirtinesnis atvejis, kad buvo sunku nuraminti, o kiti nu tai ką... būdavo paskambina, pasikalba, papasakoja jiems apie žmogaus būklę ir viskas gerai. Kiek leidžia kompetencija, apie žmogų buvo papasakota viskas, kaip jisai jaučiasi, ką veikia, kaip gyvena. Tik tai kas liečia gydymą – tai čia jau gali komentuoti tikrai medikai.

T: Bet su gydytojais atskirai turėdavo šnekėti artimieji?

SD3: Jo, būdavo duodami numeriai, ir tiesiog yra globos namų ta vadinamoji gydytoja ir jinai ten kiek gali, viską papasakodavo.

T: Jūsų nuomone, ar Covid pandemija kažkaip įtakojo tai, kad reikšmingesnis, reikalingesnis tas socialinis darbuotojas pasidarė? Nes informacinėje erdvėje, jeigu prisiminate, buvo daug kalbėta apie

tuos pačius medikus, kurie didvyriai tikri, kovoja su pandemija, ir buvo apie pedagogus daug kalbama, kurie atlieka savo pareigas net tokioje vat situacijoje. O kaip dėl socialinių darbuotojų, kaip Jūs galvojate? Ar reikšmingesni jie tapo visuomenei?

SD3: Čia... kalbant apie tą visą žiniasklaidą, žinias ten, visą tą... nežinau kaip čia pasakyti. Tai va kaip jūs ir minėjote, jie ten herojai – tie, medicina, dievie mano kaip jie ten varo, kaip jie ten padeda žmonėm, o mes, kaip sakom, šitas socialinis sektorius – kaip mes pasijuokėm, viską padarom, viskas ant mūsų pečių, bet va herojais kažkodėl taip netampam. Nu pamirštas tas yra socialinis sektorius. Tikrai jis yra pamirštas.

T: Tai Jūs galvojate, kad net tokios ekstrimalios situacijos napakeis to požiūrio į socialinį darbą?

SD3: Ne, nepakeis. Nes nei socialinis darbuotojas, nei padėjėjas, jis nėra vertinamas. Kiek jisai padaro, kiek yra atsakomybės eee... darbo rūpesčių ant jo pečių, bet... niekas nevertina jo darbo.

T: Bet niekas ir nežino apskritai ką jis daro, labai mažai mūsų visuomenė yra informuota apie tai, ką tas socialinis darbuotojas daro... Gal nėra aiškaus suvokimo ir dėl to ta problema iškyla?

SD3: Jo. Nes šaip taip tarkim kaimose, nu ką tas socialinis darbuotojas daro? Baudžia geriančias šeimas ir atiminėja vaikus. Vat yra tokia nuostata. Nes jeigu tu jau socialinis darbuotojas seniunijoje, nu tai ką? Tu esi tas urodas, kuris atiminėja vaikus. Ir jis nėra vertinamas, nei atlyginimo požiūriu, daba kaip mes dabar neseniai su bendramoksle apšnekėjom – gerai, tu atsimokai keturis metus, sakykime neakivazidnių studijų mokamoje vietoje, ir tu pradedi dirbti, tai kokia gi pradžia socialinio darbuotojo, atlyginimas? Juokingai maža, juokingai maža...

T: Nepristižinė profesija, kaip mes sakom...

SD3: Tikrai ne. Tikrai ne. Jeigu dar plius nelimpa šitas darbas vat yra žmonės, kurie, kaip mes pasijuokiame, iš prigimties jau socialiniai darbuotojai. Bet jeigu net ir nelimpa tau jisai, tai geriau net ir nestok.

T: O kaip jūs vertinate socialinio darbuotojo vaidmenį apskritai tokiose įstaigoje, kaip vat jūs dirbate?

SD3: Na... kaip aš galiu vertinti. Žinoma jis yra labai reikalingas, labai reikšmingas, bet... labai ir priklauso koks tas socialinis darbuotojas. Jeigu jisai atėjo tik atsėdėti valandas, tai geriau jo ir nebūtų.

T: O jeigu ne? Jeigu tai yra toks žmogus, kuriam rūpi?

SD3: Tada taip, jis labai daug padeda. Todėl kad jeigu kalbant apie šitą pandeminį laikotarpį, kada buvo visiškai viskas uždaryta, tai socialiniai darbuotojai kaip mes juokėmės, net su tašėm lakstė į parduotuves. Nes užsakinėdavo jiems ir maistą, viską. Eee.. telefonai, internetai, būdavo viskas sutvarkyta, padaryta, paduota, išklaudyta, paglostyta, net arbatos, kavos atsigerta, kad žmogus būtų ramus, aaa... išklaudytas, paguostas.

T: Faktiškai socialinis darbuotojas pakeitė žmogui visus – ir artimuosius, ir draugus...

SD3: Pandeminiu laikotarpiu – taip. Tikrai taip.

T: Ką jūs naujo, kaip savo sryties profesionalas, išmokote pandemijos dėka? Apart to, kad reikia viską dezinfekuoti...

SD3: Aj, net nežinau... Galbūt, kantrybės tos daugiau atsirado, eee... pasėdėt šalia, išklaust, kad jisai, tas žmogelis, ir nusišneka savo tose svajonesė, na bet tebūnie, tu pasvajok, aš pasėdėsiu paklusysiu. O daugiau.... tai net ir nežinau.

T: Vistiek pirmoje vietoje liko ta meilė žmogui?

SD3: tai aišku, nebūtų tos meilės žmogui, nebidrbut tu to darbo.

T: Taip, būtent. Ačiū Jums už pokalbį.

10 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: S4 informanto atsakymai

T: Iš ko susideda Jūsų darbo rutina? Kokias funkcijas atliekate? Kaip ji pasikeitė kai prasidėjo pandemija?

SD4: Na ateinu į darbą, 8 ryto pas mumis mišios. Nu tai visus surinkti, suvedžioti, po mišių yra pusryčiai, padedu pasimaitinti kurie yra jau neįgalus patys valgyti, nuvesti į valgyklą kas ten pasiklydę, paskui darbuotojų arbatos pertraukėlė – 15 minučių, apsitariam kas kur kada, kokie per naktį buvo įvykiai, kas kaip. Tada mes su žmonėmis eidavome žaisti bingo, šahmatais, dar ką... Paskui jeigu yra laiko iki pietų laiko buvo, eidavau pas žmonės į kambarius, nueini pasikalbėti, kas kokių problemų turi, antradieniais būdavo dar pirkinų diena, tai eidavau sudaryti sąrašą ko kam iš parduotuvės reikia, tada susirašau sąrašuką ir nusiunčiu į maisto parduotuvę užsakymą. Po to pietūs, po pietų valanda poilsio, tada mums pietūs būna. Po pietų roženčius, po to pavakariai, visokie mažmažiai dalykai... Po to pasibendravimas, iki vakarienės galima pasikalbėti su artimaisiais, padėdavau jiems su tais telefonais...

T: O kaip per karantiną?

SD4: Per karantiną nebuvo jokių veiklų, reikėjo individualiai su kiekvienu pabūti, kas nori pabendrauti, pažaisti.. Eidavom per kambarius, kad kažkaip palaikyti. Saugumo taisyklių laikydavomes, visomis dienomis su kaukėmis, rankenos, durys, stalai – viskas buvo dezinfekuojama, žmonės eina miegiti tai patalpas išpurkšdavom, nu... paskui turėjome deguonies valytuvą, ką žinau, reikalavimų visų laikėmės. Jau nuo pirmų dienų atėjo nurodymai... Staigiai teko išmokti laikytis tų reikalavimų. Tai jau nebuvo taip, kad penkios minutės ir reikia bėgti lauk iš to kambario... Aplink pasiklausdavom kiek serga, tai pas mumis ačiū dievu išsilaikėm, džiaugėmės labai.

T: Kadangi Jūs minėjote, kad nedirbote per pirmąjį karantiną, galbūt kažkas iš kolegų pasakojo, kokia buvo situacija įstaigoje tuo metu?

SD4: Nu nežinau, nelabai... Nelabai ką šnekėjo, tik tais tai, ką žinau iš kolegų, kad labai mmm didelę atskirtį padarė. Administracija vienur valgė, darbuotojai kitur, ir nu.. kažkaip tai nebebuvo to tokio susibendravimo. Nors ir.. ir dabar, ne taip seniai, mes ir patys pradėjom kalbėtis kad jau reikėtų... gal baikim čia tuos visus... Tarp kolegų irgi buvo, toks... žinote kaip, kai grupelėmis pradeda darbuotojai būti, na toks.. nesusikalbėjimas.

T: Suskaldė biški tą bendruomenę Jūsų?

SD4: Ne biški, labai ne biški, suskaldė kolektyvą, jo..

T: Galbūt kažkas iš kolegų pasakojo, gal vis dėl to padidėjo darbo krūvis kai įvedė pirmą karantiną?

SD4: Mm... buvo tik tais tiek, kad suskirstė visus grupėmis, tai kai aš jau parėjau buvo suskirstytos grupėmis, kad nekontaktuotų, o tas krūvis nelabai tepadidėjo, nes pas mus iš tikrųjų nieks nesirgo.

T: Aha, tai pavyko per visą tą laikotarpį išvengti susirgimų?

SD4: Išvengėm tų susirgimų, aš pati buvau išvežtinė kai susirgau kovidu, čia prieš tris mėnesius sirgau, tai aš į darbą nenunešiau. Ir mes visi, va kai darbuotojai sirgo, nieks į darbą to neužnešė, nebuvo to tokio momento. O šaip mes žinokit dirbom labai ramiai ir nieks nieko, nebuvo jokio išvis.

T: Bet pas Jumis vistiek buvo griežtai draudžiama lankytis senelius?

SD4: Taip, taip. Lankymas buvo uždraustas ir lankyt pradėjo... nu kada, vasarą čia. Mes vasarą išleisdavom į lauką, va tada galėdavo atvažiuoti, lauke susitikt...

T: Ir pavyko išvengti susirgimų tarp pačių klientų?

SD4: Taip, taip. Viena moterytė sirgo, bet irgi kažkiek sukarščiavo ir tiek. Bet buvo mažai vaikščiuojanti, kadangi viena pati kambarį gyveno tai uždarėme ją ir viskas. Šaip anksčiau būdavo visą laiką mišios pas mumis, po pietų tai stalo žaidimas, tai dar kas nors, nu toks susibūrimas, tai gėsmės, tai dainos... Vat per visą pandemiją nebuvo jokio tokio susijimo. Galėdavo išeiti iki valgyklos, nors čia vienu momentu net gi į kambarius valgyt nešdavo – nu tada jau nu vat tas toks krūvis didesnis, kad reikėjo jau, visi apsirengę eidavom maistą išdalint. O šaip... viskas ramiai, spakainiai. Kada jau visi sveiki, viskas gerai – einam ir pasimelsti, einam ir žaist...

T: Kaip emociškai klientai laikėsi be bendravimo? Ar darbuotojai stengėsi juos kažkaip palaikyti morališkai?

SD4: Labai trūko bendravimo, labai trūko artimieji kad nelanko, aišku padėdavome pasijungti per Messenger'ius su artimaisiais pasikalbėti, bet tai visai ne tas yra... Žinot kaip, nei apsikabinti, tai to labai trūko. Ir didžioji dalis nesuprato kas čia tas yra... kodėl negalima, kas čia per da nesąmonė, ar čia valdžia neleidžia, ar čia jūs neleidžiate, ir iš tikrųjų labai pikti buvo.

T: O kas daugumoje bendravo su artimaisiais?

SD4: Aš...

T: Papasakokite kaip sekėsi?

SD4: Nu tai... tiesiog taip ir būdavo, tie kurie neturėdavo tų visų socialinių tinklų kaip Facebook arba Messenger tai skambindavo ir klausdavo, žinote kaip, pagyvenę žmonės, nelabai gal prigirdi, tai aš jau kaip vertėjas būdavau, klausdavo – kaip gyvena, kaip sveikatos, artimieji labai domėdavosi. Visa informacija telefonu, tai vargdavom, telefonas neiškrisdavo iš rankų. Tai reikėjo eiti pas tą žmogų, apklausti kaip jis jaučiasi, kaip kas, perduodavome linkėjimus nuo artimųjų. Bet aišku pasipyktinimo daug buvo. Labai pyko, žinot kai negali su savo artimaisiais pasimatyt, labai kils tas pyktis.

T: Emociškai tai labai klientams sunku buvo...

SD4: Labai, labai... Pas mus yra po du apgyvendinti, ir dažniausiai būna vienas silpnesnis, vienas stipresnis. Jeigu nelabai gali susišnėkėt žmonės tarpusavyje, nu tai irgi įsivaizduokit kai reikia mėnesį kambarį išgyventi dviem ir tik mes ateinam valgyt atnešam, sauskelnes pakeičiam... Nu, aš ieinu dar, pasišnėkėt. Ir tai, savaitgalį neateini, nu jiems tai labai bloga... Tu tik niekur neišeik, tik pasėdėk dar

biški, kad ir tas katras labai mažai tešneka, būdavo akys tokios didelės, kad tu tik niekur neišeik, tik dar biški pasėdėk. Kartais ir kalbėti nereik, tiesiog pabūti, ranką palaikyti. Tu tai va tai toks...

T: Kaip politiniai sprendimai ir pandemijos valdymo strategijos įtakojo Jūsų darbą?

SD4: Šitas tai iš viso košmaras būdavo... Vieną dieną tokį įsakymą nuleidžia, po dviejų dienų kitą įsakymą. O pas mumis irgi įstaigoje irgi – pavaduotoja pasirašo vieną įsakymą, jau tvarką parengia vieną, nueini parašus darbuotojų surenki, jau viskas, jau tas nebegalioja. Savaitės pabaigoje darom kitą. Nauja savaitė ateina, ir vėl iš naujo... Nu toks kažkoks buvo košmaras su tais poperiais. Labai labai daug poperizmo buvo. Ir kai pradėjo leisti lankyti, tai artimieji irgi klausdavo pastoviai, kokios čia tvarkos dabar, at galima lankyti, ar negalima lankyti... Nu žinot... Labai su tuo telefonu daug darbo buvo, pastoviai skambino, klausinėdavo...

T: Tai daug komunikacijos jau buvo ant jūsų pečių...

SD4: Na dar pavaduotoja bendravo... ir slaugytoja, bet kas liečia iš medicininės pusės. O šaip tai jo, daugiau aš bendraudavau.

T: Kokie apskritai jausmai vyravo kols dirbote tuo sunkiu pandeminiu laikotarpiu? Ar buvo baisu, ar aplankydavo panikos jausmai?

SD4: Ne, ne, nebuvo nei tos baimės, nei panikos. Kažkaip ramiai buvo tuo laikotarpiu, gal dėl to kad mažai kas sirgo.

T: Jeigu būdavo stresinės situacijos darbe, kas padedavo su juo susidoroti?

SD4: Buvo vieną kartą psichologas atvažiavęs, skaitė paskaitą apie streso nuėmimą, o dar turėjome nuotolinius seminarus visokius. Kai šiek tiek atlaisvino ribojimus, tai kvietėme psichologą dar... kai jau visi skeipus turėjo, galima buvo ateiti į vidų, jau ir lankytojams galima buvo.

T: Ar buvo mokami priedai už darbą pandeminiu laikotarpiu?

SD4: Dabar pagalvoju... priedas prie atlyginimo metų pabaigoje buvo, ir atrodo buvo kažkoku momentu lygtair dar buvo pridėta. Koeficientą didensį pridėdavo jeigu išeidavai pavaduoti arba dirbti viršvalandžius.

T: Kaip Jūs manote, ar Covid pandemija kažkiek įtakojo socialinio darbuotojo reikšmės kaitą mūsų visuomenėje? Informacinėje erdvėje daug buvo kalbėta apie medikus, pedagogus, kurie dirba ekstremalioje situacijoje, o apie socialinius darbuotojus – ne.

SD4: Socialinius darbuotojus kažkaip nesureikšminu, labiau tas padėjėjas... Jos ir sakė, kad jos čia darbuojasi, o mes šaip, su žmonėmis pasišnekam, nežinau... Nelabai manau, bent jau pas mumis tas socialinis darbuotojas skaitėsi ale ir nereikalingas. „O ką tu čia dirbi, su žmonėm pažaidi, pabendrauji ir tiek“ – bent jau kolegos kalbėjo taip.

T: Nesijaučiate neįvertinta?

SD4: Ne, jeigu iš tikrųjų. Pavaduotoja soc.darbui labiau su popieriais, aš su žmonėmis, bet ir ji sakė, kad mūsų darbas toks yra, padėjėjų darbas toks yra. Nu... iš vadovo įvertinimas yra, ir kažkaip taip.

Žmonės myli, irgi visą laiką jeigu vieną dieną neateini, praleidi, iš karto „kur tu buvai? Mes tavęs pasiilgom“, tai iš žmonių pusės irgi toks įvertinimas yra. Iš tikrųjų jautiesi reikalingas, man tai dėl to visai ir į darbą norisi eit...

T: Kaip Jūs galvojate, ar mūsų visuomenėje yra supratimas kas yra socialinis darbuotojas ir kokias funkcijas jis atlieka?

SD4: Žinokite mūsų kaime nelabai supranta kas yra tas socialinis darbuotojas, manės net gi klausia, ko aš einu į tą darbą kur keičiu pampersus. Aš sakau, kad nekeičiu pampersų. Arba galvoja, kad socialinis darbuotojas vaikšto po kaimą ir malkų prineša, kad čia toks dirbas yra. Aiškinu, kad mano pareigos ne tokios, bet žmonės tapatina socialinį darbuotoją su padėjėjų ir dar kažkuo... Aišku jeigu matai, kad žmogui reikia padėti ir tu gali padėti, tai ir padedi – ir pampersus pakeisti, ir iki tualetu padedi daeit ir persirengti... ar dar ko nors, nematau jokių bėdų. Na žmonės neįsivaizduoja koks tas daras yra, ir iš kolegų – koks tas tavo darbas, jeigu tu per dienas su žmonėmis šneki... ar čia darbas yra? Kaime tai va taip, nelabai supranta...

T: Ką naujo išmokote iš pandeminio laikotarpio?

SD4: Na... gal išmokau mažiau stresuoti, kad niekur nenupulsi, bus taip kas bus. Vieną dieną yra taip, kitą kitaip. O tai čia buvo skubėjimas toks, vertimas per galvą... Bėgam, bėgam... o dabar stop, ramiai. Šiandien yra taip, išgyvenkime šiandien, o rytoj pamatysim kaip bus. Tokios ramybės gal daugiau reikia.

T: Jeigu atitrūkti nuo Jūsų įstaigos, kaip Jūs įsivaizduojate, ar per pandemiją laikotarpį socialinio darbuotojo vaidmuo pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigose tapo reikšmingesnis?

SD4: Man atrodo, kas biški tapo, nes... Kaip pasakyti, artimieji su gyventojais bendravo susitikdami, o dabar didžioji dalis per tarpininkus bendrauja, kad ir per telefoną, o gyventojai dažnai patys pasijungti nemoka, tu turi nunešti, pajungti, prijungti, dar kažko... arba atsiųsti nuotrauką tam artimui. Nu iš tikrųjų biški didenis reikšmingumas, anksčiau to tarpininkavimo tiek nebūdavo.

T: Ačiū už pokalbį.

11 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: S5 informanto atsakymai

T: Jeigu prisiminti tas pirmas pandemijos dienas, kaip jos praėjo? Kuom įsiminė?

SD5: Įsiminė tai, kad mes tada tas pirmas dienas kai prasidėjo na sakykim visas tas kovidas, buvo sprendžiama kaip neįleisti to kovido į globos namus, ir buvo toks padarytas sprendimas, kad mes keičiam visai darbo pobūdį, ir tą pirmą dieną turėjom greitai nuspręsti. Ten mes buvome paskirstyti į dvi komandas mūsų darbuotojų. Tai buvo pirma komanda ir antra komanda, o dar buvo prieššventinis laikotarpis, Vėlykos artėjo, tai buvo panika, sąžiningai iš mano pusės. Galvojau jeigu aš papulsiu į tą pirmą komandą, tai kaip tada šeima? Kaip šventės? Kaip suderinti visą tą? Nes sakykim mūsų darbo specifika buvo tokia, kad mes sutikome po dvi savaites gyventi ir dirbti darbe. Ir mes turėjome greitai duoti tą sutikimą, arba tu sutinki taip dirbti, arba tavęs net negali forminti kad tu dibri nuotoliniu, jeigu tu nesutinki su tom sąlygom, tai tada reiškia tu turi eiti į atostogas, arba neapmokamas imti, arba biuletinį, arba nu... nežinau šFituo atveju kaip būtų mes sudirbe. Bet per dvi dienas turėjome duoti atsakymą į kokią tu grupę eini. Ir eina ta panika, nes tu nežinai kaip bus viskas.

T: Tai kokią grupę jūs pasirinkote?

SD5: Aš sąžiningai pasirinkau eiti į antrą grupę, nes aš turėjau motyvą kad turiu nami šeimą ir turiu suderinti su kuo vaiką man palikti, eee... tuo metu kai dvi savaitės nebusiu namie, o vyras dirba pamaininį darbą, su kuo bus vaikas, kaip čia ką sužiūrėti... nu viską tu turi apgalvoti. Tai vistiek ta tokia panika buvo iš pradžių. Ir dar aš plus nesutikau eiti į pirmą komandą, nes man pasirodė kai buvo daroma pirma komanda kad ten buvo per daug mūsų tų vadinamų specialistų. Ir antroje komandoje liktų tik vienas žmogus, kuris būtų atsakingas už viską – už ūkio reikalus, už socialinį darbą, už slaugą ir visą kitą. Tai va buvo tokia nežinomybė, kaip čia kas bus, kaip viską daryti, po to prasidėjo tos visos rekomendacijos, tvarkos nustatymai, kaip turėsime testuotis, kada, na va tokie visokie niuansai organizaciniai.

T: Kaip pasikeitė Jūsų darbo pobūdis? Ar jūsų darbo rutina pasikeitė praidėjus pandemijai?

SD5: Prieš tuos du metus darbo kasdienybė pasikeitė – tu pradėjai labiau žiūrėti su kuo kontaktuoti, su kuo nekontaktuoti, tu turi saugotis, kad neatneštum viruso į globos namus. Prasidėjo testavimai... Darbo pobūdis pakito nes pradėjome daug daugiau bendrauti su artimaisiais, nes artimieji nebeturėjo to kontakto, nebuvo leidžiamas tas lankymas, ir atsirado tas toks glaudesnis ryšis su tais pačiais gyventojais. Ypatingai žinokite kai gyvenome mes po tas dvi savaites, mes gyvenome po dvi pamainas, tai gaunasi du mėnesiai, taip kaip sakau jie tapo kaip šeimos nariai. Mes pradėjome su jais gyventi, tai kai grįžo viskas į senas vežias, kai pradėjome dirbti kaip įprasta, gyventojai sako kad pasigenda to mūsų bendro gyvenimo kartu, jie įprato, kad tu savaitgaliais esi šalia ir net ne su oficialia apranga, o su treniginėm kelnėm (juokiasi). Iš neigiamų aspektų pasikeitė santykiai su kolėgomis – yra tasai pasiskirstymas, labai pasijuto. Nes prasidėjo konkurencija kuri ta komanda geresnė, mes tai

taip ir taip, o jūs tai va taip. Ypač tas prasidėjo iš tų padėjėjų pozicijos. Ir tada prasidėjo kaltinimai, dar visokios nesąmonės... Tas karantinas, mano nuomone, labai suskaldė kolektyvą ir iki šiol mes jaučiame tas pasekmes.

T: Ar padidėjo darbo krūvis?

SD5: Sąžiningai kalbant prisidėjo daug visokiausių popierizmų, tvarkų kūrymas. Jeigu tu pasirašai vienas kažkokias rekomendacijas, kurios galiojo prieš savaitę, grįžti pirmadienį ir tau jos nebegalioja. Turi jau vėl viską iš naujo galvoti... Mano nuomone padidėjo krūvis dėl popierizmo ir skaičių pateikimo. Ir kas savaitę vis naują kažkokią eilutę prideda... Tai prisidėjo daug darbo, bet kaip aš sakiau be tikslo... Kad darbas būtų dėl darbo. Ant kiekvienos žingsnio turėjo būti po tvarka, sakykim, ką daro atėjęs padėjėjas, ką daro atėjęs socialinis darbuotojas, mes net rašėmės tvarkas kaip bendrauti su tais artimaisiais, kokią informaciją galima suteikti, kokią ne, nes ten gi yra to konfidencialumo daug. Po to kai prasidėjo atlaisvinimai, padidėjo lankytojų, reikėjo kurti lankymo sąlygas ir tvarkas, nes mes negalėjome suteikti lankymui teik laisvės, kaip buvo anksčiau – kada noriu ateinu, į kambarį užeinu, kur nori viežuosi. Jau tokio nebebuvo dalyko ir visą tą reikia sureguliuoti. Padidėjo psichologinis spaudimas iš artimųjų pusės, nes na įsivaizduokite, paskambina tas klientas savo artimam ir padeda ten skūstis, ar dar kažkas, sugalvoti ko nėra iš viso, kad pritraukti tą dėmesį. Ir dabar tas tęsiasi...

T: Kas atlaikė didžiąją dalį to bendravimo?

SD5: Socialiniai darbuotojai daugumoje, ypač per pirmą karantiną, užimtumo specialistė daug bendravo. Slaugytoja tik jeigu kažkokie klausimas dėl sveikatos būklės...

T: Kokios dar problemos/sunkumai atsirasdavo pandeminiu laikotarpiu? Kaip jos buvo sprendžiamos?

SD5: Tai gal buvo toksai, suprantat, mes gi nežinojom dėl tų apsaugos priemonių, tiek nebuvo pasirūpinta, tas pats su dezinfekavimo skysčiais, kaip ten tą daryti, ką daryti... Ir va buvo bėda, kai pradėjom aiškinti darbuotojams, kad va nuo šiandien mes dirbam su kaukėm ir su pirštinėm, kai pavyzdys, tai va darbuotojoms buvo toks pasipyktinimas ir nenoras. Tiem darbuotojam ir gyventojam tu turėjai paaiškinti, kad dėl jų saugumo čia yra viskas daroma... Net dabar, kai visi jau yra pasiskiepyje, tu turi vistiek aiškinti, kad reikia saugoti save, laikytis tu rekomendacijų ir nurodymų, šitoje vietoje vis dar yra kovojama ir aiškinama. Kitas dalykas, tai yra tokie gyventojai, kurie yra savarankiškesni, pasiskiepyję, bet jiems irgi reikia nuolat aiškinti kad reikia saugotis, iš jų pusės nuolat girdžiu: „ką tu čia man aiškini, aš pasiskiepyjęs, galiu eiti kur noriu ir daryti ką noriu“. Ačiū Dievui ne tiek daug tokių konfliktų turime, bet turime vis dėl to...

T: Kas buvo sudetingiausia tais periodais, kai dirbote pamainomis? Kai gyvenote darbovietėje?

SD5: Vienas dalykas kai ateini į darbą, dieną atidirbi ir viskas. Visai kas kitą kai pradedi gyventi. Ir kaip geroj šeimoj prasideda konfliktai. Ten kadangi buvo moteriškas visas kolektyvas, tai žinokit ir

prasadėjo – ta taip pasakė, ta taip pažiūrėjo, ta taip padarė, ana taip padarė... Tai va sunkiausia buvo suvaldyti tą visą kolektyvą, kad nesusipriešintų, nesipyktų ir kad dirbtų kaip komanda.... gi svarbiausia buvo apsaugoti senelius, o ne peštis. Tai va žinokit šitas dalykas buvo pats pats sunkiausias. Nu ir aišku, tu esi uždarytas patalpoj, išeidamas po tų dviejų savaitių, supranti ką jaučia žmogus, išeidamas iš kalėjimo (juokiasi). Nors sąlygos mūsų gyvenimo buvo labai gerai padarytos.

T: Kaip susidorojote su stresu? Ar buvo organizuojamos supervizijos, konsultacijos su psichologais?

SD5: Ne, žinokite tuo metu nieko tokio nebuvo, bet mes, sakykim, kalbant apie stresą, bendraudavome tarpusavyje. Su ta pačia užimtumo specialiste, atsisėdavome, kavos atsigerdavome, pasidalindavome. Kai tikrai buvo blogai, skambinome direktorei, nu leisdavom sau paskambinti ir pasakyti kas kaip yra, tai ji mus nuramindavo, patardavo. Dar karantino metu aš supratau, kad nu reikia biški investuoti ir į save, tai aš pradėjau pirktis sakykim kažkokių tai kursų, nu kad kažką pasimokyti, nes buvo toks metas kad ir laiko biški daugiau turi. Aišku mums buvo duoti visokių ten pagalbos linijų, psichologų telefonai ir kontaktai, bet kažkaip mes išsprendavome kolektyve.

T: O kokie jausmai vyravo kol dirbote tame pandemijos įkarštyje?

SD5: Būdavo visko, būdavo ir pykčio, būdavo ir meilės, kitą kartą būdavo ir kyla pavydas, kad kažkas ten dirba nuotoliu, o kažkas turi dirbti vietoje. Tačiau valdžia motyvuodavo, buvo mokami priedai, pilnas atlyginimas, nors tik dvi savaites gyvenome darbe, tai kolektyvas buvo patenkintas, koeficientas buvo didinamas tiems, kas sutikdavo gyventi įstaigoje.

T: Ar pakito darbo pobūdis kol gyvenote dvi savaitės darbe? Vis gi ir naktį jūs faktiškai budėjote...

SD5: Naktimis taip. Jeigu kam biški temperatūra, kam bloga, nu tai jaui bėgi, su termometru, su aparatu spaudimą matuoti, buvai žmogui, kaip sakau, viskas – ir padėjėjas, ir socialinis darbuotojas, ir sesutė, ir virtuvėje teko paderbėti, nes viena virėja buvo pasilikusi, nu ta prasme toks truputį kitoks tas darbas buvo. Tiesiog kai dirbi, atrodo taip ir turi būti. Nebuvo to tokio „oj, čia ne man, čia man nepriklauso“ ar dar kažkas, tikrai to nebuvo. Reikėjo – ėjom į virtuvę, o kad jau stogas nečiuožtų, tai ir bandeles kartu kepdavom, ir arbatos pertraukėles rengdavom kartu ir visą kitą...

T: Tai užimtumas buvo vis dėl to? Nebuvo klientai visiškai izoliuoti?

SD5: Visiškai ne, nes galima būtų išprotėti... Nors aišku užimtumas labai sumažėjo - dabar tik po truputį grįžta tas užimtumas. Atisakyta buvo pamaldų, bendrų renginių, jubiliejų pašventimo... Buvo labiau pereita į tą tokį individualų. Nueini pas juos pabdenrauji, paskaitai, išeidavo pora močiučių prie televizoriaus prisėdavo, pažiūrėdavom laidas, padiskutuodavom...

T: Ko Jūs išmokė darbas pandeminiu metu?

SD5: Asmeniškai, aš supratau, kad reikia labai daug dirbti su savimi ir negailėti investicijų į savo psichologinę būseną. Nes.. eee... nuuu... tu turi plėsti žinias, turi kalbėti jeigu tau blogai ir nelaikyti savyje, tai va to tokio vieno tikrai išmokau. Pliusas to laikotarpio, kad atsirado daug tų nuotolinių mokymų, ar ne? Tikrai, jeigu reikėtų važiuoti į Kauną ar kitą miestą, tai va ta galimybė nuotoliu

dalyvauti yra man kažkoks atradimas. Ir atradau kad tikrai reikia kolėgomis pasitikėti, bet ir laikytis truputį atstumo, nes tu .. nu.. negali 100 procentų pasitikėti, reikia būti atsargiam. Reikia galvoti ką šneki, kur ir kam.

T: Kaip pandemija įtakojo socialinio darbuotojo profesijos reikšmę mūsų visuomenėje? Daug buvo kalbama žiniasklaidoje apie medikus, pedagogus, o kur visame tame jūs – socialiniai darbuotojai?

SD5: Kartais būna pagalvoju, kad jie yra pamiršami, nes tai yra kaip savaiminis toks dalykas, nes nu kaip pavyzdys – socialinis darbuotojas gi nieko neveikia. Gal slaugos namuose ir nelabai kas pastebėtų pokyčius, bet va kas liečia žmonių, pas kuriuos socialiniai darbuotojai ateidavo padėti apsipirkti ir sutvarkyti visokius reikalus, tai taip. Žmonės, manau, suprato, kad jie yra svarbūs. Mums buvo labai malonu, kad mūsų įstaiga gavo prezidento padėkas už tą darbą pandemijos metu, už indelį, tai turėjome ir nuotolinį susitikimą su juo, tai va tada pajutome, kad buvome pastebėti.

T: Bet visuomenėje mūsų vis gi nėra aiškaus supratimo kas yra socialinis darbuotojas?

SD5: Jo nėra taip išvystita, nes jeigu taip... na kas tas socialinis darbuotojas, sėdintis biudžetininkas, valgantis biudžeto pinigus ir nieko neveikiantis. Kaip ir sakau, yra tokių nuomonių... Ir tiktai tas žmogus, sakykim, kuriuo artimasis, sakykim, atsidūria pas mus, jis džiaugdamasis sako: „Kaip aš džiaugiuosi kad gavau vietą, nes aš dabar galiu pailsėti“. Nes kai tu pats tą žmogų slaugai, būni su juo daug metų, nuo tavęs nuima, nuo tavo pečių visus tuos darbus, ir tada žmogus suvokia, ką daro ir tas socialinis darbuotojas, ir tas padėjėjas. Nes socialinis darbuotojas, kaip aš sakau, dabar turi būti viskas – ir medikas, turi žinoti visas ligas ir kas ten kaip ir ką, tu turi būti tesininkas, tu turi būti tas kuris apiperka ir pabūna kartu, ir užjaučia ir išklauso, na tu viskas esi. Jis nėra vertinamas, ir aš galiu pasakyti, paskaitykite kvalifikacijos kelimo tvarką – jie nori iš to socialinio darbuotojo padaryti visapusišką kažkokį tai specialistą. O kokia motyvacija? Už mokymus – mokėk, nemokami seminarai – retas atvejais, arba neakredituotas, arba dar kažką... Jau kitas klausimas tas atlyginimas...

T: Paskutinis klausimas būtų – kaip jūs vertinate socialinio darbuotojo vaidmenį pagyvensių asmenų priežiūroje įstaigose?

SD5: Žinokite, šitose įstaigose jo vaidmuo turi būti kuo arčiau žmogaus – daugiau gylintis į jo poreikius, palaikyti jo psichinę, dvasinę būseną, užimtumas jo kad būtų organizuotas, o dabar aš ką matau – mes vistiek daug visko darome per popierius... Mes kūriame tą popierinį variantą socialinio darbo, ir žinote, kai ateini ir tau močiutė sako : „ žinai, tu taip senai pas mane jau buvai...“ ir tada net per širdį duoda... Ir jauti kad kažkas ne taip, nes socialinis darbuotojas yra apkrautas popieriais. Tu turi įrodyti ką tu dirbai su tuom žmogum. Nes ateina tikrinimai tų globos įstaigų, jie nežiūri į tą žmogų, jie žiūri kaip tavo dokumentai yra užpildyti, ar viskas atitinka reikalavimus. Kaip tavo planai yra padaryti, kaip ką... Per pandemiją tas labai pasijuto, ji šiek tiek tai pakeitė, nes kol gyvenamoe darbe, jaučiausi savo vietoje, buvau visada šalia ir galėjau atliepti poreikius. Buvome arčiau žmogaus...

T: Ačiū už pokalbį.

12 Priedas. Globotinių artimųjų atsakymai: Informanto Art1 atsakymai

T: Jūsų artimas žmogus gyvena globos įstaigoje – kaip Covid19 pandemija paveikė šią situaciją?

Art1: Iki pandemijos mano močiutė gyveno savo bute, ir kažkur prieš... gal mėnesį iki viso to bardako ją apgyvendinome senelių namuose. Kai prasidėjo kovidas, aš labai gerai pamenu tą dieną, nes grįžau iš komandiruotės ir na... prieš pat nosį durys buvo uždarytos, buvo pasakyta telefonu kad lankymas draudžiamas. Aš taip ir likau su tom sauskelnėm stovėti ten. Prisiskambinti buvo sudėtinga, tuo momentu turbūt visi kaip ir bandė nu susisiekti, dasiskambinti. Niekas nežinojo kad taip bus, močiūtė net savo telefono nebuvo pasikrovus, aš visada tai dariau atėjusi. Tai gavosi, kad ji liko be ryšio. Aš negalėjau nieko prisiprašyti pakrauti jos telefoną ar bent jau duoti pakalbėti. Žiaurus periodas.

T: Su kokiais dar sunkumais pandeminiu laikotarpiu susidūrėte Jūs ir jūsų artimasis, gyvenantis globos įstaigoje?

Art1: Sunkiausia buvo nežinomybė. Nu pagalvokite, žmogus su dimencija, kuriam 90 metų, pripratęs kad jį nuolat aplanko, guli vienas ir aš jam net negaliu paskambinti ir paaiškinti, dėl ko negaliu ateiti? Aš jau dasiskambinau iki valdžios, jie tikino, kad perdavė infomaciją močiutei. Tik jau kai paėmėm ją namo iš tos įstaigos, ji papasakojo, kad nieko nežinojo... senam žmogui nėjo paaiškinti, kodėl draudžiama buvo lankyti ir kas ta pandemija...

T: Kaip klostėsi santykiai su įstaigoje dirbančiais specialistais kai šalyje buvo paskelbtas karantinas? Kaip klostėsi bendravimas?

Art1: Trumpai ir aiškiai telefonu pasakydavo kaip savijauta. Skambino, tikriausiai, daug kas... Tai mes stengamės aa... suprasti ir nestresuoti. Bet deja kažkaip labai sausai tie pokalbiai vyko. Man buvo pikta, nes mes turėjome suprasti, o mūsų niekas suprasti nenorėjo. Laukiau bent žmogiškumo kažkokio... Tas kovidas labai paveikė žmones, visi pasidarė labai irzlūs.

T: Kas padėjo Jums susidoroti su iškilusiais sunkumais, kai Jūsų artimasis atsidūrė visiškoje izoliacijoje?

Art1: Šeima, jų palaikymas. Ir mintis, kad kai tik baigsis visas chaosas, paimsim ją iš ten.

T: Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vadimenį pagyvenusių asmenų globos įstaigoje? Kaip vertinate jų darbą pandeminiu laikotarpiu?

Art1: Aš manau, kad tai buvo labai sunkus periodas jiems, žinant kiek buvo tokių kaip mes, pergyvenančių ir skambinančių kasdien. Suprantama, kad jiems buvo duoti nurodymai kad tik viruso neįleist, patiems nesirgti... manau buvo sudėtinga, tai vertinu jų darbą lygiai kaip ir medikų, jie dirbo ir su sergančiais, ir mirčių matė daug. Aš kaip na... įsivaizduoju kaip reikėjo pranešti apie tas mirtis artimiesiems, tai nežinau... Darbas karo sąlygomis.

T: Ar Jūsų artimasis dalinasi savo nuomone apie socialinius darbuotojus, dirbančius įstaigoje, kurioje jis gyvena?

Art1: Močiutė pasakojo, kad buvo viena darbuotoja, kuri labai padėdavo jai, net pynė kasą, sušukuodavo... bet kiek pamenu ji nedirbo pandeminiu metu, o dėl kitų nieko nesakė. Kiek žinau, ten visi buvo su tais skafandrais, kaukėm, tai ten nesuprasi kas yra kas... Močiutė pasakojo, kad jie pastoviai buvo vieni, nieko pas juos neleido, tik nuprausdavo, pamaitindavo, pakeisdavo sauskelnės ir lauk.

T: Kuom reikšmingas/svarbus yra socialinis darbuotojas dirbantis įstaigoje, kurioje gyvena Jūsų artimasis?

Art: Faktiškai socialiniai darbuotojai ir jų padėjėjai daro visą tą, ką turime daryti mes, manau kad taip. A... Na, aišku daug turbūt turi darbo su dokumentais, bet manau kiekvienam gyventojui turi žinoti ko reikia, kiekvienu pasirūpinti, kad kiekvienas jaustusi gavęs dėmesio, kad būtų išgirstas. Manau viskas, ko reikia žmogui, yra padaroma soc.darbuotojo, ar tai bendravimas, ar tai kažkokių poreikių patenkinimas, ar tai.. na... kažkoks užimtumas.

T: Kaip Jūs manote, kaip Covid19 pandemija pakeitė socialinio darbuotojo darbo pobūdį?

Art1: Iš to ką žinau apie tą įstaigą, tai ten sirgo visi, ir kiek pasakojo slaugytoja, trūko darbuotojų, tai turbūt darbo buvo nežmoniškai daug. Ir reikėjo jau daryti belieką, kad tik būtų sutvarkyta viskas. Bent jau pasakojo, kad dirba po dvi pamainas iš eilės, nakvoja darbe...

T: Jūsų akimis, ar Covid19 pandemija paveikė socialinio darbuotojo vaidmens reikšmę mūsų visuomenėje? Įdomu, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis/reikalingesnis/svarbesnis tokiose įstaigose ir kaip tai pasireiškė?

Art1: Nemanau, dauguma žmonių net nežino... na... ką jie daro ir kokį darbą atlieka. Tiesiog, kažkas nu galvoja kad nu ką, pampersus keičia ten ar maitina, ar į parduotuvę nueina. Kol nesusidūria žmonės, tol ir nežino kas tai per darbas. Tai lietuviams dar toli gražu iki to supratimo, Vokietijoje tarkim už tokį darbą tave ant rankų nešioja, nes supranta kaip sunku žiūrėti tą patį senuką namie, tu gi na.. atiduodamas tą savo senelį arba tėtį, mamą į tuos namus, tu viską ant tų darbuotojų pečių užkrauni. Tai va...

T: Ačiū už pokalbį.

13 Priedas. Globotinių artimųjų atsakymai: Informanto Art2 atsakymai

T: Jūsų artimasis žmogus gyvena globos įstaigoje. Kaip Covid pandemija paveikė šią situaciją?

Kaip ji pasikeitė?

Art2: Kas pasikeitė... susitikimai buvo uždrausti kurį laikotarpį. Mano mama yra globos namuose, tai ir klausė – kur dingus buvau teik laiko? Gal ji ir nesupranta, kad čia virusas ir dar turi psichinę negalią... Tai va klausė kur tiek laiko buvau prapuolusi. Ir brolis gyvena globos namuose, tai va turiu du asmenys.

T: O kas liečia komunikaciją su darbuotojais – ar jie bandė kažkaip paaiškinti gyventojams tai, kokia situacija yra dabar pasaulyje?

Art2: Dėl komunikacijos... Tiesiog net ir nežinau, žinokit, ar ten kas kažką aiškino. Tiesiog pandemijai pasibaigus, gavau pranešimą kad galima kalbėtis vaizdu, jeigu yra noras pabendrauti per kompiuterį ar kažką ten... Aišku tai ne pačioje pradžioje buvo, bet gavom tokį... pranešimą, kad galim susisiekti pabendrauti.

T: Socialiniai darbuotojai susisiekė?

Art2: Taip, taip, taip. Socialinis darbuotojas iš tų globos namų, kur mama gyvena.

T: O davinius galima buvo perduoti mamai?

Art2: Taip, taip, galima buvo. Bet, kadangi atstumas nemažas ir aš pati laiko, dėl laiko... ir atstumas vis dėl to... dažnai nevažiuodavau. Tai va, galima perduoti, ir broliui paskui jau kai buvo galimybė, po to jau įleisdavo 15-ai minučių.

T: O kaip Jūsų mama išgyvendavo šį periodą?

Art2: Tiesiog net nežinau kaip jinai jautėsi, žinokit... Tiesiog man atrodo, kad kadangi ji turi tų sutrikimų, kad jai... vienodai. Gal aš jau bent manau, kad jai vienodai. Bet kažkodėl tai klausė kur buvau tiek ilgai, kad neatvažiuavau aplankyti. Tai kažką galvojo turbūt.

T: O kas liečia santykį su įstaigoje dirbančiais specialistais? Jūs bendravote su jais? Ar gavote visą reikiamą informaciją?

Art2: Mmm... Taip, taip, taip, pasiskambini, pasiklausi, kaip jaučiasi ar ką ten. Taip, suteikė. Tiek kad, uždraustas buvo lankymas neleidavo kambaryje pasilikti žmogų, siūlė vežtis į kitą korpusą.. Va tas man užkliuvo, pas mumis įstaigoje tai galima lankyti toje pačioje patalpoje... Nežinau kokie ten reikalavimai.

T: Bet konfliktinių situacijų nekylo?

Art2: Nu ne... nesileidi jau į tuos konfliktus, pasakė tai ir klausai, negalima tai ir nesigilinai dėl ko negalima. Ramiai viską mes priėmam.

T: O kaip jūs jautėtes morališkai, kai negalima buvo artimųjų lankyti? Sunku buvo?

Art2: Nu taip, taip. Gan... aišku, nematai, nežinai, aišku kažkuom tai ten nelabai pagelbėsi, tiek kad... Pas mane sirtuacija tokia irgi, aš labai ilgai nelankiau mamos, bet po to pati susidūriau su liga ir tada kažkas manyje apsvierte, tai pradėjau lankyt, aišku ir anksčiau santykiai kažin kokie buvo... Dabar stengiuosi aplankyti, mama yra mama, kas bebūtų ten. Tai... vat. Aišku, sunku, kad negali per daug padėti, ar kažką pasakyti. Aišku, dėkinga esu, kad prižiūri, ir tiek.

T: O kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vaidmenį tokioje įstaigoje?

Art2: Tai teigiamai, vistiek. Aišku, įvairių tų socialinių darbuotojų yra labai. Kurie empatiški, kurie neempatiški, kurie supranta, kurie nesupranta... Nu daug labai įvairių. Yra iš jaunesnių, kurie baigė mokslus, jie jau kitaip elgiasi, o kiti jau užsilydę nuo senų laikų... šitie socialiniai darbuotojai, jie kitaip žiūri į tą žmogų. Šeip tai teigiamai, aišku, labai padeda socialinis darbuotojas, kreipiasi, ką reikia, kaip, viską sutvarko, artimiesiems informaciją suteikia.... Tai tiek.

T: O kaip jūs manote, ar pandemijos laikotarpiu ženkliai pasikeitė socialinio darbuotojo darbo krūvis?

Art2: Nežinau... kiek aš stebiu iš savo pozicijos, tai nemanau kad ten daug kas pasikeitė, dirba kaip dirbo. Aišku, sudėtingiau, ten apranga, dar kažkas.. Tiktai tiek. O daugiau tai dirbo kaip dirbo.

T: O bendravimo su artimaisiais daugiau pandeminiu metu? Dėl lankymo draudimo?

Art2: Ne, ne, nemanau kad ten daugiau to bendravimo. Bent jau mūsų įstaigoje tikrai ne.

T: Kaip Jūs galvojate ar mūsų visuomenėje yra aiškus suvokimas kas yra socialinis darbuotojas ir kokias funkcijas jis atlieka?

Art2: Mmm... nu net nežinau, kas čia kaip ką suvokia... Daug žmonių kažkaip tai vengia kažko tai, bijo, kas tas socialinis darbuotojas... Tarkim asocialių šeimų atžvilgiu, kai žiūri kaip į priešą kokį.... Nori darbuotojas padėti tai šeimai, ar vaikam, ar dar kažką... Aišku gal ne visi taip žiūri, bet kiek girdžiu aplinkui, ką tas socialinis, atvažiuoja, patikrina, pati gi matau kaip kaime būna... Kažkaip tai man... Kol žmogus nesusidūria su soc.drb.porekiu, liga, ar dar kažkuo, tai ir nesuvokia.. Nežino, neparagavę to.

T: O kaip jūs galvojate, ar kovidas kažkaip paveikė tą žmonių suvokimą? Gal socialiniai darbuotojai tapo reikšmingesni?

Art2: Tai ir socialiniai dirbto sudėtingom sąlygom, ir buvo židinių, tai palietė... bet nelabai kam įdomu kaip jie dirbo ir kaip... dirbot ir dirbkit. Nežinau net... Niekas nevertina to, net nesijaučia to vertinimo.

T: O kaip galvojate kodėl?

Art2: Manau nuo valdžios priklauso, mūsų valdžios, įstaigos valdžios, ar tai kažkaip... mažai informacijos, mažai kalbama, bendraujama...

T: Ačiū už pokalbį.

T: Jūsų artimas žmogus gyvena globos įstaigoje – kaip Covid19 pandemija paveikė šią situaciją? Kaip viskas buvo iki pandemijos ir pasekaitė jai prasidėjus?

Art3: Iki pandemijos tėtis gyveno gal metus, tai viksas buvo tvarkoj, mes kas savaitgalį važiuodavom, lankydavom, nes jisai tolokai gyveno. Kai prasidėjo kovidas mes labai retai patekdavome pas tėtį – nes, na uždare, ir uždare, viskas. Paskui tiktai vasarą mus įleido po ilgo laiko jį aplankyti.

T: Su kokias dar sunkumais susidūrėte pandemijos laikotarpiu?

Art3: Kadangi jis silpnos būklės buvo, bijojau, kad susirgs ta korona vienas iš pirmųjų, kad jį kas nors apkrės... O ir šaip buvo baisu dėl tos pastovios nežinomybės, kaip jis jaučiasi, ar pavalgės, ar viskas gerai. Sunku buvo.

T: Tuo metu ryšį palaikydavote?

Art3: M... jis buvo toks jau... na kaip pasakyti, telefonu nesinaudojo, jis buvo sunkioje padėtyje tokioje, čia buvo mano išskirtinis atvejis gal, aš nežinau kitiem gal lengviau, čia ypatingai sunkus atvejis buvo. Galiu pasakyti iš anksto, nes aš, pavyzdžiui, su socialiniais darbuotojais, nelabai turėjau to ten ryšio, tiesiog pasiskambindavau greičiau medikam, jeigu man ten kildavo kažkokių... Daugiausiai su.. nu... su med.personalu kalbėdavomes, nes jos tiesiogiai ryšį su juo turėdavo, maitindavo ir visą kitą prižiūrėdavo. Atsakydavo man visą laiką, aš skambindavau į med.punktą. Socialiniai darbuotojai būdavo įsijungdavo tada, kai buvo jau rimtos situacijos, yra buvę kad jau pervėžė į ligoninę, kai pablogėjo situacija, na ir jis painformuoja kad yra taip ir taip. Paskutinis informavimas buvo čia 2020 metais, tai va ir žodžiu jisai mirė lapkričio 23, tai žodžiu, ligoninėje, buvo išvežtas gal prieš dvi dienas. Realiai, tas kovidas jau buvo praėjęs, jis stojiškai atlaikė, nes ten daug sirgo – virėja užnėšė. Nespėjo dar nei skiepai daeiti, realiai visi persirgo. Ir jis jau buvo vienas iš paskutiniųjų realiai.

T: Kaip klostėsi tas bendravimas, tarkim tuo atveju, kai tėtį jau reikėjo vežti į ligoninę?

Art3: Bendravimas labai trumpas, niekas ten neiko neaiškino, socialinis darbuotojas paskambino ir pasakė, kad jam pablogėjo sveikata ir jis išvežtas yra į ligoninę, o kadangi ten niekas neprileido, nei matyti, nei lankyti, niekur... nu ir jisai ten reanimacijoje ir užgeso. Po pusnatros paros, ar po dviejų... Dabar nepasakysiu.

T: O buvo kažkokių pasiūlymų padėti patarpininkauti tame bendravime – paduoti ragelį, padėti pabendrauti?

Art3: Ne, jis buvo jau labai silpnos sveikatos, nepakalbėtų... Jam būtų neįmanoma misija, su klausa jis irgi problemų turėjo... Kartais pažindavo mus, kartais nepažindavo.. Jam 89 metai buvo... Jis laukdavo kada mes aplankysim, bet atsitiko taip, kad uždare. Tai jisai klausdavo pas tuos darbuotojus, ir socialinis darbuotojas vieną kartą, skambinau tai sakė kad jis klausia, bet jam niekas dorai (išryškino) neišaiškino man atrodo, tai jis blogai girdi, gal nesuvokia iki galo, bet aš kai su juo

kalbėjau mums pavykdavo susikalbėti... Bet man atrodo ten tokio didelio noro išaiškinti, kodėl viskas taip vyksta, kodėl jo nelanko artimieji, nelabai buvo. Aš susidariau tokį įspūdį. Tai va, tai va... aš tai padariau tokią išvadą, kad nebuvo ten labai, nu... kas liečia priežiūrą, aš negaliu sakyti, kas liečia ten, maitinimą... aaa... švara... žinot, higiena visa ir... pragulą iš ligoninės įsigitą užgydė. Aš negaliu sakyti... Ten ir sesustės buvo geros, tikrai. Slaugytojos labai puikios. Ji padėjėjos va tos, kur dirba tą juodą darbą, bet... Iš kitos pusės, nu, žinot... Gal todėl, kad buvo visi įbaiminti tuo kovidu... viska tai... Tai tokio pasiūlymo, kaip va toks sunkus ligonis, gal būtų jau čia paskutinės dienos, ar ką nors, tai va nebuvo tokio pasiūlymo, kad gal jūs pasidarykite tą PGR testą ir pagaliau įleiskit pasimatyt. Buvo įmanoma tokius dalykus padaryti? Buvo. Tai va, bet šito pasiūlymo niekad os nebuvo, tai va... negavom tokio, aš dar net gi klausiau kažkada. Tai ar yra įmanoma, sakė ne. Jokiais būdais.

T: Na taip, kai kur griežtai labai laikydavosi tų nurodymų iš viršaus...

Art3: Jo jo jo...

T: Kai tėtis tik apsigyveno įstaigoje, ar jis dalinosi kažkokiais atsiliepimais ar nuomone apie tą įstaigą?

Art3: Nu jis kaip ir buvo patenkintas, gerai prižiūrėtas.. Aišku, kai ten tablėtem raminančiom neužšertas, tai... pašnekėdavo, viską... Normaliai, gerai ten jam iš pradžių buvo. Patiko kiek aš žinau. Kai nuviuodavom... aišku, mūsų jis visą laiką laukdavo, bet... Negaliu sakyti, rūpinosi juo, negaliu iš šios pusės sakyti. Bet paskui, kai iškrito visas personalas nuo kovidu, ir kai ten jau sunkiai besurinko kas ten dirbtų, nes visi bijojo eiti ten dirbti – buvo va tokia situacija...ane? Tai va, tai žinokite, aš tik skambindavau, tai man net ragelio niekas nepakeldavo kurį laiką. Arba, paskui atsiliepdavo kažkas, kas nieko nežino apie jį nieko, ir vienu žodžiu.. Nu ir jeigu pakviečia ten kažkokią tai slaugytoją , tai ji tiesiog pasako kad viskas gerai ir tiek. Nu ir turi tikėti tuo. Bet aš tikiu, kad jis ten ir biški nepavalgęs būdavo, nes ten trūko rankų tiesiog, žinokit. Vienu metu ten buvo tragiška situacija, buvo praktiškai visas personalas iškritęs. Tai buvo ten žiauru tiesiog, aš kai pagalvodavau, tai nu...

T: Buvo baisu...?

Art3: Jo, jo, jo...

T: O kas jums padėdavo su tuo stresu susidoroti? Vistiek pergyvenote ir galvojote, kaip kas, kaip jis ten...

Art3: Nežinau, kažkaip... Ha... Tiesiog pagalvodavau, kad kitos išeities neturiu ir tiek.

T: Kad nieko negalite pakeisti...

Art3: Taip, mhm...

T: Jeigu vėl grįžti prie socialinių darbuotojų... Kaip jūs vertinate jų vaidmenį tokioje įstaigoje?

Art3: Nu kaip... Šeip, turėti būti didžiulis tas vaidmuo... Bet... Kai kur tai, žinot kaip, nu... Kai įprastom sąlygom, daleiskim ten, kur, su kuriuo susidūriau, ten buvo vyrukas toksai, negali sakyti, jis tikrai neblogai dirbo savo darbą. Bet šitoj va situacijoje, kovidinėje ar ne, jie neturėjo nei vienas

patirties, pirmas dalykas. Kitas dalykas, jie ir patys persirgo tenais ir visą kitą... Nu ir jie, gal, nu kaip, žmonės pirmą kartą susidūrė su tokiu dalyku, jie gal paprasčiausiai neturėjo įgūdžių darbe šitame, nu nežinojo kaip dirbti, nei su tais artimaisiais, nu... žinot, aš tai taip galvočiau.

T: Tai labai jauni specialistai dirbo?

Art3: Na ne jauni, nepasakyčiau, kad jauni, žinokit... Bet... paprasčiausiai, gal tokioje situacijoje jie nežinojo kaip elgtis, nes buvo tiesiog griežtai viskas uždrausta, o... kaip ten pavyzdžiui su tai artimaisiais, tai nežinau... nu man atrodo jie iš viso neturėjo jokio instruktažo kaip elgtis tokiose situacijose, tai užtai mes ir buvome palikti likimo valiai – kaip nori galvok, ką nori tą daryk... Uždarė ir viskas jį teiniais, nu... Mes jo nematėme mėnesių mėnesiais... Tiesiog izoliavo ir vsio. Telefonu? Nu tai ką ten telefonu, paskambini... Aš skambindavau, aš porą kartų kalbėjau su tuo Laimonu, jisai sakė viskas gerai, gerai prižiūrėtas, mes jį pamaitinam vienu žodžiu, viską... Kol nepradėjo kristi tas visas personalas ten... Tai žodžiu sakė, kad klausinėjo apie mus, viską... nu tai va taip ir buvom izoliuoti ir viskas. O paskui kai jau iškrito personalas visas, labai jau buvo baisu, žinot... Tiesiog diena praėjo – aha dar gyvas, galvoji, ir viskas. O link rytojau tai galvoji, gal blogų žinių ir negausi, tai ir gyvenom.

T: O kaip jūs manote, kokias funkcijas atlieka (turėtų atlikti) socialinis darbuotojas šioje įstaigoje?

Art3: Nu... Kaip. Pareigos yra gan plačios, žinokit, bet jis ne vienas gi dirba... Jie pasidalinę tais korpusais yra. Bet ten yra... jie ten tvarko tuos visus dokumentus, į ligonines pervežimai, pasiėmimai... Nu gal ten su tais artimaisiais pabendravimo nėra didelio, žinokite... Kol buvo viskas gan taikiai, žinot, kol to personalo buvo pakankamai, tai aš su juo mažai ir kalbėdavau, ten retkarčiais tiktai, daugumoj tai su medikais bendraudavau, tai va, man jo kaip ir nelabai reikėjo... Nes jisai silpnas ligonis buvo, man daugiau medikai buvo reikalingi... O kaip jau ten visiška betavrkė pasidarė... tai... tada jau žinot visi jie iškritę buvo nuo tos ligos, jokios pagalbos iš jų nebuvo. Na, tik kad sudalyvauju tame pervežime į ligoninę... Nu ir paskui dokumentų ruošimas, techniniai dalykai. Jeigu tai apkritai paėmus, aš mažai su jais bendravau, daugiausiai pabendravom kai daiktus nuvažiavome paimti. Ir viskas. Tiek to bendravimo.

T: Kaip jūs galvojate, kaip apskritai pasikeitė socialinių darbuotojų darbo krūvis pandeminiu metu? Jeigu kalbėtume ne apie įstaigą, kurioje gyvena jūsų artimasis, o apskritai...

Art3: na padidėjo tas krūvis, manyčiau... Gal daugiau žmonės kreipėsi kažkiek tai tos pagalbos, daugiau klausymų turi dėl savo artimųjų... Galvoju kad darbo tikrai dasidėjo daug, bet va klausimas kaip jie su tuo darbu tvarkėsi. Sunku pasakyti. Kai nėra galimybės ateiti, tai ir nematai to.

T: Jūsų akimis, ar mūsų visuomenėje yra supratimas kas yra tas socialinis darbuotojas? Klausimėlis labiau pamąstymui...

Art3: Man atrodo, kad nelabai. Kažkaip tai... Aš taip galvoju, kad nelabai mes žinom kokios tos funkcijos yra, ką jie veikia apskritai... va... Kokį darbą jie dirba. Iš savo pusės galiu pasakyti, kad tai yra tokia deficitinė specialybė, iš tikrųjų deficitinė, nes socialinis darbuotojas yra toks nepasiekiamas asmuo, kurio pagalbos sulaukti yra kažkas tokio... Nes, pavyzdžiui, nors ir dabar, va ligoninėje kurioje dirbu, yra solidaus amžiaus žmonių, jie nežino kur ir kaip gauti socialinę pagalbą. Būna močiūtės nustemba, kad galima kažkur kreiptis ir prisišaukti socialinį darbuotoją į pagalbą... Tai nelabai žino, žinokite...

T: Tai informacija nepasiekiamą?

Art3: Nepasiekiamą, žinokit... Žmonės net nežino kur čia eiti, ką prašyti....

T: O Covid laikotarpiu tokie darbuotojai buvo labai reikalingi...

Art3: Būtent. Tačiau mažai informacijos mes turime... Manau valstybiniame lygyje turi būti daugiau informacijos skleidžiama. O kas liečia kovido... Tai ir tuose senelių namuose turėtų būti daugiau tos pagalbos iš soc.darbutojų, ir psicholognės, ir palaikymo tų žmonių... Va kaip pavyzdžiui užsienyje – būdavo kad darbuotojai pafilmuoja, atsiunčia vaizdo įrašus, parodo artimiesiems, jeigu jie ten izoliuoti... Nu... Tai bent jau galima pamatyti – kaip jie ten gyvena, kaip jiems ten sekasi..O tai pas mus tai akmens amžius, pamačius tokius dalykus. Bet ir sūnui sakydavau, va matai kaip vyksta kažkur tai.... Tik ne pas mus. O norisi bet kažką tai išgirsti, bent pamatyti, sužinoti... Gi ta nežinomybė tai labai sunku... Baisu. Baisu.

T: Ačiū už pokalbį.

15 Priedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: Art4 informanto atsakymai

T: Kadangi Jūsų artimasis į pagyvenusių asmenų priežiūros įstaigą pateko per antrąjį karantiną, papasakokite, kaip tai atsitiko?

Art4: Mūsų mama gyveno namie pati, mes su sese pastoviai ją lankydavome namie... tačiau kaip čia, jau nepamenu žinokite kada, ji pas mumis nukrito ir ilgą laiką ganėtinai gulėjo ligoninėje... Po to jau mes galvojome kaip čia ką su ją daryti ir gydytojas mums pasiūlė ją paguldyti į slaugos ligoninę, kur ji ir gyveno iki kol perkelėme ją į senelių namus. Tai va.

T: O kas buvo sunkiausia, kol jūsų mama gyveno priežiūros įstaigoje per antrąjį karantiną?

Art4: Be abejo sunkiausia buvo tai, kad mes negalėjome jos matyti ir bendrauti... Ji, žinokit, telefonu tiek tenaudojasi, tai pagrindė bendraimas vyksta kai mes ateiname jos aplankyti, o čia... Baisu tiesiog, nes nežinai kaip ten kas, kaip ji laikosi ir ar viskas gerai. Ačiū dvieviui, kad galėjome skambintis darbuotojams reguliariai ir klaustis. Aišku ir tas virusas, pasiskiepyti ne iš karto gavosi, laukėme kol išleis tą geresnę vakciną, tai aišku pergyvenome kad tik nesusirgtų.

T: Su kuo daugumoje bendravote iš ligoninės personalo? Ar gavote visą reikiamą informaciją, pagalbą?

Art4: Taip, labai bendravau su socialine darbuotoja, tai vat. Socialinis darbuotojas tuo momentu – tai ryšininkas. Aš, žinokit, nežinau su koku krūviu tas socialinis darbuotojas, tai toks, na suprantat, tai viskas kas galima, jam ir sumesta. Vat kas liečia visų klausimų, viskas eina per socialinę darbuotoją. Jinai yra enciklopedija – tvarkdarys, ūkvedys ir visą kitą. Reiškiasi.... Visą laiką bendrauji, visi klausimai per ją, ji duoda leidimus kas gali ateiti į įstaigą, viską prižiūri, aš net neįsivaizduoju kokios jos pareigos, bet man nuoširdiai gaila jų, su tokiu krūviu ir kita...

T: O kaip klostėsi santykiai su socialiniu darbuotoju?

Art4: Labai gerai, labai geri santykiai buvo. Tai jūs įsivaziduokit, kad jinai pastoviai sėdi ant ryšio, net ne gana to – tarkim mes norim paskambinti mamai, užsisakai pas socialine darbuotoja (nes mūsų mama, be kitą ko, yra akla), kiti kas turi telefonus, tai turi ir gali skambinti. Mūsų dar tuo metu ir mobiliako neturėjo, po to jau specialų aklam žmogui nupirkom, bet kaip ji nemokėjo jo naudotis, taip ir nemoka... Tai va, reiškiasi skambini, susitari valandą, soc.darb. ateina pas tą žmogų, tu paskambini, tada kalbasi va mano mama su manim ar mano sese. Tai va, po pusę valandos galima buvo pabendrauti, į savaitę bent vieną kartą. Suvokiate? O kiek tokių yra? Kada jai dirbti savo darbą? Kai jinai yra ryšininkas. Aš tai sakau, aš jau prašiau sesės – kuo mažiau skambinti, kad tik neblaškyti... Tai va, supantat, tai va toks tos socialinės darbuotojas darbas, net gi laikyti tą telefoną... Kalbėjome ir per Viber'į, tai nufilmuodavo socialinė darbuotoja ir mamą, parodydavo palatą kaip ten kas. Tai va... Nu va toksai socialinės darbuotojos darbas, niekas net nepamato šito dalyko, bet iš tikrųjų,

personalas ale neturi laiko, o jinai matyt turi laiko viskam... Bepredelas, žinokite, man labai buvo gaila žmogaus.

T: Jeigu jau kalbame apie antrąją bangą, tai arčiau vasaros jau atlasivėjo tie sugriežtinimai, galima buvo lankyti?

Art4: Kai leidimą davė lankyti po 15 minučių, į vidų įeiti, mano sėsuo negalėjo, tai važinėjau tik aš. Lankyti, bendrauti negalima buvo iki liepos 1d., tik davinių perdavimai. Va tokia tvarka. Po liepos pirmos, pradėjo biskelį laisvėti, tai galima buvo iš anksto susitarūs su socialine darbuotoja, kad tu atvažiuoji, tik darbo metu, kad ją ant ratukų, aprens, atveš dau žemyn ir po to vėl ją nusiveža. Visą tai – socialinė darbuotoja daro. Be leidimo socialinės ligoniniai į lauką nevežami. Tai susitari su ją, ji visko sukoordinuoja. Jau mama būdavo tai sutartai valandai paruošta. Viskas ėjo per ją, ne per skyrių, nei per ką... Paskui jau pralaisvėjo dar, tai jau tada buvo leidžiama biški įeiti į vidų, tai reikia supildyti visą kruvą popierių, socialinė mane aprenge visais tais skafandrais, apsiaustais, tai va tokiu būdu galima buvo įeiti. Po to tai vėl sugriežtino, kad tik lauke galima buvo matytis... Tai per savaitę kartą tikrai važiuodavau. O po to kai galvojom kad baigsis karantinas, mums teko keisti įstaigą, nes čia mama na kaip ir gulėjo kaip slaugos ligoninėje, nemokamas terminas na kaip ir baigtis turėjo. Tai mūsų socialinė darbuotoja papasakojo mums daug nuostabių dalykų. Pasirodo, kad galima rašyti prašymą soc.rupūbos skyriui, kad ją patalpintų ta prasme, kad teigtų laikiną globą, mes net neįsivaidavom kad tokios yra socialinės garantijos. Tai tada aš nuvažiavau pakalbėjau su mūsų socialinę darbuotoją, ji pasakė kokius poperius atvežt, va, aš atvažiavau, pasakė ką parašyti prašyme, kur tą prašymą rašyti, kokius dokumentus, pridėti. Jinai viską man padėjo, socialinė visus tuos dokumentus pati pateikė į savyvladybę. Va. Ir ji mums patare į kokius senelių namus kreiptis, mes rezervavomes vietą ir kai sukako 120 dienų mūsų tas terminas, pervežėmė ją į senelių namus. Ir čia žinokite irgi dirba puikūs specialistai tiesiog, bet dabar jau leidžiama lankyti, tai mažiau to bendravimo su jais, nors viską padeda socialinė darbutoja mums, ir dar pati direktorė irgi.

T: Kaip jūs galvojate, kaip Covid19 pandemija paveikė socialinio darbuotojo darbo pobūdį, darbo krūvį?

Art4: Aš, iš to ką mačiau, tai jos krūvis padidėjo tris kart – čia minimum. Čia mano toks įspūdis. Nes tą, ką jinai darė, tai aš netikiu kad tai yra jos įprastas krūvis parašytas pareigybės apraše. Va ir viskas, tik aš nežinau kiek jiems buvo sumokėta... Įdomu. Nes socialinis darbuotojas tai turininkas – jis turi ateiti, man supildyti popierius, mane aprenkti, nurengti kai einu lankyti, tai ar aš viena tokia buvau? Kada jai dirbti savo darbą, kai su kiekvienu dunduku po 15 minučių čia... Tai ar jūs suvokiate, ar čia žmogaus darbas? Apart to gi yra daug kitų darbų, begalybė... O su klientais – tas to nori, tam to reikia, čia ir paskambinti ir papasakoti kaip kas laikosi... Tai tris kart krūvis padidėjo, ir tai minimum.

T: Ką jau sakyti apie tą pirmą karantiną...

Art4: Man žinokit trūksta fantazijos kad įsivaiduoti kas ten darėsi... Tą pilnai suprantu, ten buvo karo sąlygos... bet per pirmą karantiną ir nebuvo tiek patirties, dabar jau žinom. Aš mačiau antrą karantiną ir mano buvo baisu, man gaila tų žmonių, tų darbuotojų... Jinai gi viską padeda, duoda visą informaciją, viską daro, nu jomajo...

T: Kaip jūs galvojate, ar mūsų visuomenėje yra supratimas kas yra socialinis darbuotojas?

Art4: Menkas. Aš bendrauju su žmonėm, suprantat? O... mano darbe, tarkim, menkas suvokimas, niekas nežino ką daro socialinis darbuotojas, kokią pagalbą suteikia. Menkas, tikrai menkas.

T: O kaip jūs galvojate kodėl?

Art4: Dėl to, kad nesusidūria su jais, gal jiems tiesiog dar neprireikė jų pagalbos tai jie ir nežino. Aš tai žinau, čia mano asmeninis pagalbinkas. Žmonės kol nesusidūria, jie ir nežino kad yra tokie nematomo fronto darbuotojai. Aš tai dabar pasakyčiau.

T: Iš tikrųjų nematomo fronto, kiek per pandemiją daug kalbėta apie medikus, kitus darbuotojus...

Art4: Nebuvo jie paminėti, jų indelis nemenkesnis, nei gydytojų, ar dar... Jie ateina, suteikia visą infromaciją, palaiko, prižiūri, nu viską... O kiek dar to, ko mes nežinome? Ko nametėmė?

T: Taip, būtent.

Art4: Tai va, mano patirtis tai labai pozityvi, mums labai padėjo mūsų socialinė darbuotoja. Iki šiol jai begalo dėkingi... Aš tikrai nežinojau ką daryti, galvojome jau vešime ją pas sesę ir sąmdysime padėjėja. O ji paėmė ir išsprendė mano probelmas.

T: O kaip jums atrodo, ar Covid pandemija kažkaip paveikė tą žmonių suvokimą kas yra socialinis darbuotojas? Kokia jo reikšmė?

Art4: Kaip man – tai ta reikšmė ir taip buvo didelė, o po kovido tai nepalyginamai padidėjo. Aš manau, kad to socialinio darbuotojo reikšmė, per tą kovidą, tokiose slaugos įstaigose, tai ji išaugo nežinau kiek kart. Tikrai, nežinau kiek kartų, nes tas socialinis darbuotojas, jis yra ryšis to kliento ir jo artimųjų, jis kaip ryšininkas. To paciento ryšis su išoriniu pasauliu... Nu... Tai čia yra labai didelis įderbis tų nematomų darbuotojų, kurių niekas nenori matyt ir net apie juos nepagalvoja. Ir žino apie juos tik tas, kuris susidūrė tiesiogiai. Aš kai girdžiu kai kažkas kažką pasako blogo apie tą mūsų įstaigą, aš pasaku nustoti malt liežuviais. Aš viską mačiau, aš žinau kaip yra... Kai susidūrsite – galėsite pašnėkėti.

T: Ačiū jums už pokalbį.

16 riedas. Socialinių darbuotojų atsakymai: Art5 informanto atsakymai

T: Jūsų artimas žmogus gyvena globos įstaigoje – kaip Covid19 pandemija paveikė šią situaciją? Kaip viskas buvo iki pandemijos ir pasekaitė jai prasidėjus?

Art5: Mano mama gyvena globos įstaigoje jau apie 5 metus. Iki karantino mes dažnai matėmės, aš atvažiuodavau kelis kartus per savaitę, kadangi gyvenu netuoliese. Mama turi daug įvairių ligų, ji praktiškai nevaikšto ir labai blogai mato, todėl jai nuolatos reikia pagalbos, aš kiek galėdavau dalyvaudavau tame – atvažiuodavau pamaitinti, padėti nusiprausti, nes mergaitės ir taip turi daug darbo (gulinčiųjų gyventojų yra labai daug). Kai prasidėjo karantinas, mūsų įstaigoje buvo griežtos taisyklės, lankyti neleisdavo, galima buvo ką nors perduoti, pasiskambinti. Man mūsų socialinė darbuotoja ir slaugytoja detaliai papasakodavo kaip mama jaučiasi, ką veikia, kaip jos nuotaika. Su ją susikambindavome telefonu, per Viber, net su kamera galėjome pabendrauti, socialinė darbuotoja visada pajungdavo jai viską ir pabūdavo šalia, palaikydavo telefoną. Per antrą karantiną buvo šiek tiek atlaisvinimų, iš karto kai tik buvo galima, pasidariau skiepus, ir su testu man leisdavo ateiti padėti. Kadangi daug darbuotojų sirgo, jiems reikėjo rankų, tai aš su mielu noru atėjau padėti pamaitinti, pakeisti patalynę, padėti išsimaudyti, kaip padėka man buvo galimybė matyti mamą dažniau.

T: Su kokiais sunkumais pandeminiu laikotarpiu susidūrėte Jūs ir jūsų artimasis, gyvenantis globos įstaigoje?

Art5: Sunkiausia buvo tai, kad negalėjome matytis, labai buvome pripratę leisti laiką kartu. Aš pati turiu invalidumą, dirbu 0,25 etato, tai turėjau visada to laisvo laiko... O kai uždraudė matytis, viskas tik telefonu, negalėjau pabūti šalia, kažkaip paguosti ją. Pergyvenau labai, kaip ji psichologiškai visą tai atlaikys. Nerimavau.

T: Kaip klostėsi santykiai su įstaigoje dirbančiais specialistais kai šalyje buvo paskelbtas karantinas? Kaip klostėsi bendravimas?

Art5: Santykiai klostėsi gerai, visi darbuotojai labai paslaugūs, malonūs. Mūsų socialinė darbuotoja visada padėdavo, išklausydavo, net jeigu skambindavau dažniau, negu reikėjo. Ji labai palaikė visus gyventojus, jai priklausė gulinčiųjų korpusas, tai ji visiems spėdavo skirti dėmesio, pabūti šalia ir paguosti, padėti palaikyti ryšį su artimaisiais. Visada man keldavo ragelį, nesvarbu ar skambinau į med.punktą, ar socialiniams darbuotojams, net gi savaitgalį atsiliepdavo.

T: Kas padėjo Jums susidoroti su iškilusiais sunkumais, kai Jūsų artimasis atsidūrė visiškoje izoliacijoje?

Art5: Ačiū Dievui tokių jau sunkumų nebuvo, kadangi pastoviai palaikėme ryšį, viskas buvo gerai. Šiek tiek nerimavome, kaip viskas bus, mama ypač bijojo susirgti, bet po to ją paskiepyjome ir kažkaip nurimome. Globos namuose iš gyventojų mažai kas sirgo, dėl to irgi buvo ramiau. Nuolatos palaikydavo ir paguosdavo mūsų socialinė darbuotoja, mano vaikai, draugai.

**T: Kaip Jūs vertinate socialinio darbuotojo vadimenį pagyvenusių asmenų globos įstaigoje?
Kaip vertinate jų darbą pandeminiu laikotarpiu?**

Art5: Tokiu laikotarpiu tokių darbuotojų labai reikia, ypač jeigu gyventojai silpnos sveikatos, labai seni, gulintys lovoje. Socialiniai darbuotojai, jų padėjėjai, slaugutės – tai yra vieninteliai žmonės, kurie mato tavo artimą, tai jie kaip pagalbininkai, viskas, ką tu anksčiau duodavau savo artimajam, turi duoti jie. O kai tų gyventojų tiek daug, tai tam darbui reikia daug laiko, jėgų... Pandemijos metu jie tikrai turėjo trigubai daugiau darbo.

T: Ar Jūsų artimasis dalinasi savo nuomone apie socialinius darbuotojus, dirbančius įstaigoje, kurioje jis gyvena?

Art5: Iš mano mamos tik geriausi atsiliepimai apie mūsų socialinę darbuotoją, ji mano mamai kaip antra dukra.

T: Kuom reikšmingas/svarbus yra socialinis darbuotojas dirbantis įstaigoje, kurioje gyvena Jūsų artimasis?

Art5: Įstaigoje, kurioje gyvena mano mama, socialinis darbuotojas yra labai svarbus – jis padeda visame kame. Sutvarko dokumentus, jeigu reikia į ligoninę ar kažkokios spec.pagalbos – viską suorganizuoja. Ateina kiekvieną dieną pas visus gyventojus, pabūna, pakalba, paskaito, padeda maistą pasmulkinti, pamaitina, sušukuoja plaukus. Mano mama turi specialių poreikių, pavyzdžiui jai reikia reguliariai daryti pratimus ir masažą, tai socialinė darbuotoja iškovojo galimybę karantino metu atvežti fizioterapeutą, kad jis padėtų tokiems gyventojams. Atskirame kabinete jis su kiekvienu klientu atskirai vedė užsiėmimus, darė masažą. Nežinau ką darytume, jeigu ne mūsų socialinė darbuotoja. Viskas praeina per socialinį darbuotoją, tarkim lankymai. Kai leido lankyti, tai jos ten sąrašus sudarinėjo, su kiekvienu artimuoju susiskambina, susitaria, aprenkia specialiai rūbais, apipurškia dezinfekciniu skysčiu, paruošia gyventojus tam susitikimui. Nepakeičiami darbuotojai.

T: Kaip Jūs manote, kaip Covid19 pandemija pakeitė socialinio darbuotojo darbo pobūdį?

Art5: Padaugėjo darbo ženkliai, padagėjo bendravimo telefonu, visokių popierizmų, problemų sprendimų. Kiek pasakojo mūsų socialinė darbuotoja, tai po pirmo karantino jie labai daug išmoko, sakė po to jau niekas nėra baisu, jokia pandemija. Tai turbūt buvo sunkus laikotarpis.

T: Jūsų akimis, ar Covid19 pandemija paveikė socialinio darbuotojo vaidmens reikšmę mūsų visuomenėje? Įdomu, ar socialinis darbuotojas tapo reikšmingesnis/reikalingesnis/svarbesnis tokiose įstaigose ir kaip tai pasireiškė?

Art5: Paveikė, tik tai supras tik tie, kas su tuo yra susidūrė. Žmonės, kuriems neteko kreiptis į tokias įstaigas, ar į bet kokias socialines įstaigas, jie gal ir nežino koks reikalingas yra tas darbuotojas. Būtent kovidu laikotarpiu socialinis darbuotojas yra ypač svarbus, gi jis tarpininkauja – padeda mums palaikyti ryši su savais, kurie gyvena ten. Ką mes be jų darytume? Jie palaiko juos ir morališkai, ir fiziškai, būna šalia, paguodžia, jeigu iškyla problemų – padeda spręsti. Žmonėms, kurių artimieji

gyvena namuose, ir kovido laikotarpiu buvo saugiai uždaryti namie, to nesuprasti. Dar vienas dalykas, labai mažai informacijos yra apie tai, kokį darbą jie atlieka, tai dėl to žmonės ir nesuvokia tos reikšmės.